IES LELIADOURA

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA

DEPARTAMENTO:

FILOSOFÍA

RIBEIRA

CURSO 2021-2022

Índice

1. Composición do departamento. Materias e niveis.....3
2. Introdución e contextualización.....4
3. Previsión do desenvolvemento da programación en modalidade non presencial.....4
4. Contribución ao desenvolvemento das competencias clave.....5
5. Concreción para cada estándar de aprendizaxe avaliable de obxectivos e contidos desenvolvidos; temporalización; grao mínimo de consecución para superar a materia; procedementos e instrumentos de avaliación.....22
6. Concrecións metodolóxicas.....166
7. Criterios de cualificación e promoción do alumnado.....181
8. Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes.....184
9. Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente.....184
10.Deseño da avaliación inicial e medidas a adoptar en función dos resultados.....185
11. Medidas de atención a diversidade e dificultades derivadas da fenda dixital.....186
12. Concreción dos elementos transversais.....189
13. Actividades complementarias e extraescolares.....190
14. Mecanismos de revisión, avaliación e modificación da programación didáctica en función dos resultados académicos e procesos de mellora.....190
15. Accións de contribución ao proxecto lector.....192

1. Composición do departamento. Materias e niveis.

DOCENTE	MATERIAS E NIVEIS IMPARTIDOS
María Luisa Martínez Apariz (Xefa do departamento de Filosofía)	Filosofía 4º ESO A + B Filosofía 1º BAC A + B Historia da Filosofía 2º BAC B Valores Éticos 2º BAC B Valores Éticos 4º ESO A + B
Raquel Pérez Vázquez (Departamento de Historia)	Valores Éticos 2º BAC A
Antón Piñeiro Calvo (Departamento de Tecnoloxía)	Valores Éticos 1ºESO A + B Valores Éticos 2ºESO A + B Valores Éticos 3ºESO A + B

2. Introdución e contextualización.

Centro IES Leliadoura

Localización : c) Frións s/n. 15967 Ribeira. A Coruña

A contorna do alumnado vive na súa maior medida do sector pesqueiro e comercial, afectado tamén polos problemas derivados do ciclo económico de crise destes últimos anos, cun alto desemprego e envellecemento da poboación, aínda que cunha certa melloría nestes últimos anos cunha reducción no niveis de desemprego estando arredor do nove por cento nestes momentos, grazas a un aumento no número de PEMES na zona e tamén en parte ao repunte no sector turístico, ainda que hai que ter en conta a inestabilidade e alta temporalidad do mercado laboral.

Por outra banda, o alumnado é procedente de distintos lugares do concello de Ribeira e arredores, de diferente orixe, cun perfil variado, de gran diversidade.

3. Previsión do desenvolvemento da programación en modalidade non presencial.

Dende o curso 2020-21, as distintas materias dependentes do Departamento de Filosofía teñen o seu espazo na AULA VIRTUAL do Instituto, e foron traballadas polas profesoras adscritas ás mesmas coas nosas particulares solvencia e competencia nese medio.

No actual curso 2021-22, entendemos que a AULA VIRTUAL constituirá o único instrumento que empregar no hipotético caso da imposibilidade de docencia presencial, polo cal, é o noso propósito incrementar os seus recursos didácticos, así como mellorar os xa dispostos. E con ese obxectivo procuraremos, na medida das nosas capacidades, convertilo nun procedimento aceptable.

4. Contribución ao desenvolvemento das competencias clave.

Tal e como se describe na LOMCE, todas as áreas ou materias do currículo deben participar no desenvolvemento das distintas competencias do alumnado. Estas, de acordo coas especificacións da lei, son:

1º Comunicación lingüística.

2º Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía.

3º Competencia dixital.

4º Aprender a aprender.

5º Competencias sociais e cívicas.

6º Sentido de iniciativa e espírito emprendedor.

7º Conciencia e expresións culturais.

4.1. HISTORIA DA FILOSOFÍA DE 2.º DE BACHARELATO

Nesta Programación de Historia da Filosofía para 2.º de Bacharelato potenciamos o desenvolvemento das **competencias de comunicación lingüística**, **conciencia e expresións culturais** e as **competencias sociais e cívicas**. Evidentemente, o resto das competencias tamén foron consideradas, particularmente o fomento da **aprendizaxe autónoma** (aprender a aprender). Para alcanzar unha adquisición eficaz das competencias e a súa integración efectiva no currículo, realízanse actividades de aprendizaxe integradas que lle permitirán ao alumnado avanzar cara aos resultados de aprendizaxe de máis dunha competencia ao mesmo tempo.

Ademais, cabe lembrar que serán os estándares de aprendizaxe avaliables, como elementos de maior concreción, observables e medibles, os que, ao seren postos en relación coas competencias clave, permitan graduar o rendemento ou o desempeño alcanzado en

cada unha delas.

Competencia en Comunicación lingüística (CCL)

Na medida na que a Historia da Filosofía é unha disciplina fundamentalmente racional, discursiva e conceptual, os estudantes deberán practicar a comprensión textual, a definición de termos específicos da materia, a expresión escrita, a adecuación a certos contextos de comunicación e a comunicación oral en debates e argumentacións en clase.

Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCT)

Na medida en que a filosofía foi historicamente a nai de diferentes disciplinas científicas, e que tamén abordou cuestións como a estrutura do coñecemento científico e as consecuencias da tecnoloxía para a vida humana, esta competencia é crucial neste proxecto. Diversos autores da historia da filosofía tamén tiveron un papel relevante no desenvolvemento da ciencia moderna, como o caso de Bacon, Galileo ou Descartes, por exemplo.

Competencia dixital (CD)

A competencia dixital pode traballarse mediante tarefas de busca en Internet e a preparación de traballos. Por outra parte, tamén se intenta fomentar o uso de novas tecnoloxías na exposición didáctica por parte do profesorado.

Aprender a aprender (CAA)

Foméntase a autonomía dos estudantes e o seu desenvolvemento como aprendices capaces de xerar novo coñecemento a partir dos contidos impartidos en clase. Así mesmo, na clase pódense traballar actividades orientadas a crear hábitos de esquematización, resumo e definición, que son básicos para posibilitar a autonomía no estudo.

Competencias sociais e cívicas (CSC)

A función social da filosofía e a súa vinculación coa teoría da sociedade implican que a reflexión sobre os valores sociais e morais, os hábitos, etc., sexa parte ineludible do labor filosófico. Por unha parte, a reflexión sobre a sociedade e a política é consubstancial á historia da filosofía. Por outra, ademais, preténdese cultivar a capacidade de diálogo e de entendemento a través de actividades participativas, como o debate.

Sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIE)

Valores como a creatividade, a iniciativa persoal ou a autonomía non son alleos á educación filosófica. Capacidades como a argumentación, o razoamento ou a exposición pública están ligadas ao fomento da iniciativa individual. O diálogo coa Historia da Filosofía permite desenvolver o pensamento propio e crítico ao enfrontarse a diversas opcións teóricas.

Conciencia e expresións culturais (CEC)

A importancia da cultura, a arte, a historia, etc., e a necesaria conciencia do seu valor, tamén desempeñan un rol crucial na materia

Historia da Filosofía de 2º de Bacharelato. Polo demais, a conexión entre a filosofía e o ámbito da cultura en xeral é evidente, e, polo tanto, cómpre fomentar unha actitude de respecto, de tolerancia e de coñecemento do amplo patrimonio cultural que constitúe a nosa forma de vida.

4.2 FILOSOFÍA DE 1º DE BACHARELATO

COMPETENCIA	INDICADORES	ESTÁNDARES
Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía	Coidado do ámbito natural e dos seres vivos	- Interactuar co ámbito natural de xeito respectuoso. - Comprometerse co uso responsable dos recursos naturais para promover un desenvolvemento sostible. - Respectar e preservar a vida dos seres vivos do seu ámbito. - Tomar conciencia dos cambios producidos polo ser humano no ámbito natural e as repercusións para a vida futura.
	Vida saudable	- Desenvolver e promover hábitos de vida saudable en canto á alimentación e ao exercicio físico. - Xerar criterios persoais sobre a visión social da estética do corpo humano fronte ao coidado saudable deste.
	A ciencia no día a día	- Recoñecer a importancia da ciencia na nosa vida cotiá. - Aplicar métodos científicos rigorosos para mellorar a comprensión da realidade circundante en distintos ámbitos (biolóxico, xeolóxico, físico, químico, tecnolóxico, xeográfico...). - Manexar os coñecementos sobre *ciencia e tecnoloxía* para solucionar problemas, comprender o que acontece ao noso redor e responder a preguntas.

	Manexo de elementos matemáticos	- Coñecer e utilizar os elementos matemáticos básicos: operacións, magnitudes, porcentaxes, proporcións, formas xeométricas, criterios de medición e codificación numérica, etc. - Comprender e interpretar a información presentada en formato gráfico. - Expresarse con propiedade na linguaxe matemática.
	Razoamento lóxico e resolución de problemas	- Organizar a información utilizando procedementos matemáticos. - Resolver problemas seleccionando os datos e as estratexias apropiadas. - Aplicar estratexias de resolución de problemas a situacións da vida cotiá.
Comunicación lingüística	Comprensión: oral e escrita	- Comprender o sentido dos textos escritos e orais. - Manter unha actitude favorable cara á lectura.
	Expresión: oral e escrita	- Expresarse oralmente con corrección, adecuación e coherencia. - Utilizar o vocabulario adecuado, as estruturas lingüísticas e as normas ortográficas e gramaticais para elaborar textos escritos e orais. - Compoñer distintos tipos de textos creativamente con sentido literario.
	Normas de comunicación	- Respectar as normas de comunicación en calquera contexto: quenda de palabra, escoita atenta ao interlocutor... - Manexar elementos de comunicación non verbal, ou en diferentes rexistros, nas diversas situacións comunicativas.
	Comunicación noutras linguas	- Entender o contexto sociocultural da lingua, así como a súa historia para un mellor uso desta.

		- Manter conversacións noutras linguas sobre temas cotiáns en distintos contextos. - Utilizar os coñecementos sobre a lingua para buscar información e ler textos en calquera situación. - Producir textos escritos de diversa complexidade para o seu uso en situacións cotiás ou de materias diversas.
Competencia dixital	Tecnoloxías da información	- Empregar distintas fontes para a busca de información. - Seleccionar o uso das distintas fontes segundo a súa fiabilidade. - Elaborar e facer publicidade de información propia derivada de información obtida a través de medios tecnolóxicos.
	Comunicación audiovisual	- Utilizar as distintas canles de comunicación audiovisual para transmitir informacións diversas. - Comprender as mensaxes que veñen dos medios de comunicación.
	Utilización de ferramentas dixitais	- Manexar ferramentas dixitais para a construción de coñecemento. - Actualizar o uso das novas tecnoloxías para mellorar o traballo e facilitar a vida diaria. - Aplicar criterios éticos no uso das tecnoloxías.
Conciencia e expresións culturais	Respecto polas manifestacións culturais propias e alleas	- Mostrar respecto cara ao patrimonio cultural mundial nas súas distintas vertentes (artístico-literaria, etnográfica, científico-técnica...), e cara ás persoas que contribuíron ao seu desenvolvemento. - Valorar a interculturalidade como unha fonte de riqueza persoal e cultural. - Apreciar os valores culturais do patrimonio natural e da evolución do pensamento científico.

	Expresión cultural e artística	- Expresar sentimentos e emocións desde códigos artísticos. - Apreciar a beleza das expresións artísticas e das manifestacións de creatividade e gusto pola estética no ámbito cotián. - Elaborar traballos e presentacións con sentido estético.
Competencias sociais e cívicas	Educación cívica e constitucional	- Coñecer as actividades humanas, adquirir unha idea da realidade histórica a partir de distintas fontes, e identificar as implicacións que ten vivir nun Estado social e democrático de dereito referendado por unha constitución. - Aplicar dereitos e deberes da convivencia cidadá no contexto da escola.
	Relación cos demais	- Desenvolver capacidade de diálogo cos demais en situacións de convivencia e traballo e para a resolución de conflitos. - Mostrar dispoñibilidade para a participación activa en ámbitos de participación establecidos. - Recoñecer riqueza na diversidade de opinións e ideas.
	Compromiso social	- Aprender a comportarse desde o coñecemento dos distintos valores. - Concibir unha escala de valores propia e actuar conforme a ela. - Evidenciar preocupación polos máis desfavorecidos e respecto aos distintos ritmos e potencialidades. - Involucrarse ou promover accións cun fin social.
Sentido de iniciativa e espírito emprendedor	Autonomía persoal	- Optimizar recursos persoais apoiándose nas fortalezas propias. - Asumir as responsabilidades encomendadas e dar conta delas. - Ser constante no traballo superando as dificultades. - Dirimir a necesidade de axuda en función da dificultade da tarefa.

	Liderado	- Xestionar o traballo do grupo coordinando tarefas e tempos. - Contaxiar entusiasmo pola tarefa e confianza nas posibilidades de alcanzar obxectivos. - Darlle prioridade á consecución de obxectivos de grupo sobre intereses persoais.
	Creatividade	- Xerar novas e diverxentes posibilidades desde coñecementos previos do tema. - Configurar unha visión de futuro realista e ambiciosa. - Encontrar posibilidades no ámbito que outros non aprecian.
	Emprendemento	- Optimizar o uso de recursos materiais e persoais para a consecución de obxectivos. - Mostrar iniciativa persoal para iniciar ou promover accións novas. - Asumir riscos no desenvolvemento das tarefas ou dos proxectos. - Actuar con responsabilidade social e sentido ético no traballo.
Aprender a aprender	Perfil de aprendiz	- Identificar potencialidades persoais como aprendiz: estilos de aprendizaxe, intelixencias múltiples, funcións executivas... - Xestionar os recursos e as motivacións persoais en favor da aprendizaxe. - Xerar estratexias para aprender en distintos contextos de aprendizaxe.
	Ferramentas para estimular o pensamento	- Aplicar estratexias para a mellora do pensamento creativo, crítico, emocional, interdependente... - Desenvolver estratexias que favorezan a comprensión rigorosa dos contidos

	Planificación e avaliación da aprendizaxe	- Planificar os recursos necesarios e os pasos que hai que realizar no proceso de aprendizaxe. - Seguir os pasos establecidos e tomar decisións sobre os pasos seguintes en función dos resultados intermedios. - Avaliar a consecución de obxectivos de aprendizaxe. - Tomar conciencia dos procesos de aprendizaxe.

4.3.-FILOSOFÍA DE 4º ESO

A materia de Filosofía de Cuarto Curso de Educación Secundaria Obrigatoria traballa moitas das competencias clave. Tal e como estableceu a UNESCO en 1996, a aprendizaxe competencial é, ao mesmo tempo, o vehículo da aplicación do ensino e o piar básico dunha educación permanente para o século XXI. A OCDE, a Unión Europea e os gobernos que a integran apostan claramente por sistemas educativos baseados en competencias. Vexamos como a materia de Filosofía pode contribuír á súa adquisición.

Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e Tecnoloxía (CMCT)

Na medida en que a filosofía foi historicamente a nai de diferentes disciplinas científicas, e que tamén abordou cuestións como a estrutura do coñecemento científico e das consecuencias da tecnoloxía para a vida humana, esta competencia é crucial neste proxecto. Ademais, a lóxica, como disciplina que vincula filosofía e matemática, recibe un tratamento especial nesta materia.

Así, ademais dos **descritores** da competencia que se traballan puntualmente nas unidades, destacamos os seguintes:

- Tomar conciencia dos cambios producidos polo ser humano no contorno natural e as repercusións para a vida futura.
- Recoñecer a importancia da ciencia na nosa vida cotiá.
- Manexar os coñecementos sobre ciencia e tecnoloxía para solucionar pro- blemas, comprender o que acontece arredor nosa e

responder preguntas

- Coñecer e utilizar os elementos matemáticos básicos: operacións, magnitudes, porcentaxes, proporcións, formas xeométricas, criterios de medición e codificación numérica, etc.
- Comprender e interpretar a información presentada en formato gráfico.
- Organizar a información utilizando procedementos matemáticos.
- Aplicar estratexias de resolución de problemas á situacións da vida cotiá.

Comunicación lingüística (CCL).

A Filosofía é unha disciplina fundamentalmente racional, discursiva e conceptual. Os estudantes deberán practicar a comprensión textual, a definición de termos específicos da materia, a expresión escrita, a adecuación a certos contextos de comunicación e a comunicación oral en debates e argumentacións en clase.

Polo tanto, destacamos os **descritores** seguintes:

- Comprender o sentido dos textos escritos e orais.
- Manter unha actitude favorable cara á lectura.
- Expresarse oralmente con corrección, adecuación e coherencia.
- Utilizar o vocabulario adecuado, as estruturas lingüísticas e as normas ortográficas e gramaticais para elaborar textos escritos e orais.
- Compoñer distintos tipos de textos creativamente con sentido literario.
- Respectar as normas de comunicación en calquera contexto: quenda de palabra, escoita atenta ao interlocutor...

- Manexar elementos de comunicación non verbal, ou en diferentes rexistros, nas diversas situacións comunicativas.
- Entender o contexto sociocultural da lingua, así como a súa historia para facer un mellor uso dela.
- Utilizar os coñecementos sobre a lingua para buscar información e ler textos en calquera situación.
- Producir textos escritos de diversa complexidade para o seu uso en situacións cotiás ou en materias diversas

Competencia dixital (CD).

A competencia dixital trabállase fundamentalmente mediante a análise de produtos audiovisuais, películas en especial, que tratan temas que podemos vincular coas cuestións desenvolvidas en cada unidade. Por outra parte, tamén se intenta fomentar o uso de novas tecnoloxías na exposición didáctica e, para iso, proponse o uso de recursos dixitais na presentación e exposición de traballos.

Para iso, nesta área, traballaremos os seguintes **descritores** da competencia:

- Seleccionar o uso das distintas fontes segundo a súa fiabilidade.
- Elaborar información propia derivada de información obtida a través de medios tecnolóxicos.
- Utilizar as distintas canles de comunicación audiovisual para transmitir informacións diversas.
- Comprender as mensaxes que veñen dos medios de comunicación.
- Manexar ferramentas dixitais para a construción de coñecemento.
- Aplicar criterios éticos no uso das tecnoloxías.

Conciencia e expresións culturais (CEC).

A importancia da cultura, da arte, da historia,…, e a necesaria conciencia do seu valor tamén desempeñan un papel crucial neste proxecto de Filosofía de 4.º ESO. Mediante a análise de diferentes obras de arte, pretendemos incentivar a conciencia e o gusto estético. Polo demais, a conexión entre a Filosofía e o ámbito da cultura en xeral é evidente e, por conseguinte, é necesario fomentar unha actitude de respecto, de tolerancia e de coñecemento do amplo patrimonio cultural que constitúe a nosa forma de vida.

Polo que, nesta área, traballaremos os seguintes **descritores**:

- Mostrar respecto cara ao patrimonio cultural mundial nas súas distintas vertentes (artístico-literaria, etnográfica, científico-técnica...) e cara ás persoas que contribuíron ao seu desenvolvemento.
- Valorar a interculturalidade como unha fonte de riqueza persoal e cultural.
- Apreciar os valores culturais do patrimonio natural e da evolución do pensamento científico.
- Expresar sentimentos e emocións mediante códigos artísticos.
- Elaborar traballos e presentacións con sentido estético.

Competencias sociais e cívicas (CSC).

A función social da filosofía e a súa vinculación coa teoría da sociedade implican que a reflexión sobre os valores sociais e morais, os hábitos,…, sexan parte ineludible do labor filosófico. Por unha parte, intentamos presentar nocións e teorías básicas relativas á natureza social do ser humano. Por outra, ademais, pretendeuse cultivar a capacidade de diálogo e de entendemento a través de actividades participativas, como, por exemplo, o debate.

Para iso adestraremos os seguintes **descritores**:

- Coñecer as actividades humanas, adquirir unha idea da realidade histórica a partir de distintas fontes e identificar as implicacións que ten vivir nun Estado social e democrático de dereito referendado por unha constitución.

- Aplicar dereitos e deberes da convivencia cidadá no contexto da escola.
- Desenvolver a capacidade de diálogo cos demais en situacións de convivencia e de traballo, e para a resolución de conflitos.
- Mostrar dispoñibilidade para a participación activa en ámbitos de participación establecidos.
- Recoñecer riqueza na diversidade de opinións e de ideas.
- Concibir unha escala de valores propia e actuar conforme a ela.
- Involucrarse ou promover accións cun fin social.

Sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIE)

O desenvolvemento do sentido de iniciativa e espírito emprendedor é de vital importancia en calquera contexto educativo porque favorece a autonomía dos alumnos e das alumnas, e o desenvolvemento de habilidades persoais para emprender accións innovadoras en contextos académicos que logo se poderán extrapolar a situacións vitais. No propio estudo da materia, o alumnado debe recoñecer os seus recursos e desenvolver hábitos que permitan superar dificultades no traballo e na consecución de metas establecidas. Valores como a creatividade, a iniciativa persoal ou a autonomía non son alleos á educación filosófica. Capacidades como a argumentación, o razoamento ou a exposición pública están ligadas ao fomento da iniciativa individual.

Os **descritores** que adestraremos son:

- Optimizar recursos persoais apoiándose nas fortalezas propias.
- Asumir as responsabilidades encomendadas e dar conta delas.
- Ser constante no traballo, superando as dificultades.
- Encontrar posibilidades no contorno que outros non aprecian.

- Optimizar o uso de recursos materiais e persoais para a consecución de obxectivos.
- Mostrar iniciativa persoal para iniciar ou promover accións novas.
- Actuar con responsabilidade social e sentido ético no traballo.

Aprender a aprender (CAA).

A competencia de aprender a aprender pódese desenvolver na área fomentando tarefas que permitan que o alumno ou a alumna se recoñeza a si mesmo como aprendiz para a mellora dos seus procesos de aprendizaxe. Fomentarase a autonomía dos estudantes e o seu desenvolvemento como aprendices capaces de xerar novo coñecemento a partir dos contidos impartidos en clase.

Traballaremos os seguintes **descritores** de xeito prioritario:

- Identificar potencialidades persoais como aprendiz: estilos de aprendizaxe, intelixencias múltiples, funcións executivas...
- Desenvolver estratexias que favorezan a comprensión rigorosa dos contidos.
- Planificar os recursos necesarios e os pasos que se han de realizar no proceso de aprendizaxe.
- Seguir os pasos establecidos e tomar decisións sobre os pasos seguintes en función dos resultados intermedios.
- Avaliar a consecución de obxectivos de aprendizaxe.
- Tomar conciencia dos procesos de aprendizaxe.

4.4.-VALORES ÉTICOS DE ESO E BACHARELATO

As competencias clave representan un grupo de coñecementos, habilidades e actitudes, valores éticos e emocións, transferibles e multifuncionais. Son competencias que toda persoa necesita para o seu desenvolvemento persoal.

- Competencias clave:
- Competencia en comunicación lingüística. (CCL)
- Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía. (CMCT)
- Competencia dixital. (CD)
- Competencia para aprender a aprender. (CAA)
- Competencias sociais e cívicas. (CSC)
- Sentido de iniciativa e espírito emprendedor. (SIEE)
- Conciencia e expresións culturais. (CEC)

Competencia en comunicación lingüística (CCL)

Para desenvolver esta competencia é fundamental o fomento da lectura, así como a análise e comentario dos libros e textos sobre

valores éticos e dereitos humanos incluídos en cada unha das unidades didácticas do libro de texto.

Outros obxectivos asociados a esta competencia son, por un lado, a mellora da comunicación e, por outro, a transmisión de valores morais mediante a exposición e resolución de dilemas morais. Estes requiren o exercicio de habilidades sociais e comunicativas como a expresión de ideas e sentimentos, a escoita activa e a empatía.

Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCT)

Esta competencia nos ofrece a posibilidade de realizar argumentacións, plantexar e realizar xuízos morais, así como aplicar estratexias para a resolución de problemas e dilemas morais.

Competencia dixital (CD)

A competencia dixital está ligada ao uso de dispositivos informáticos que permitan ao alumnado entender a relación que existe entre a tecnoloxía e os valores éticos, e facilitar o acceso al coñecemento de feitos sociais e documentos históricos que mostren a contribución dos valores éticos á sociedade.

Competencia para aprender a aprender (CAA)

Aprender a aprender implica recoñecer as necesidades educativas e exercitar procesos cognitivos tales como a análise, a argumentación, a comparación, etc., que caracterizan calquera proceso de aprendizaxe.

Sentido de iniciativa e espírito emprendedor (SIEE)

A autonomía, a iniciativa persoal, o espírito emprendedor e a creatividade son aspectos da personalidade que benefician notablemente á sociedade. Para entrenar e desenvolver estas habilidades é recomendable ofrecer ao alumnado unha serie de actividades e supostos prácticos relacionados coa vida cotiá que lle permitan expoñer as súas propias ideas e ofrecer solucións orixinais e creativas.

Competencias sociais e cívicas (CSC)

As competencias sociais e cívicas son as que están relacionadas dunha forma máis directa coa materia de Valores Éticos. As habilidades sociais e as actitudes cívicas resultan potenciadas cando se recoñece a importancia que teñen os valores éticos na sociedade na que vivimos. Igualmente axudan a fortalecer a identidade persoal, facilitando a resolución de conflitos interpersoais, ao tempo que desenvolven valores tan importantes como son a tolerancia, a solidariedade e o respecto á diversidade cultural, ideolóxica, relixiosa, etc.

Conciencia e expresións culturais (CEC)

A materia de Valores Éticos permite o desenvolvemento de pautas persoais, sociais e interculturais que fomentan a participación activa en calquera sociedade democrática, respectando os dereitos e os valores éticos socialmente recoñecidos.

5. Concreción para cada estándar de aprendizaxe avaliable de obxectivos e contidos desenvolvidos; temporalización; grao mínimo de consecución para superar a materia; procedementos e instrumentos de avaliación.

Nas seguintes taboas especificamos:

1. O grao mínimo de contidos; que destacaremos na columna dos estándares das distintas materias coa cor correspondente.

2. Os procedementos e instrumentos de avaliación que aplicaremos nas distintas materias do departamento.

TABOA DE GRADACIÓN DE CONTIDOS

		MOI AVANZADO [4]	AVANZADO [3]	SATISFACTORIO [2]	BÁSICO [1]
20,00%	RECOÑECE os termos ou tópicos fundamentais, destacandoos ou nomeandos	TODOS	MAIORIA	METADE	POUCOS
30,00%	EXPLICA os termos ou tópicos fundamentais e os RELACIONA.	Domina o VOCABULARIO TECNICO	Explicaos COHERENTEMENTE	Reproduce memoristicamente os termos	Reproduce memoristicamente algún tópico
30,00%	Respecta a ORGANIZACIÓN OU ESTRUTURA do estandar.	INTREGRAMENTE	Respecta a liña organizativa e algún subnivel	Respecta só a liña organizativa xeral	Desestruturado
20,00%	RELACIONA o estandar con outros estandares	COHERENTEMENTE	SUFICIENTEMENTE	MINIMAMENTE	SIN RELACIÓN

TABOA DE INSTRUMENTOS E PROCEDEMENTOS DE AVALIACIÓN

PROCEDEMENTOS DE AVALIACION (PA)		INSTRUMENTOS DE AVALIACION (IA)	CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN
TRABALLOS (T) OU ACTIVIDADES	• Dentro e fora da aula • Elaboración de traballos individuais ou grupais (COMENTARIO DE TEXTO, CUESTIONARIOS, RESUMO, ESQUEMA...)	RUBRICAS (R) *Rúbricas especificas segundo traballo ou actividade.	20,00%
PROBAS ESCRITAS (PE)	Segundo contidos (EXAMES, TEST...)	PROBA ESCRITA (PE)	80,00%

5.1. HISTORIA DA FILOSOFÍA DE 2º BACHARELATO

Historia da Filosofía 2º de Bacharelato							
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de apredizaxe	Competencias clave	Temporalización	Grao mínimo de consecución	Instrumentos e procedementos de avaliación
Bloque 1. Contidos transversais							
b d e h	B1.1 Comentario de texto	B1.1. Realizar a análise de fragmentos dos textos máis salientables da historia da filosofía, e ser capaz de transferir os coñecementos a outros/as autores/as ou problemas.	HFB1.1.1. Comprende o sentido global dos textos máis salientables dos/das autores/as estudados/as, recoñecendo a orde lóxica da argumentación e as formulacións que se defenden, e é quen de transferir os coñecementos a outros/as autores/as ou problemas.	CCL	1ª, 2ª e 3ª avaliación	2	PA: Comentario
			HFB1.1.2. Analiza as ideas do texto, identificando a conclusión e os conceptos e as ideas relevantes, e recoñece a súa estrutura e a orde lóxica das súas ideas.	CAA CCL1ª, 2ª e 3ª avaliación	1ª, 2ª e 3ª avaliación	"2	"PA: Comentario
			HFB1.1.3. Argumenta a explicación das ideas presentes no texto, en relación coa filosofía do/da autor/a e os contidos estudados.	CAA-CLL	1ª, 2ª e 3ª avaliación	"2	"PA: Comentario
a b c d e	B1.2. Diálogo filosófico e argumentación.	B1.2. Argumentar con clarida-de e capacidade crítica, oralmente e por escrito, as súas propias opinións sobre os problemas fundamentais da filosofía, dialogando de xeito razoado con outras posicións diferentes.	HFB1.2.1. Argumenta as súas propias opinións con claridade e coherencia, tanto oralmente como por escrito.	CCL CSIEE	1ª, 2ª e 3ª avaliación	2	PA: Comentario

			HFB1.2.2. Utiliza o diálogo racional na defensa das súas opinións, e valora a diversidade de ideas e, á vez, apoiándose nos aspectos comúns.	CSC	1ª, 2ª e 3ª avaliación	2	PA: Comentario
b	B1.3. Ferramentas de aprendizaxe e investigación da Filosfia	B1.3. Aplicar adecuadamente as ferramentas e os procedementos de traballo intelectual á aprendizaxe da filosofía, realizando traballos de organización e investigación dos contidos	Hfb1.3.1.Sintetiza correctamente a filosofía de cada autor/a mediante resumos dos seus contidos fundamentais, e clasificaos nos núcleos temáticos que atravesan a Historia da Filosofía: realidade, coñecemento, ser humano, ética e política.		1ª, 2ª e 3ª avaliación	2	PA: Traballo
			HFB1.3.2. Elabora listaxes de vocabulario de conceptos, comprende o seu significado, organízaos en esquemas ou mapas conceptuais, táboas cronolóxicas e outros procedementos útiles para a comprensión da filosofía do autor, e aplícaos con rigor.	CAACCL	1ª, 2ª e 3ª avaliación	2	PA: Traballo
			HFB1.3.3. Selecciona infor-mación de distintas fontes, bibliográficas e de Internet, e recoñece as fontes fiables.	CD	1ª, 2ª e 3ª avaliación	2	PA: Traballo
			HFB1.3.4. Realiza redaccións ou disertacións, traballos de investigación e proxectos que impliquen un esforzo creativo e unha valoración persoal dos problemas filosóficos formulados na Historia da Filosofía.	CSIEE	1ª, 2ª e 3ª avaliación	2	PA: Traballo
d g m	B1.4. Aplicación das competencias das tecnoloxías da información e da	B1.4. Utilizar as tecnoloxías da información e da comunicación na realización e na exposición dos traballos de investigación filosófica.	HFB1.4.1. Utiliza as ferramentas informáticas e da web2.0. (wikis, blogs, redes sociais, procesador de textos, presentación de	CD	1ª, 2ª e 3ª avaliación	2	PA: Traballo

	comunicación á historia da filosofía.		diapositivas ou recursos multimedia, etc.) para o desenvolvemento dos traballos.				
			HFB1.4.2. Realiza procuras avanzadas en internet sobre os contidos da investigación, e decide os conceptos adecuados.	CD	1ª, 2ª e 3ª avaliación	2	PA: Traballo
			HFB1.4.3. Colabora en traballos colectivos de investigación sobre os contidos estudados utilizando as tecnoloxías da información e da comunicación.	CD	1ª, 2ª e 3ª avaliación	2	PA: Traballo
Bloque 2. A filosofía na Grecia Antiga							
b c d e h	B2.1. Orixe da filosofía grega. Os presocráticos: resposta á orixe do cosmos. B2.2. Dialéctica socrática. B2.3. Convencionalismo democrático e relativismo dos sofistas B2.4. Platón: ontoloxía e coñecemento; concepción dualista do ser humano; dimensión antropolóxica e política da virtude; o autor e o seu contexto.	B2.1. Coñecer a orixe da filosofía en Grecia e comprender o primeiro gran sistema filosófico, o de Platón,analizando a relación entre realidade e coñecemento, a concepción dualista do ser humano e a dimensión antropolóxica e política da virtude, en relación coa filosofía presocrática e o xiro antropolóxico de Sócrates e os Sofistas, valorando a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Grecia antiga, e apreciando criticamente o seu discurso.	HFB2.1.1. Utiliza conceptos de Platón como idea, mundo sensible, mundo intelixible, ben, razón, doxa, episteme, universal, absoluto, dualismo, reminiscencia, transmigración, mímese, methexe, virtude e xustiza, entre outros, e aplícaos con rigor.	CCL	1ª avaliación	3	PA: Exame e Comentario

			HFB2.1.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral como na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Platón, analizando a relación entre rea lidade e coñecemento, a concepción dualista do ser humano e a dimensión antropolóxica e política da virtude.	CCL	1ª avaliación	3	PA: Exame
			HFB2.1.3. Distingue as respostas da corrente presocrática en relación á orixe do Cosmos, os conceptos fundamentais da dialéctica de Sócrates e o convencionalismo democrático e o relativismo moral dos sofistas, identificando os problemas da filosofía antiga, e relacionando esas respostas coas solucións achegadas por Platón.	CAA	1ª avaliación	3	PA: Exame
			HFB2.1.4. Respecta o esforzo da filosofía de Platón por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Grecia antiga, valorando positivamente o diálogo como método filosófico, o nacemento das utopías sociais, o sentido do gobernante-filósofo ou a súa defensa da inclusión das mulleres na educación.	CSC	1ª avaliación	2	PA: Exame
b d e h	B2.5. A física de Demócrito. B2.6. Problemas da filosofía antiga e solución de Aristó-teles. B2.7. Aristóteles: metafísica, física,	B2.2. Entender o sistema teleolóxico de Aristóteles, en relación co pensamento de Platón e a física de Demócrito, e valorando a súa influencia no desenvolve-mento das ideas e cos cambios socioculturais da Grecia antiga.	HFB2.2.1. Utiliza con rigor conceptos do marco do pensamento de Aristóteles, como substancia, ciencia, metafísica, materia, forma, potencia, acto, causa, efecto, teleoloxía, lugar natural, indución, dedución, abs-tracción, alma, monismo, felicidade	CCL	1ª avaliación	3	PA: Exame e Comentario

	coñecemento, ética eudemonista e política. Comparación coa filosofía platónica. O autor e o seu contexto.		e virtude, entre outros.				
			HFB2.2.2. Comprende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais de Aristóteles, examinando a súa concepción da metafísica e da física, o coñecemento, a ética eudemonista e a política, en comparación coas teorías de Platón.	CLC	1ª avaliación	3	PA: Exame
			HFB2.2.3. Describe as respostas da física de Demócrito, identificando os problemas da filosofía antiga, e relaciona esas respostas coas solucións achagadas por Aristóteles.	CAA	1ª avaliación	2	PA: Exame
			HFB2.2.4. Estima e razoa o esforzo da filosofía de Aristóteles por contribuír ao desenvolvemento do pensamento occidental, valorando positivamente a formulación científica das cuestións.	CMCCT	1ª avaliación	2	PA: Exame
d e h l	B2.8. Doutrinas éticas helenísticas: Epicureísmo, Estoicismo e Escepticismo. B2.9. Científicos helenísticos. B2.10. A Biblioteca de Alexandría.	B2.3. Coñecer as escolas éticas xurdidas no helenismo, como o Epicureísmo, o Estoicismo e o Escepticismo, valorar o seu papel no contexto socihistórico e cultural da época, e recoñecer a repercusión dos grandes científicos helenísticos, apreciando a gran importancia para Occidente da Biblioteca de Alexandría.	HFB2.3.1. Describe as respostas das doutrinas éticas he-enísticas, e identifica algúns dos grandes logros da ciencia alexandrina.	CMCCT	1ª avaliación	2	PA: Exame

Bloque 3. A filosofía Medieval							
b c d e h	B3.1. Cristianismo e filosofía. Agostiño de Hipona: teoría da Iluminación, filosofía da historia, o problema da certeza e a defensa da liberdade.	B3.1. Explicar a orixe do pensamento cristián e o seu encontro coa filosofía a través das ideas fundamentais de Agostiño de Hipona, apreciando a súa defensa da liberdade, da verdade e do coñecemento interior ou a historia.	HFB3.1.1. Explica o encontro da filosofía e a relixión cristiá nas súas orixes, a través das teses centrais do pensamento de Agostiño de Hipona.	CCEC	1ª avaliación	2	PA: Exame e Comentario
d e h	B3.2. Escolástica medieval. Tomé de Aquino: relacións de razón e fe. Vías para a demostración da existencia de Deus. Lei moral. Relación coa filosofía antiga e coa agostiniana, a xudía e o nominalismo. O autor e o seu contexto.	B3.2. Coñecer a síntese de Tomé de Aquino, en relación co agostinismo, a filosofía árabe e xudía, e o nominalismo, e valorar a súa influencia no desenvolvemento das ideas e nos cambios socioculturais da Idade Media.	HFB3.2.1. Define conceptos de Tomé de Aquino, como razón, fe, verdade, Deus, esencia, existencia, creación, inmortalidade, lei natural, lei positiva e precepto, entre outros, e aplícaos con rigor.	CCL	1ª avaliación	2	PA: Exame e Comentario
			HFB3.2.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Tomé de Aquino, distinguindo a relación entre fe e razón, as vías de demostración da existencia de Deus, e a lei moral, en comparación coas teorías da filosofía Antiga.	CCL	1ª avaliación	2	PA: Exame
			HFB3.2.3. Discrimina as respostas do agostinismo, a filosofía árabe e xudía, e o nominalismo, identificando os problemas da filosofía medieval, en relación coas solucións achegadas por Tomé de	CAA	1ª avaliación	2	PA: Exame

			Aquino.				
			HFB3.2.4. Valora o esforzo da filosofía de Tomé de Aquino por contribuír ao desenvolvemento das ideas e os ao cambios sociais da Idade Media, xulgando positiva-mente a universalidade da lei moral.	CSC	1ª avaliación	2	PA: Exame
d e h	B3.4. Crise da Escolástica no século XIV: nominalismo de Guillerme de Ockham. Relacións entre razón e fe. Novo pulo para a ciencia.	B3.3. Coñecer algunha das teorías centrais do pensamento de Guillerme de Ockham, cuxa reflexión crítica supuxo a separación entre razón e fe, a indepen-dencia da filosofía e o novo pulo para a ciencia.	HFB3.3.1. Coñece as teses centrais do nominalismo de Guillerme de Ockham e a súa importancia para a entrada na Modernidade.	CCEC	1ª avaliación	2	PA: Exame
Bloque 4 . A filosofía na Modernidade e na ILustración							
b c d e h l	B4.1. A filosofía no Renacemento. Humanismo: novo concepto sobre a natureza humana. B4.2. F. Bacon. Os prexuízos na investigación do coñecemento. B4.3. Implicacións da Revolución Científica. B4.4. Realismo político de Maquiavelo.	B4.1. Comprender a importancia do xiro do pensamento occidental que se deu no Renacemento e que anticipa a Modernidade, valorando o novo humanismo que enxalza a "dignitas homi-nis", a investigación dos prexuízos do coñecemento de F. Bacon e as implica-cións da Revolución Científica, e coñecer as teses fundamentais do realismo político de N. Maquiavelo.	HFB4.1.1. Comprende a importancia intelectual do xiro do pensamento científico que se deu no Renacemento, e describe as respostas da filosofía humanista sobre a natureza humana.	CMCCT	2ª avaliación	2	PA: Exame
			HFB4.1.2. Explica as ideas ético-políticas fundamentais de N. Maquiavelo e compáraas cos sistemas ético- políticos anteriores.	CSC	2ª avaliación	2	PA: Exame
b c d e h	B4.5. Descartes: O	B4.2. Entender o racionalismo de	HFB4.2.1. Identifica conceptos de	CCL	2ª avaliación	3	PA: Exame e

	método, o "cogito" (coñecemento e realidade) e o dualismo antropolóxico. B4.6. Comparación do autor coa filosofía antiga e medieval, e relación coa Moderna. O autor e o seu con- texto.	Descartes, distinguíndoo e relacionándoo coa filosofía humanista e o monismo panteísta de Spinoza, e valorar a súa influencia no desenvolvemento das ideas e nos cambios socioculturais da Idade Moderna.	Descartes como razón, certeza, método, dúbida, hipótese, "cogito", idea, substancia e subxectivismo, entre outros, e aplícaos con rigor.				Comentario
			HFB4.2.2. Comprende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Descartes, analizando o método e a relación entre coñecemento e realidade a partir do "cogito" e o dualismo no ser humano, en comparación coas teorías da filosofía antiga e da medieval.	CCL	2ª avaliación	2	PA: Exame
			HFB4.2.3. Identifica os problemas da filosofía moderna e relaciónaos coas solucións aportadas por Descartes.	CCEC	2ª avaliación	2	PA: Exame
			HFB4.2.4. Estima e razoa o esforzo da filosofía de Descartes por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios socioculturais da Idade Moderna, e valora a universalidade da razón cartesiana.	CSC	2ª avaliación	2	PA: Exame
b c d e h l	B4.7. Hume: o coñecemento, crítica á causalidade e á substancia. Emotivismo moral.	B4.3. Coñecer o empirismo de Hume en relación co liberalismo político de Locke, e valorar a súa influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Idade Moderna.	HFB4.3.1. Utiliza conceptos de Hume como escepticismo, crítica, experiencia, percepción, inmanencia, asociación, impresións, ideas, hábito,	CCL	2ª avaliación	3	PA: Exame e Comentario

	Comparación coa filosofía anterior. O autor e o seu contexto		contradición, causa, crenza, sentimento, mérito, utilidade, felicidade, contrato social, liberdade e deber, entre outros, e úsaos con rigor.				
			HFB4.3.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais de Hume, distinguindo os principios e os elementos do coñecemento respecto á verdade, a crítica á causalidade e á substancia, e o emotivismo moral, en comparación coas teorías da filosofía antiga e da medieval, e co racionalismo moderno.	CMCCT	2ª avaliación	2	PA: Exame
			HFB4.3.3. Coñece e explica as ideas centrais do liberalismo político de Locke, identificando os problemas da filosofía moderna, e relaciónaas coas solucións aportadas por Hume.	CSC	2ª avaliación	3	PA: Exame e Comentario
			HFB4.3.4. Valora o esforzo da filosofía de Hume por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios socioculturais da Idade Moderna, xulgando positivamente a procura da felicidade colectiva.	CSC	2ª avaliación	2	PA: Exame
b c d e h	B4.9. A Ilustración francesa. Rousseau: a crítica social, a crítica á civilización, o estado de natureza, a defensa do contrato social e a vontade xeral.	B4.4. Coñecer os principais ideais dos ilustrados franceses, afondando no pensamento de J.J. Rousseau, e valorar a importancia do seu pensamento para o xurdimento da democracia mediante unha orde social acorde coa natureza humana.	HFB4.4.1. Comprende os ideais que impulsaron os ilustrados franceses, e ex- plica o sentido e transcendencia do pensamento de Rousseau, a súa crítica social, a crítica á civilización, o estado de natureza, a defensa do contrato social e a vontade xeral.	CSC	2ª avaliación	2	PA: Exame

b c d e h	B4.10. Idealismo transcendental. Kant: as facultades e límites do coñecemento. B4.11. Lei Moral e paz perpetua. B4.12. Relación do proxecto ilustrado de Rousseau coa filosofía Moderna e Kant. B4.13. Comparación coas teorías da filosofía antiga, medieval e moderna.	B4.5. Comprender o idealismo crítico de Kant, en relación co racionalismo de Descartes, o empirismo de Hume e a filosofía ilustrada de Rousseau, e valorar a súa influencia no desenvolve- mento das ideas e os cam- bios socioculturais da Idade Moderna.	HFB4.5.1. Aplica conceptos de Kant como sensibilidade, entendemento, razón, crítica, transcendental, ciencia, innato, xuízo, a priori, a posteriori, facultade, intui- ción, categoría, ilusión transcendental, idea, lei, fenómeno, nóumeno, vontade, deber, imperativo ca- tegórico, autonomía, postulado, liberdade, dignidade, persoa, paz e pacto, entre outros, e utilízaos con rigor.	CAA	2ª avaliación	3	PA: Exame e Comentario
			HFB4.5.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Kant, analizan- do as facultades e os límí- tes do coñecemento, a lei moral e a paz perpetua, comparándoas coas teorías da filosofía antiga, medieval e moderna.	CCL	2ª avaliación	2	PA: Exame
			HFB4.5.3. Describe a teoría política de Rousseau, iden tificando os problemas da filosofía moderna e relacio- nándoa coas solucións achegadas por Kant.	CCL	2ª avaliación	2	PA: Exame
			HFB4.5.4. Respecta e razoa o esforzo da filosofía de Kant por contribuír ao desenvol- vemento das ideas e aos cambios socioculturais da Idade Moderna, e valora a dignidade e a procura da paz entre as nacións	CSC	2ª avaliación	2	PA: Exame

Bloque 5. A filosofía contemporánea							
b c d e h	B5.1. Marx: o materialismo histórico, a crítica ao idea- lismo, á alienación e á ideo- loxía, e a súa visión huma- nista do individuo. B5.2. Relación de Marx cos problemas da filosofía con- temporánea. O autor e o seu contexto.	B5.1. Entender o materialismo histórico de Marx, en rela- ción co idealismo de Hegel e con Feuerbach, e valorar a súa influencia no desen- volvemento das ideas e nos cambios socioculturais da Idade Contemporánea.	HFB5.1.1. Identifica conceptos de Marx como dialéctica, materialismo histórico, praxe, alienación, infraestrutu- ra, superestrutura, forzas produtivas, medios de pro- dución, loita de clases, traballo, plusvalor e humanismo, entre outros, e utilízaos con rigor.	CSC	3ª avaliación	3	PA: Exame e Comentario
			HFB5.1.2. Coñece e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Marx, exami- nando o materialismo histó- rico e a crítica ao idealismo, á alienación e á ideoloxía, e expón a súa visión humanista do individuo.	CCL	3ª avaliación	3	PA: Exame
			HFB5.1.3. Identifica os problemas da filosofía contemporánea en relación coas solucións achegadas por Marx.	CSC	3ª avaliación	2	PA: Exame
			HFB5.1.4. Valora o esforzo da filosofía de Marx por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Idade Contemporánea, xulgando positiva- mente a defensa da igual dade social.	CSC	3ª avaliación	2	PA: Exame
b c d e h	B5.3. Nietzsche: crítica á metafísica, á moral e á ciencia; a	B5.2. Comprender o vitalismo de Nietzsche en relación co vitalismo de Schopenhauer, e valorar a súa influencia	HFB5.2.1. Define conceptos de Nietzsche como crítica, traxedia, intuición, metáfora, convención,	CCL	3ª avaliación	3	PA: Exame e Comentario

	verdade como metáfora. B5.4. O superhome, como resultado da inversión de valores e a vontade de po- der, e comparación coas teorías da filosofía antiga, medieval, moderna e con- temporánea. O autor e o seu contexto. B5.5. A vontade en Schopen- hauer.	no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Idade Contemporánea.	perspectiva, xenealoxía, transvaloración, nihilismo, superhome, vontade de poder, e eterno re- torno, entre outros, e aplí- caos con rigor.				
			HFB5.2.2. Entende e explica con claridade, tanto na lin- guaxe oral coma na escrita, as teorías fundamentais da filosofía de Nietzsche, con- siderando a crítica á meta- física, á moral e á ciencia, a verdade como metáfora, e a afirmación do superhome, como resultado da inversión de valores e a vontade de poder, en comparación co- as teorías da filosofía anti-ga, medieval, moderna e contemporánea.	CCL	3ª avaliación	2	PA: Exame
			HFB5.2.3. Distingue as res- postas de Schopenhauer na súa afirmación da vontade e identifica os problemas da filosofía contemporánea, en relación coas solucións achegadas por Nietzsche.	CCEC	3ª avaliación	2	PA: Exame
			HFB5.2.4. Estima o esforzo da filosofía de Nietzsche por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Idade	CSC	3ª avaliación	2	PA: Exame

			Contemporánea, e valora a defensa da verdade e da liberdade.				
b c d e h	B5.6. Filosofía española. Ortega y Gasset: a súa re- lación con posturas filosófi- cas como o realismo, o ra- cionalismo, o vitalismo ou o existencialismo, e outras posturas filosóficas. O autor e o seu contexto.	B5.3. Entender o raciovitalis- mo de Ortega y Gasset en relación con figuras da filo- sofía española, como Una- muno, e do pensamento europeo, e valorar as in- fluencias que recibe e a repercusión do seu pensa- mento no desenvolvemento das ideas e a rexeneración social, cultural e política de España.	HFB5.3.1. Utiliza conceptos de Ortega y Gasset e aplí- caos con rigor, como ob- xectivismo, ciencia, euro- peización, filosofía, mundo, circunstancia, perspectiva, razón vital, raciovitalismo, vida, categoría, liberdade, idea, crenza, historia, razón histórica, xeración, home- masa e home selecto, entre outros.	CCL	3ª avaliación	2	PA: Exame e Comentario
			HFB5.3.2. Comprende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías funda- mentais da filosofía e da análise social de Ortega y Gasset, en relación con posturas filosóficas como o realismo, o racionalismo, o vitalismo ou o existencia- lismo, entre outras.	CCL	3ª avaliación	2	PA: Exame
			HFB5.3.3. Respecta o esforzo da filosofía de Ortega y Gasset por contribuír ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais e culturais da Idade Contem- poránea española, e valo- rao seu compromiso coa defensa da cultura e da democracia.	CSC	3ª avaliación	2	PA: Exame
b c d e h	B5.7. Filosofía crítica da escola de Frankfurt. A críti- ca a razón ilustrada e á idea de progreso. B5.8. Racionalidade	B5.4. Coñecer as teses fun- damentais da crítica da Es- cola de Frankfurt, analizan- do a racionalidade dialóxica de Habermas, relacionán- doo coa filosofía crítica da Escola de Frankfurt, e valo- rando a súa	HFB5.4.1. Identifica conceptos de Habermas, como coñe- cemento, interese, consen- so, verdade, enunciado, comunicación, desigualda- de, ou mundo da vida, e	CSC	3ª avaliación	2	PA: Exame

	dialóxica de Habermas: os intereses do coñecemento e a acción comunicativa. B5.9. Contribución de Haber- mas ao desenvolvemento das ideas e aos cambios sociais da Idade Contempo- ránea. B5.10. Pensamento posmo- derno: principais teses dos filósofos posmodernos, co- mo Vattimo, Lyotard e Bau- drillard, e reflexión sobre a súa vixencia actual.	influencia no desenvolvemento das ideas e os cambios socioculturais da Idade Contemporánea. Coñecer as teses máis de- finitorias do pensamento posmoderno, identificando as teses fundamentais de Vattimo, Lyotard e Baudri- llard, e valorar criticamente a súa repercusión no pen- samento filosófico a partir de finais do século XX.	conceptos da filosofía pos- moderna, como deconstru- ción, diferenza, cultura, tex- to, arte, e comunicación, entre outros, aplicándoos con rigor.				
			HFB5.4.2. Entende e explica con claridade, tanto na linguaxe oral coma na escrita, as teorías da filosofía de Habermas, distinguindo os intereses do coñecemento e a acción comunicativa, e as teorías fundamentais da posmodernidade, analizan-do a deconstrución da mo- dernidade desde a multipli- cidade da sociedade da comunicación.	CCL	3ª avaliación	2	PA: Exame
			HFB5.4.3. Identifica as res- postas da filosofía crítica da escola de Frankfurt e reflexiona sobre elas, identifi- cando os problemas da filo- sofía contemporánea.	CCA	3ª avaliación	2	PA: Exame
			HFB5.4.4. Estima o esforzo da filosofía de Habermas e do	CSC	3ª avaliación	2	PA: Exame

			pensamento posmoderno por contribuír ao desenvol- vemento das ideas e aos cambios sociais da Idade Contemporánea, e valora o seu esforzo na defensa do diálogo racional e o respecto á diferenza.				
			HFB5.4.5. Coñece as teses características do pensamento posmoderno, como a crítica á razón ilustrada, á idea de progreso, ao pensamento totalizador e á trivialización da existencia, o crepúsculo do deber, ou a perda do suxeito fronte á cultura de masas, entre outras.	CSC	3ª avaliación	2	PA: Exame
			HFB5.4.6. Explica e argumen- ta sobre as principais teses dos filósofos posmodernos, como Vattimo, Lyotard e Baudrillard, e reflexiona so- bre a súa vixencia.	CAACCL	3ª avaliación	2	PA: Exame

Estándares de aprendizaxe, grao mínimo de consecución e temporalización.

Estándares de aprendizaxe avaliables	Temporalización
A orixe do cosmos na corrente presocrática.	1ª avaliación
Dialéctica socrática e relativismo dos sofistas.	
Realidade e coñecemento en Platón	
Platón: antropoloxía e política.	
Física e metafísica en Aristóteles.	
Ética e politica en Aristóteles.	
O problema razón-fe na filosofía medieval.	
Descartes: o problema do método e a evidencia do *cogito.*	2ª avaliación
O liberalismo político de Locke.	
Hume: crítica das ideas de sustancia e causalidade,	
Razón e progreso na Ilustración.	
Os límites do coñecemento en Kant.	3ª avaliación
A lei moral en Kant.	
Alienación e ideoloxía en Marx.	
Nietzsche: crítica da cultura occidental.	
Ortega y Gasset: a razón vital.	

Procedementos e instrumentos.

A constatación de que o alumno acada os distintos estándares de avaliación podería realizarse, inicialmente, por medio de dous procedementos de avaliación: EXAMES e presentación de COMENTARIOS propostos .

-O 80 % da cualificación correspondería á/ás probas obxectivas individuais, tanto exames escritos como as súas correspondentes recuperacións, de selo caso.

A superación destas probas esixirá o dominio dos contidos e a adquisición dos obxectivos específicos das unidades implicadas en ditas probas e expresados nos estándares de aprendizaxe recollidos nesta Programación.

-O 20% da cualificación correspondería a exercicios de COMENTARIO de texto que se puideran propoñer.

En calquera caso, o 100% da cualificación corresponderase con probas escritas, sexan exames e/ou recuperacións, así como comentarios de texto.

O modelo, estrutura e criterios de corrección dos exames serán do mesmo tipo que os propostos polo GRUPO DE TRABALLO de Filosofía para as probas ABAU para o curso 2021-2022, e que, neste momento, supoñemos que serán os mesmos que os dos anteriores cursos.

****Aprobar a avaliación implica acadar un mínimo de 5 puntos tras aplicar estas porcentaxes.**

PROCEDEMENTO	MINIMO	PONDERACIÓN	INSTRUMENTO
Exame e/ou recuperación (½ por av.)	5 puntos sobre 10	80,00%	Exame
Comentarios propostos	Nivel intermedio da rúbrica de Comentario de Texto	20,00%	Rúbrica

Rúbrica para a avaliación dun comentario de texto

COMPRENSIÓN - EXPLICACIÓN CONCEPTOS BÁSICOS	Presentación completamente desorganizada das ideas. Carencia absoluta de coherencia e cohesión. Non se asimilaron as ideas/conceptos principais. Graves erros de comprensión.	Incurre en erros na organización das ideas. Certa incoherencia nalgunhas partes. Certos erros de comprensión dos conceptos clave.	Presentación coherente das ideas, pero sen establecer un orde ou xerarquía entre elas. Comprensión dos conceptos principais, pero certos erros leves na comprensión dos conceptos secundarios. Tamén hai algúns conceptos que se mencionan, pero que quedan sen explicar.	Xerarquía e orde nos conceptos/ideas principais. Estruturación xerarquizada. Explicación adecuada e suficiente dos conceptos clave e dos secundarios.	Xerarquía e orde en todos os conceptos/ideas. Estruturación xerarquizada. Explicación adecuada e detallada tanto dos conceptos clave como dos secundarios.	25.00%
COHERENCIA NA REDACCIÓN - ESTRUTURA - LINEALIDADE - AVANCE	Carente por completo de orde. Absoluta desorganización. Non se aprecia ningunha estrutura.	Estrutura confusa. Non se aprecia claramente un fío condutor. Repetitivo en moitos puntos.	Dotado de estrutura e orde. Organización da información. Contén un fío condutor, a pesar de que incurre en certas repeticións.	Estrutura e orde ben apreciable. Respostas con suficiente desenvolvemento da información. Avance e progresión na información.	Estrutura e orde ben apreciable. Respostas con desenvolvemento profundo da información. Avance e progresión na información.	20.00%
RESPOSTA EN BASE AO TEXTO	Non contesta ao que se pregunta. As respostas non se adecuan ao texto. Copia literalmente do texto.	Contesta ás cuestións formuladas en base a copiar literalmente do texto sen apenas explicar nada coas propias palabras.	Contesta ás preguntas, en función do texto. Pero parafrasea ocasionalmente o texto.	Contesta ás cuestións formuladas en base ao texto con suficiente amplitude.	Contesta ás cuestións formuladas en base ao texto con gran profundidade de análise.	15.00%
LÉXICO - VOCABULARIO	Non contén os conceptos principais. Vocabulario pobre e non específico. Pouca riqueza léxica.	Non emprega o vocabulario técnico axeitadamente. Non contén casi ningún dos conceptos principais. Léxico pouco variado.	Contén algúns dos conceptos clave pero omite outros.	Recolle todos os conceptos clave.	Dominio da linguaxe técnica. Riqueza conceptual. Contén os conceptos clave e o vocabulario sorprende pola súa precisión.	15.00%
CITAS	Non incorpora citas nas respostas.	As citas non gardan relación coa pregunta formulada.	As citas resultan adecuadas, pero non se explican. Repite sempre as mesmas citas para diferentes cuestións.	As citas son adecuadas para ilustrar a resposta. Por regra xeral, se explican as citas.	Profusión e adecuación nas citas. Explicación de todas as citas aportadas.	10.00%
EXPRESIÓN - ORTOGRAFÍA	Erros de concordancia de xénero e/ou número. Numerosas e graves faltas de ortografía (confusións b/v, c/s, m/n, ausencia h, etc.). Erros na conxugación verbal.	Erros de expresión, pero non de concordancia nin da conxugación verbal. Graves faltas de ortografía.	Correcta expresión gramatical e ortográfica en xeral, a pesar de ter algúns erros leves.	Apenas hai erros gramaticais nin ortográficos.	Non hai erros gramaticais nin ortográficos.	10.00%
PRESENTACIÓN	Tachóns e borróns que dificultan seriamente a lectura. Ilexible. Non garda os márxenes.	Utiliza as parénteses incorrectamente para indicar que a información é errónea. Tachóns e borróns. Gárdanse ocasionalmente os márxenes.	Algúns tachóns puntuais que non dificultan en absoluto a lectura. Márxenes laterais.	Sen tachaduras. Deixa márxenes só aos lados. Lexible.	Sen tachaduras. Deixa márxenes: superior, inferior e laterais. Perfectamente lexible.	5.00%

5.2.-FILOSOFÍA DE 1º BACHARELATO

A materia de *Filosofía* configúrase a partir dunha dobre motivación: por unha parte, pretende ser unha introdución á filosofía e ao estilo de reflexión que esta comporta; e, por outra, proponse culminar o proxecto que se desenvolveu ao longo da ensinanza secundaria *obligatoria coas asignaturas anteriores. Sen embargo, este dobre propósito non debe ser* interpretada como unha incoherencia ou perigo de escisión dentro dos contidos desta materia, senón máis ben ó contrario, pois o afondamento na dimensión ética do ser humano e a necesidade de clarificar as súas bases e proxeccións filosóficas remítennos dun xeito natural á clarificación do concepto mesmo de filosofía e das súas funcións e problemas básicos.

Os contidos permitirán ao alumnado un achegamento ao mundo desde unha perspectiva crítica, global e reflexiva diferente á proporcionada polas ciencias. Isto permitiralles o desenvolvmento como persoas autónomas e críticas, sociais e racionais, creativas e prudentes, donas de si e respectuosas coas demais persoas, sabias e felices. O tipo de persoa que a mellor filosofía nos presenta, desde sempre, como ideal humano.

Esta materia está composta dos seguintes **bloques temáticos**:

1º *Contidos transversais*

2º *O saber filosósfico*.

3º *O coñecemento*.

4º *A realidade*

5º *O ser humano desde a filosofía*.

6º *A racionalidade práctica*.

As **competencias clave** do currículo son as seguintes:

1. Comunicación lingüística (CCL).
2. Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCCT).
3. Competencia dixital (CD).
4. Aprender a aprender (CAA).
5. Competencias sociais e cívicas (CSC).
6. Sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE).
7. Conciencia e expresións culturais (CCEC).

	Filosofía. 1º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	Bloque 1. Contidos transversais			
▪ b ▪ d ▪ e ▪ h ▪ m	▪ B1.1. Textos filosóficos e pertencentes a outras ramas do saber relacionados coas temáticas filosóficas estudadas.	▪ B1.1. Ler comprensivamente e analizar de forma crítica textos significativos e breves, pertencentes a pensadores/as destacados/as.	▪ FIB1.1.1. Analiza de xeito crítico textos pertencentes a pensadores/as destacados/as, identifica a problemática e as solucións expostas (distinguindo as teses principais e a orde da argumentación) e relaciona os problemas propostos nos textos co estudado na unidade, e/ou co achegado por outros/as filósofos/as ou correntes, e/ou con saberes distintos da filosofía.	▪ CAA
▪ b ▪ d ▪ e	▪ B1.2. Composición escrita de argumentos de reflexión filosófica e de discursos orais, manexando as regras básicas da retórica e a argumentación.	▪ B1.2. Argumentar e razoar os propios puntos de vista sobre as temáticas estudadas na unidade, de forma oral e escrita, con claridade e coherencia.	▪ FIB1.2.1. Argumenta e razoa as súas opinións de forma oral e escrita, con claridade e coherencia, e demostrando un esforzo creativo e educativo na valoración persoal dos problemas filosóficos analizados.	▪ CCL ▪ CSC
▪ b ▪ d ▪ e ▪ g	▪ B1.3. Uso dos procedementos de traballo intelectual (incluíndo os das tecnoloxías da información e da comunicación) adecuados á filosofía, en especial a asimilación e o uso rigoroso do léxico relacionado cos temas filosóficos estudados.	▪ B1.3. Seleccionar e sistematizar información obtida de distintas fontes.	▪ FIB1.3.1. Selecciona e sistematiza información obtida tanto de libros específicos como de internet, usando as posibilidades das novas tecnoloxías para consolidar e ampliar a información.	▪ CD ▪ CSC
			▪ FIB1.3.2. Elabora listas de vocabulario de conceptos e comprende o seu significado, aplícaos con rigor e organízaos en esquemas ou mapas conceptuais, táboas cronolóxicas e outros procedementos útiles para a comprensión da filosofía.	▪ CAA

	Filosofía. 1º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ d ▪ e ▪ g	▪ B1.3. Uso dos procedementos de traballo intelectual (incluíndo os das tecnoloxías da información e da comunicación) adecuados á filosofía, en especial a asimilación e o uso rigoroso do léxico relacionado cos temas filosóficos estudados.	▪ B1.4. Analizar e argumentar sobre formulacións filosóficas, elaborando de xeito colaborativo esquemas, mapas conceptuais, táboas cronolóxicas e outros procedementos útiles, mediante o uso de medios e plataformas dixitais.	▪ FIB1.4.1. Elabora con rigor esquemas, mapas conceptuais, táboas cronolóxicas, etc., amosando a comprensión dos eixes conceptuais estudados.	▪ CAA
	Bloque 2. O saber filosófico			
▪ b ▪ d ▪ e ▪ h	▪ B2.1. Filosofía: sentido, necesidade e historia. ▪ B2.2. Saber racional. Explicación prerracional: mito e maxia. Explicación racional: razón e sentidos. ▪ B2.3. Funcións e vixencia da filosofía.	▪ B2.1. Coñecer e comprender a especificidade e a importancia do saber racional en xeral e do filosófico en particular, en tanto que saber de comprensión e interpretación da realidade, valorando que a filosofía é, á vez, un saber e unha actitude que estimula a crítica, a autonomía, a creatividade e a innovación.	▪ FIB2.1.1. Recoñece as preguntas e os problemas que veñen caracterizando a filosofía desde a súa orixe, comparando coa formulación doutros saberes, como o científico ou o teolóxico.	▪ CAA
			▪ FIB2.1.2. Explica a orixe do saber filosófico diferenciándoo dos saberes prerracionais, como o mito ou a maxia.	▪ CCEC ▪ CSC
▪ d ▪ e	▪ B2.4. Disciplinas teórico-prácticas do saber filosófico. ▪ B2.5. Racionalidade teórica e práctica.	▪ B2.2. Identificar as dimensións teórica e práctica da filosofía, os seus obxectivos, as características, as disciplinas, os métodos e as funcións, relacionándoa paralelamente con outros saberes de comprensión da realidade.	▪ FIB2.2.1. Identifica, relaciona e distingue as vertentes práctica e teórica do labor filosófico, así como as disciplinas que conforman a filosofía.	▪ CAA ▪ CSC
▪ b ▪ d ▪ e ▪ h	▪ B2.6. O saber filosófico a través da súa historia. Características da filosofía.	▪ B2.3. Contextualizar histórica e culturalmente as problemáticas analizadas e expresar por escrito as achegas máis importantes do pensamento filosófico desde a súa orixe, identificando os principais problemas formulados e as solucións achegadas, e argumentando as propias opinións ao respecto.	▪ FIB2.3.1. Recoñece as principais problemáticas filosóficas características de cada etapa cultural europea.	▪ CCEC
			▪ FIB2.3.2. Expresa por escrito as teses fundamentais dalgunhas das correntes filosóficas máis importantes do pensamento occidental.	▪ CCL

	Filosofía. 1º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ b ▪ e ▪ g	▪ B1.3. Uso dos procedementos de traballo intelectual (incluíndo os das tecnoloxías da información e da comunicación) adecuados á filosofía, en especial a asimilación e o uso rigoroso do léxico relacionado cos temas filosóficos estudados.	▪ B2.4. Comprender e utilizar con precisión o vocabulario filosófico fundamental, realizando un glosario de termos de xeito colaborativo mediante as posibilidades que ofrecen as novas tecnoloxías.	▪ FIB2.4.1. Comprende e usa con rigor conceptos filosóficos como razón, sentidos, mito, logos, arché, necesidade, continxencia, causa, existencia, metafísica, lóxica, gnoseoloxía, obxectividade, dogmatismo, criticismo, etc.	▪ CCL
▪ b ▪ e ▪ l	▪ B1.1. Textos filosóficos e textos pertencentes a outras ramas do saber relacionados coa temática filosófica estudada.	▪ B2.5. Analizar de maneira crítica fragmentos de textos significativos e breves sobre a orixe, a caracterización e a vixencia da filosofía, identificando as problemáticas e solucións expostas, distinguindo as teses principais e a orde de argumentación, relacionando os problemas formulados nos textos co estudado na unidade e coa presentación doutros intentos de comprensión da realidade, como o científico e o teolóxico, ou outros tipos de filosofía, como a oriental.	▪ FIB2.5.1. Le e analiza de xeito crítico fragmentos de textos breves e significativos sobre a orixe da explicación racional e acerca das funcións e as características do pensamento filosófico, pertencentes a pensadores/as, que identifiquen as problemáticas filosóficas formuladas.	▪ CCL
	Bloque 3. O coñecemento			
▪ d ▪ e ▪ h	▪ B3.1. Teoría do coñecemento. ▪ B3.2. Graos e ferramentas do coñecer: razón, entendemento e sensibilidade. ▪ B3.3. Abstracción. ▪ B3.4. Problemas implicados no coñecer: posibilidades, límites e intereses; o irracional.	▪ B3.1. Coñecer de modo claro e ordenado as problemáticas implicadas no proceso do coñecemento humano, analizadas desde o campo filosófico, os seus graos, as ferramentas e as fontes, e expor por escrito os modelos explicativos do coñecemento máis significativos.	▪ FIB3.1.1. Identifica e expresa de xeito claro e razoado os elementos e as problemáticas que implica o proceso do coñecemento da realidade, como é o dos seus graos, as súas posibilidades e os seus límites.	▪ CCL
▪ d ▪ e ▪ h	▪ B3.5. Problema filosófico do coñecemento. ▪ B3.6. A verdade como propiedade das cousas. A verdade como propiedade do entendemento: cohe-	▪ B3.2. Explicar e reflexionar sobre o problema do acceso á verdade, identificando as problemáticas e as posturas filosóficas que xurdiron en torno ao seu estudo.	▪ FIB3.2.1. Coñece e explica teorías acerca do coñecemento e a verdade, como son o idealismo, o realismo, o racionalismo, o empirismo, o perspectivismo, o consenso ou o escepticismo, e contrasta semellanzas e diferenzas	▪ CCEC

	Filosofía. 1º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ g	rencia e adecuación. ▪ B3.7. Algúns modelos filosóficos de explicación do coñecemento e o acceso á verdade.		entre os conceptos clave que manexan.	
			▪ FIB3.2.2. Explica e contrasta criterios e teorías sobre a verdade, tanto no plano metafísico como no gnoseolóxico, usando con rigor termos como gnoseoloxía, razón, sentidos, abstracción, obxectividade, certeza, dúbida, evidencia, escepticismo, autoridade, probabilidade, prexuízo, coherencia, adecuación, consenso, incerteza, interese, irracional, etc., e construír un glosario de conceptos de xeito colaborativo, usando internet.	▪ CD ▪ CSC
▪ b ▪ d ▪ e	▪ B1.1. Textos filosóficos e textos pertencentes a outras ramas do saber relacionadas coas temáticas filosóficas estudadas.	▪ B3.3. Analizar de forma crítica fragmentos de textos significativos sobre a análise filosófica do coñecemento humano, os seus elementos, as súas posibilidades e os seus límites, valorando os esforzos por alcanzar unha aproximación á verdade arredándose do dogmatismo, da arbitrariedade e dos prexuízos.	▪ FIB3.3.1. Analizar fragmentos de textos breves de Descartes, Hume, Kant, Nietzsche, Ortega y Gasset, Habermas, Popper, Kuhn ou Michel Serres, entre outros.	▪ CCL
▪ d ▪ e ▪ h ▪ i ▪ l	▪ B3.8. Filosofía, ciencia e tecnoloxía. Filosofía da ciencia. ▪ B3.9. Obxectivos e instrumentos da ciencia. ▪ B3.10. Método hipotético-dedutivo. ▪ B3.11. Investigación científica na modernidade e na época contemporánea: das matemáticas e a técnica	▪ B3.4. Coñecer e explicar a función da ciencia, os seus modelos de explicación, as súas características, os seus métodos e a tipoloxía do saber científico, expondo as diferenzas e as coincidencias do ideal e a investigación científica co saber filosófico, como pode ser a problemática da obxectividade ou a adecuación teoría-realidade, argumentando as propias opinións de xeito razoado e coherente.	▪ FIB3.4.1. Explica os obxectivos, as funcións e os principais elementos da ciencia, manexando termos como feito, hipótese, lei, teoría ou modelo.	▪ CMCCT
			▪ FIB3.4.2. Constrúe unha hipótese científica, identifica os seus elementos e razoa a orde lóxica do proceso de coñecemento.	▪ CMCCT

	Filosofía. 1º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	como ferramentas de coñecemento e interpretación fundamentais á reformulación dos conceptos clásicos.		▪ FIB3.4.3. Usa con rigor termos epistemolóxicos como indución, hipotético-dedutivo, método, verificación, predición, realismo, causalidade, obxectividade, relatividade, caos e indeterminismo, entre outros.	▪ CMCCT
▪ d ▪ e ▪ h ▪ i ▪ l	▪ B3.12. Técnica e tecnoloxía: saber e praxe.	▪ B3.5. Relacionar e identificar as implicacións da tecnoloxía, en tanto que saber práctico transformador da natureza e da realidade humana, reflexionando, desde a filosofía da tecnoloxía, sobre as relacións coa ciencia e cos seres humanos.	▪ FIB3.5.1. Extrae conclusións razoadas sobre a inquedanza humana por transformar e dominar a natureza, póndoa ao servizo do ser humano, así como das consecuencias desta actuación, e participa de debates acerca das implicacións da tecnoloxía na realidade social.	▪ CMCCT ▪ CSC
▪ b ▪ d ▪ l	▪ B3.13. Reflexións filosóficas sobre o desenvolvemento científico e tecnolóxico: o problema da indución ▪ B3.14. Visión aristotélica do quefacer científico.	▪ B3.6. Analizar de xeito crítico fragmentos de textos filosóficos sobre a reflexión filosófica acerca da ciencia, a técnica e a filosofía, identificando as problemáticas e as solucións propostas, distinguindo as teses principais e a orde da argumentación, relacionar os problemas formulados nos textos co estudado na unidade e razoar a postura propia.	▪ FIB3.6.1. Analiza fragmentos de textos breves e significativos de pensadores como Aristóteles, Popper, Kuhn, B. Russell, A. F. Chalmers ou J. C. Borrón, entre outros.	▪ CMCCT
▪ d ▪ e ▪ h	▪ B3.15. Relación entre filosofía e ciencia.	▪ B3.7. Entender e valorar a relación entre a filosofía e a ciencia.	▪ FIB3.7.1. Identifica e reflexiona de forma argumentada acerca de problemas comúns aos campos filosófico e científico, como son o problema dos límites e as posibilidades do coñecemento, a cuestión da obxectividade e a verdade, a racionalidade tecnolóxica, etc.	▪ CMCCT

	Filosofía. 1º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ i ▪ g ▪ l			▪ FIB3.7.2. Investiga e selecciona información en internet, procedente de fontes solventes, sobre as problemáticas citadas, e realiza un proxecto de grupo sobre algunha temática que afonde na interrelación entre a filosofía e a ciencia.	▪ CD ▪ CSC
	Bloque 4. A realidade			
▪ d ▪ e ▪ h	▪ B4.1. A metafísica como explicación teórica da realidade.	▪ B4.1. Recoñecer e valorar a metafísica, disciplina que estuda a realidade en tanto que totalidade, distinguíndoa das ciencias, que versan sobre aspectos particulares desta.	▪ FIB4.1.1. Coñece o que é a metafísica e usa a abstracción para comprender os seus contidos e a súa actividade, razoando sobre eles.	▪ CAA
▪ d ▪ e ▪ h	▪ B4.2. Pregunta polo ser como punto de partida da Filosofía. Platón fronte a Aristóteles. ▪ B4.3. Interrogación metafísica sobre a verdadeira realidade: problema da aparencia e a realidade. ▪ B4.4. Pregunta pola orixe e a estrutura do real. ▪ B4.5. Caracterización da realidade: cambio ou permanencia, substancialismo estático fronte ao devir. Esencialismo e existencialismo. ▪ B4.6. Necesidade de categorizar racionalmente o real.	▪ B4.2. Coñecer e explicar, desde un enfoque metafísico, os principais problemas que presenta a realidade.	▪ FIB4.2.1. Describe as principais interpretacións metafísicas e os problemas que suscita o coñecemento metafísico da realidade.	▪ CCEC
			▪ FIB4.2.2. Comprende e utiliza con rigor conceptos metafísicos como ser, sistema metafísico, realidade, aparencia, materia e espírito, unidade, dualidade, multiplicidade, devir, necesidade, continxencia, transcendencia, categoría e abstracción, materialismo, espiritualismo, existencialismo ou esencialismo, entre outros.	▪ CCL
			▪ FIB4.2.3. Realiza unha análise crítica ante teorías metafísicas diverxentes de interpretación da realidade.	▪ CAA

	Filosofía. 1º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			▪ FIB4.2.4. Analiza e comprende fragmentos de textos breves e significativos sobre as problemáticas metafísicas que presenta a realidade, de pensadores como Platón, Aristóteles, Tomé de Aquino, Descartes, Marx, Nietzsche, etc., comparando e establecendo semellanzas e diferenzas entre os enfoques, e disertando coherentemente sobre as posturas históricas.	▪ CAA
▪ d ▪ e ▪ h ▪ i ▪ g ▪ l	▪ B4.7. Cosmovisións científicas sobre o universo. A filosofía da natureza como admiración filosófica pola natureza. ▪ B4.8. Paradigma cualitativo organicista: universo aristotélico. ▪ B4.9. Universo máquina: visión mecanicista na Modernidade. Supostos epistemolóxicos do modelo heliocéntrico: procura das leis universais dun universo infinito. Determinismo, regularidade, conservación, economía e continuidade. ▪ B4.10. Visión contemporánea do Universo. ▪ B4.11. Reencontro da filosofía e a física na teoría do caos.	▪ B4.3. Coñecer e comparar as explicacións dadas desde as grandes cosmovisións sobre o universo.	▪ FIB4.3.1. Explica e compara dúas das grandes cosmovisións do Universo: o paradigma organicista aristotélico e o modelo mecanicista newtoniano.	▪ CMCCT
			▪ FIB4.3.2. Describe os caracteres esenciais das interpretacións relativista e cuántica contemporáneas da realidade, explicando as implicacións filosóficas asociadas a eses caracteres.	▪ CMCCT
			▪ FIB4.3.3. Usa con rigor termos epistemolóxicos e científicos como cosmovisión, paradigma, Universo, natureza, finalismo, organicismo, determinismo, orde, causalidade, conservación, principio, mecanicismo, materia, relatividade, cuántica, espazo, tempo, azar, determinismo, indeterminismo, probabilidade, gaia e caos, entre outros.	▪ CMCCT
▪ d ▪ e ▪ g	▪ B1.3. Uso dos procedementos de traballo intelectual (incluíndo os das tecnoloxías da información e da comunicación) adecuados á filosofía, en especial a asimilación e o uso rigoroso do léxico relacionado coas temáticas filosóficas estudadas.	▪ B4.4. Elaborar táboas e/ou mapas conceptuais comparando os caracteres adxudicados historicamente ao Universo, entendido como totalidade do real, contextualizando historicamente e culturalmente cada cosmovisión e ampliando información mediante internet e/ou fontes bibliográficas.	▪ FIB4.4.1. Elabora esquemas, táboas e/ou mapas conceptuais que comparen os caracteres adxudicados historicamente ao Universo, entendido como totalidade do real, contextualizando historicamente e culturalmente cada cosmovisión e ampliando información mediante internet	▪ CD

	Filosofía. 1º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ h ▪ i			e/ou fontes bibliográficas.	
▪ d ▪ e ▪ h ▪ i ▪ m	▪ B1.1. Textos filosóficos e textos pertencentes a outras ramas do saber relacionados coas temáticas filosóficas estudadas.	▪ B4.5. Ler e analizar de xeito crítico textos filosóficos, epistemolóxicos e científicos sobre a comprensión da realidade, tanto desde o plano metafísico como desde o físico, usando con precisión os termos técnicos estudados, relacionar os problemas presentados nos textos co estudado nas unidades e razoar a postura propia.	▪ FIB4.5.1. Analiza textos filosóficos e científicos, clásicos e contemporáneos, que aborden as mesmas problemáticas, e investigar a vixencia das ideas expostas.	▪ CMCCT
			▪ FIB4.5.2. Reflexiona sobre as implicacións filosóficas que afectan a visión do ser humano en cada cosmovisión filosófico-científica estudada, e argumenta as súas propias ideas de xeito razoado e creativo.	▪ CAA
	Bloque 5. O ser humano desde a filosofía			
▪ b ▪ c ▪ d ▪ e	▪ B5.1. A reflexión filosófica sobre o ser humano e o sentido da existencia: antropoloxía filosófica.	▪ B5.1. Recoñecer en que consiste a antropoloxía filosófica.	▪ FIB5.1.1. Utilizar con rigor vocabulario específico da temática, como evolución, dialéctica, proceso, progreso, emerxencia, azar, selección natural, apto, reducionismo, creacionismo, evolución cultural, vitalismo, determinismo xenético, natureza e cultura.	▪ CCL
▪ d ▪ e ▪ h	▪ B5.2. Implicacións filosóficas da evolución. Filosofía e bioloxía.	▪ B5.2. Coñecer e explicar as implicacións filosóficas da evolución, en relación cos contidos metafísicos e cos/coas pensadores/as xa estudados/as.	▪ FIB5.2.1. Coñece e explica as consideracións filosóficas implicadas na teoría da evolución, como a consideración dinámica e dialéctica da vida ou o indeterminismo, entre outras.	▪ CMCCT

	Filosofía. 1º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ i			▪ FIB5.2.2. Analiza fragmentos breves e significativos de E. Morin, K. Popper, R. Dawkins, J. Mosterín, A. Gehlen, M. Harris ou M. Ponty, entre outros.	▪ CCEC
▪ d ▪ e ▪ g ▪ h ▪ i ▪ l	▪ B5.3. A dialéctica natureza-cultura no proceso de antropoxénese e de construción da identidade propia humana.	▪ B5.3. Recoñecer e reflexionar, de maneira argumentada, sobre a interacción dialéctica entre o compoñente natural e o cultural que caracterizan o ser humano como tal, sendo o culturalmente adquirido condición para a innovación e a creatividade que caracterizan a especie.	▪ FIB5.3.1. Identifica e expón en que consiste o compoñente natural innato do ser humano, e a súa relación cos elementos culturais que xorden nos procesos de antropoxénese e humanización, dando lugar á identidade propia do ser humano.	▪ CCEC ▪ CSC
			▪ FIB5.3.2. Diserta sobre o ser humano en tanto que resultado da dialéctica evolutiva entre o xeneticamente innato e o culturalmente adquirido, condición para a innovación e a capacidade creativa que caracterizan a nosa especie.	▪ CSIEE ▪ CCEC
			▪ FIB5.3.3. Localiza información en internet acerca das investigacións actuais sobre a evolución humana, e reflicte a información seleccionada e sistematizada de xeito colaborativo.	▪ CD ▪ CSC
▪ a ▪ b ▪ c ▪ e ▪ h	▪ B1.2. Composición escrita de argumentos de reflexión filosófica e de discursos orais, manexando as regras básicas da retórica e a argumentación.	▪ B5.4. Valorar os coñecementos adquiridos nesta unidade, rexeitando os prexuízos tanto etnocéntricos como por motivos físicos, e tamén as actitudes de intolerancia, inxustiza e exclusión.	▪ FIB5.4.1. Argumenta con coherencia, baseándose nos datos obxectivos aprendidos, sobre as implicacións de adoptar prexuízos etnocéntricos para xulgar os seres humanos e as culturas.	▪ CSC

	Filosofía. 1º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ h	▪ B5.4. Visión grega. Heroe homérico: concepto socrático. Dualismo platónico. Animal racional e político aristotélico. Materialismo e individualismo helenista. ▪ B5.5. Pensamento medieval: creación á imaxe divina; nova concepción do corpo e a alma, da morte e da liberdade. ▪ B5.6. Renacemento: antropocentrismo e humanismo. ▪ B5.7. Modernidade e século XIX: razón, emocións e liberdade. ▪ B5.8. O ser humano na filosofía contemporánea.	▪ B5.5. Coñecer e reflexionar sobre as concepcións filosóficas sobre o ser humano como tal que se viñeron dando ao longo da filosofía occidental, comparando semellanzas e diferenzas entre as sucesivas formulacións, analizando criticamente a influencia do contexto sociocultural na concepción filosófica, e valorando algunhas formulacións diverxentes que abriron camiño cara á consideración actual da persoa.	▪ FIB5.5.1. Contrasta e relaciona as principais concepcións filosóficas que se viñeron dando historicamente sobre o ser humano.	▪ CCEC
			▪ FIB5.5.2. Analiza de xeito crítico textos significativos e breves dos grandes pensadores.	▪ CCL
			▪ FIB5.5.3. Usa con rigor termos como dualismo e monismo antropolóxico, areté, mente, corpo, espírito, creacionismo, antropocentrismo, teocentrismo, alma, humanismo, persoa, dignidade, sentido, estado de natureza, estado de civilización, existencia, liberdade, emoción, paixón, determinismo, alienación, nihilismo, existencia, inconsciente, morte, historia ou transcendencia, entre outros.	▪ CCL
▪ b ▪ e ▪ h	▪ B5.9. Visións filosóficas orientais: budismo, taoísmo e hinduísmo.	▪ B5.6. Comparar a visión filosófica occidental do ser humano coa visión filosófica oriental, o budismo, o taoísmo e o hinduísmo, e argumentar as opinións propias sobre semellanzas e diferenzas.	▪ FIB5.6.1. Contrasta e relaciona as principais concepcións filosóficas que se viñeron dando historicamente no contexto da filosofía occidental sobre o ser humano, coa visión filosófica oriental, o budismo, o taoísmo e o hinduísmo.	▪ CCEC
▪ b ▪ d ▪ e ▪ h	▪ B5.10. Algunhas claves sobre o sentido da existencia humana. ▪ B5.11. Cuestión do sentido, a esencia e a existencia, o eu, a liberdade, a morte, o destino, o azar, a historia e a necesidade de transcendencia.	▪ B5.7. Disertar, de forma oral e escrita, sobre as temáticas intrinsecamente filosóficas no ámbito do sentido da existencia, como poden ser a cuestión do sentido, a esencia e a existencia, o eu, a liberdade, a morte, o destino, o azar, a historia ou a necesidade de transcendencia, entre outras.	▪ FIB5.7.1. Diserta, de xeito oral e escrito, sobre as grandes cuestións metafísicas que lle dan sentido á existencia humana.	▪ CCL
			▪ FIB5.7.2. Argumenta e razoa, de xeito oral e escrito, acerca dos puntos de vista propios sobre o ser humano, desde a filosofía e sobre diferentes temáticas filosóficas relacionadas co sentido da existencia humana.	▪ CCL

	Filosofía. 1º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ h	▪ B5.12. Reflexión filosófica sobre o corpo. ▪ B5.13. Teorías filosóficas sobre a relación entre mente e corpo.	▪ B5.8. Coñecer algunhas teorías filosóficas occidentais sobre o corpo humano, e reflexionar de xeito colaborativo e argumentar acerca dos puntos de vista propios.	▪ FIB5.8.1. Coñece as teorías filosóficas da relación entre mente e corpo (monismo, dualismo e emerxentismo), e argumenta sobre esas teorías comparando semellanzas e diferenzas, de forma colaborativa.	▪ CMCCT
	Bloque 6. A racionalidade práctica			
▪ a ▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ h	▪ B2.5. Racionalidade teórica e práctica. ▪ B6.1. Orixe da ética occidental: Sócrates fronte aos sofistas.	▪ B6.1. Identificar a especificidade da razón na súa dimensión práctica, en tanto que orientadora da acción humana.	▪ FIB6.1.1. Recoñece a función da racionalidade práctica para dirixir a acción humana, aínda recoñecendo os seus vínculos ineludibles coa razón teórica e a intelixencia emocional.	▪ CSC
			▪ FIB6.1.2. Explica a orixe da ética occidental no pensamento grego, contrastando, de forma razoada, a concepción socrática coa dos sofistas.	▪ CCEC
▪ a ▪ b ▪ c ▪ d	▪ B6.2. A ética como reflexión sobre a acción moral: carácter, conciencia e madureza moral.	▪ B6.2. Recoñecer o obxecto e función da ética.	▪ FIB6.2.1. Explica e razoa acerca do obxecto e a función da ética.	▪ CSC

	Filosofía. 1º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ e				
▪ a ▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ h	▪ B6.3. Principais teorías sobre a moral humana. ▪ B6.4. Procura da felicidade. ▪ B6.5. A boa vontade: Kant. ▪ B6.6. A xustiza como virtude ético-política. ▪ B6.7. Relativismo e universalismo moral.	▪ B6.3. Coñecer e explicar as principais teorías éticas sobre a xustiza e a felicidade, e sobre o desenvolvemento moral.	▪ FIB6.3.1. Expresa de xeito crítico as argumentacións das principais teorías éticas sobre a felicidade e a virtude, razoando as súas propias ideas, e achega exemplos do seu cumprimento e do seu incumprimento.	▪ CSIEE ▪ CSC
			▪ FIB6.3.2. Expresa de maneira crítica as argumentacións das principais teorías éticas sobre a xustiza, razoando as súas propias ideas, e achega exemplos do seu cumprimento e do seu incumprimento.	▪ CSIEE
			▪ FIB6.3.3. Analiza textos breves dalgúns dos filósofos representantes das principais teorizacións éticas e sobre o desenvolvemento psicolóxico moral do individuo.	▪ CSC
			▪ FIB6.3.4. Usa con rigor termos como ética, moral, acción moral, autonomía, responsabilidade, convención moral, madureza moral, virtude moral, subxectivismo, relativismo e universalismo moral, utilitarismo, deber moral, ética de máximos, ética de mínimos, consenso, xustiza, eudemonismo, hedonismo, emotivismo e utilitarismo.	▪ CCL
▪ a	▪ B6.8. Fundamentos filosóficos do Estado.	▪ B6.4. Explicar a función, as características e os principais interrogantes da filosofía política, como a orixe e a lexitimi-	▪ FIB6.4.1. Identifica a función, as características e os principais interrogantes da filosofía política.	▪ CSC

	Filosofía. 1º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ h	▪ B6.9. Principais interrogantes da filosofía política.	dade do Estado, as relacións entre o individuo e o Estado ou a natureza das leis.	▪ FIB6.4.2. Utiliza con rigor conceptos como democracia, Estado, xustiza, dereito, dereitos naturais, Estado democrático e de dereito, legalidade, lexitimidade, convención, contractualismo, alienación, ideoloxía, utopía, entre outros conceptos clave da filosofía política.	▪ CCL
▪ a ▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ h	▪ B6.10. A xustiza segundo Platón. ▪ B6.11. O convencionalismo nos sofistas. ▪ B6.12. Realismo político: Maquiavelo. ▪ B6.13. Contractualismo: Hobbes, Locke, Rousseau e Montesquieu. ▪ B6.14. A paz perpetua de Kant. ▪ B6.15. Fundamentos filosóficos do capitalismo no século XIX. John Stuart Mill. Alienación e ideoloxía segundo Marx. ▪ B6.16. Disputa política entre Popper e a escola de Frankfurt.	▪ B6.5. Coñecer as teorías e os conceptos filosóficos principais que estiveron na base da construción da idea de Estado e das súas funcións, apreciando o papel da filosofía como reflexión crítica.	▪ FIB6.5.1. Explica de xeito coherente as formulacións filosófico-políticas de Platón, os sofistas, Maquiavelo, Locke, Montesquieu, Rousseau, Hobbes, Kant, John Stuart Mill, Popper ou Habermas, entre outros.	▪ CCEC ▪ CSC
			▪ FIB6.5.2. Analiza e reflexiona sobre a relación entre individuo e Estado, sobre a base do pensamento dos sofistas, Marx e a escola de Frankfurt.	▪ CSC
			▪ FIB6.5.3. Analiza de xeito crítico textos significativos e breves dalgúns dos autores estudados, nos que se argumente sobre o concepto de Estado, os seus elementos e as súas características.	▪ CSC
			▪ FIB6.5.4. Valora e utiliza a capacidade argumentativa, de forma oral e escrita, contra a arbitrariedade, o autoritarismo e a violencia.	▪ CSC

	Filosofía. 1º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ a ▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ h	▪ B6.17. Función do pensamento utópico.	▪ B6.6. Disertar de xeito oral e escrito sobre a utilidade do pensamento utópico, analizando e valorando a súa función, para propor posibilidades alternativas, proxectar ideas innovadoras e avaliar o xa experimentado.	▪ FIB6.6.1. Reflexiona por escrito sobre as posibilidades do pensamento utópico, e argumenta as súas propias ideas.	▪ CSC
▪ a ▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ h	▪ B6.18. Legalidade e lexitimidade.	▪ B6.7. Distinguir os conceptos de legalidade e lexitimidade.	▪ FIB6.7.1. Describe e compara os conceptos de legalidade e lexitimidade.	▪ CCL ▪ CSC
▪ b ▪ d ▪ e ▪ h ▪ p	▪ B6.19. Capacidade simbólica. E. Cassirer. ▪ B6.20. Creatividade. H. Poincaré.	▪ B6.8. Recoñecer a capacidade simbólica como elemento distintivo da especie humana.	▪ FIB6.8.1. Explica as teses fundamentais de E. Cassirer sobre a capacidade simbólica humana, e as de H. Poincaré sobre o proceso creativo.	▪ CCEC
▪ b ▪ d	▪ B6.21. Estética filosófica: función e características. ▪ B6.22. A arte como instrumento de comprensión e	▪ B6.9. Coñecer o campo da estética, reflexionando sobre as contribucións filosóficas realizadas por tres das constru-	▪ FIB6.9.1. Comprende e usa conceptos como estética, creatividade, creación, símbolo, signo, arte, experiencia estética, mímese, beleza, gusto, subxectividade, xuízo	▪ CCL ▪ CCEC

	Filosofía. 1º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ e ▪ h ▪ n ▪ p	expresión simbólica da realidade. ▪ B6.23. A estética filosófica e a capacidade simbólica do ser humano. A realidade desde a arte, a literatura e a música.	cións simbólicas culturais fundamentais.	estético e vangarda.	
			▪ FIB6.9.2. Contrasta e relaciona algunhas construcións simbólicas fundamentais no contexto da cultura occidental, e analiza, de xeito colaborativo, textos literarios, audicións musicais e visualizacións de obras de arte para explicar os contidos da unidade.	▪ CAA ▪ CCEC
▪ a ▪ b ▪ d ▪ e ▪ h ▪ n ▪ p	▪ B6.24. Relación da arte coa ética, co coñecemento e coa técnica.	▪ B6.10. Relacionar a creación artística con outros campos como o da ética, o coñecemento e a técnica.	▪ FIB6.10.1. Diserta sobre a relación e a posibilidade transformadora da realidade humana, a creación artística, a ciencia e a ética.	▪ CSC ▪ CCEC
▪ b ▪ d ▪ e ▪ h	▪ B6.25. Sentimento, experiencia e xuízo estético. Beleza. Creación artística e sociedade. Abstracción artística e pensamento metafísico. A arte como xustificación ou como crítica da realidade. ▪ B6.26. Filosofía e arte. Filosofía e literatura. Filosofía	▪ B6.11. Analizar textos en que se comprenda o valor da arte, a literatura e a música como vehículos de transmisión do pensamento filosófico, utilizando con precisión o vocabulario específico propio da estética filosófica.	▪ FIB6.11.1. Coñece e describe algúns dos elementos fundamentais da reflexión estética sobre a arte, analizando textos significativos de filósofos como Platón, Schelling, Hume, Kant, Nietzsche, Walter Benjamin, Gadamer, Marcuse ou Adorno, entre outros, e aplica esas ideas ao estudo de diversas obras de arte.	▪ CCEC

	Filosofía. 1º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ n ▪ p	e música.		▪ FIB6.11.2. Entende o valor filosófico da literatura, analizando textos breves de pensadores e literatos como Platón, Santo Agostiño, Calderón de la Barca, Pío Baroja, A. Machado, Voltaire, Goethe, Sartre, Unamuno, Borges ou Camus, entre outros.	▪ CCEC
			▪ FIB6.11.3. Coñece a visión filosófica da música a través da análise de textos filosóficos sobre as visións dos pitagóricos, de Platón, Schopenhauer, Nietzsche ou Adorno, entre outros, así como mediante audicións significativas.	▪ CCEC
▪ d ▪ g ▪ h ▪ n	▪ B1.2. Composición escrita de argumentos de reflexión filosófica e de discursos orais, manexando as regras básicas da retórica e a argumentación.	▪ B6.12. Reflexionar por escrito sobre algunha das temáticas significativas estudadas, argumentando as propias posicións, e ampliar en internet a información aprendida.	▪ FIB6.12.1. Diserta de xeito claro e coherente sobre o valor das artes para transmitir ideas filosóficas, e procura e selecciona información en internet que amplíe o xa aprendido.	▪ CD ▪ CSC
▪ b ▪ d ▪ e	▪ B6.27. Retórica, argumentación e lóxica: a comunicación desde a filosofía. ▪ B6.28. Importancia da comunicación e a súa relación coa linguaxe, a verdade e a realidade.	▪ B6.13. Entender a importancia da comunicación para o desenvolvemento do ser humano e as sociedades.	▪ FIB6.13.1. Coñece e manexa con rigor conceptos como símbolo, comunicación, linguaxe formal, lóxica, xuízo lóxico, razoamento, demostración, discurso, elocuencia, orador, retórica, exordio, inventio, dispositio, argumentación, elocutio, compositio, actio, falacia, debate, negociación, persuasión e concepto universal, entre outros.	▪ CCL
▪ b ▪ d ▪ e	▪ B6.29. Lóxica proposicional.	▪ B6.14. Coñecer en que consiste a lóxica proposicional e apreciar o seu valor para amosar o razoamento correcto e a expresión do pensamento como condición fundamental para as relacións humanas.	▪ FIB6.14.1. Utiliza os elementos e as regras do razoamento da lóxica de enunciados.	▪ CAA

	Filosofía. 1º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ b ▪ d ▪ e	▪ B6.30. Retórica e composición do discurso.	▪ B6.15. Coñecer as dimensións que forman parte da composición do discurso retórico, e aplicalas na composición de discursos.	▪ FIB6.15.1. Comprende e explica a estrutura e o estilo da retórica e da argumentación.	▪ CCL
			▪ FIB6.15.2. Coñece a estrutura e a orde do discurso, e escribe breves discursos retóricos establecendo coherentemente a exposición e a argumentación.	▪ CCL
▪ b ▪ d ▪ e	▪ B6.31. Argumentación: regras e ferramentas do diálogo e a demostración de argumentos. ▪ B6.32. Filosofía da linguaxe: o problema filosófico dos conceptos universais e o erro argumentativo da xeneralización apresurada.	▪ B6.16. Coñecer e utilizar as regras e as ferramentas básicas do discurso baseado na argumentación demostrativa.	▪ FIB6.16.1. Constrúe un diálogo argumentativo no que demostra as súas propias teses mediante as regras e as ferramentas da argumentación.	▪ CSIEE ▪ CSC
			▪ FIB6.16.2. Distingue un argumento veraz dunha falacia.	▪ CAA
			▪ FIB6.16.3. Analiza e comenta textos breves e significativos sobre a arte da retórica e a argumentación de Platón, Aristóteles, Cicerón, Quintiliano, Tácito e autores/as contemporáneos/as.	▪ CCEC
▪ b ▪ d ▪ e ▪ m ▪ p	▪ B6.33. A filosofía e a empresa como proxecto racional.	▪ B6.17. Coñecer as posibilidades da filosofía na creación dun proxecto, en xeral, e no ámbito empresarial en particular, e valorar o seu papel potenciador da análise, a reflexión e o diálogo.	▪ FIB6.17.1. Utiliza conceptos con sentido filosófico e aplícaos ao contexto empresarial: principios, saber, orde lóxica, finalidade, demostración, razoamento, indución, dedución, argumentación, sentido, significado, creatividade, diálogo, obxectivo/subxectivo, emocións, globalidade e valor, entre outros.	▪ CSIEE

	Filosofía. 1º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ b ▪ e ▪ m ▪ p	▪ B6.34. O modo metafísico de preguntar para deseñar un proxecto vital e de empresa. ▪ B6.35. Os procesos de cuestionamento e a importancia da definición de obxectivos.	▪ B6.18. Comprender a importancia do modo de "preguntar radical" da metafísica para proxectar unha idea ou un proxecto vital ou empresarial, facilitando os procesos de cuestionamento e definición das preguntas radicais e as respostas a estas.	▪ FIB6.18.1. Formula correctamente os interrogantes filosóficos radicais que deben estar na base da creación dun proxecto, tanto vital como laboral, como "que son?", "que fago?", "por que?", "para que?", "cal é o meu obxectivo?", "cal é o seu sentido, a súa razón de ser?", etc., e saber argumentar a defensa das respostas.	▪ CSIEE ▪ CSC
▪ b ▪ m ▪ p	▪ B6.36. Proceso de análise racional do conxunto dun sistema, dos elementos que o integran e da orde racional que subxace á estrutura lóxica dun proxecto, vital e empresarial.	▪ B6.19. Comprender o valor da teoría do coñecemento, a razón crítica e a lóxica para introducir racionalidade na orixe e no desenvolvemento dun proxecto.	▪ FIB6.19.1. Deseña un proxecto vital ou empresarial, sobre a base da filosofía, valorando a íntima relación entre os pensamentos e as accións, entre a razón e as emocións, a través do diálogo, da argumentación e a linguaxe filosófica.	▪ CSIEE
▪ b ▪ e ▪ m	▪ B6.37. Importancia do diálogo e da defensa argumentativa de proxectos, fins e medios.	▪ B6.20. Valorar as técnicas do diálogo filosófico, a argumentación e a retórica para organizar a comunicación entre as partes e a resolución de negociacións e de conflitos, para xerar diálogo baseado na capacidade de argumentar correctamente, para definir e comunicar correctamente o obxectivo dun proxecto.	▪ FIB6.20.1. Coñece e utiliza as ferramentas da argumentación e o diálogo na resolución de dilemas e conflitos dentro dun grupo humano.	▪ CSC
▪ a ▪ m ▪ n	▪ B6.38. Deseño dun proxecto vital e laboral. Papel da Estética no desenvolvemento do pensamento creativo e innovador.	▪ B6.21. Valorar a capacidade da estética filosófica para favorecer o pensamento creativo e innovador que permite adaptarse e anticiparse aos cambios, xerando innovación e evitando o estancamento, valorando así a función e a importancia das persoas emprendedoras e innovadoras para a construción e o avance dunha cultura, e a transformación da realidade.	▪ FIB6.21.1. Valora a posibilidade de crear tarefas innovadoras, valorando a función e a importancia das persoas emprendedoras e innovadoras para a construción e o avance dunha cultura, e a transformación da realidade.	▪ CSIEE

	Filosofía. 1º de bacharelato			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ a ▪ b ▪ c ▪ f ▪ m ▪ p	▪ B6.39. Importancia da ética para establecer o sistema de valores no traballo.	▪ B6.22. Comprender e apreciar a función axiolóxica da ética para establecer un sistema de valores que permita mellorar o clima laboral, comprendendo que os valores éticos son clave para lograr o equilibrio entre innovación, sustentabilidade e competitividade.	▪ FIB6.22.1. Realiza un decálogo de valores éticos que deben rexer no mundo laboral e de cara á sociedade e á natureza.	▪ CSC
			▪ FIB6.22.2. Valora e diserta sobre a importancia do traballo para desenvolvernos como seres humanos, para o avance dunha cultura e para transformar a realidade.	▪ CSC
▪ b ▪ m ▪ p	▪ B6.40. Razón crítica en tanto que reguladora da acción humana.	▪ B6.23. Coñecer e valorar a importancia da razón crítica para o avance dun proxecto persoal e colectivo.	▪ FIB6.23.1. Comprende e valora a importancia da razón crítica para o avance dun proxecto persoal e colectivo.	▪ CSC

OBXECTIVOS

Os que atinxen á materia de Filosofía son os seguintes:

a) Exercer a cidadanía democrática, desde unha perspectiva global, e adquirir unha conciencia cívica responsable, inspirada polos valores da Constitución española e do Estatuto de autonomía de Galicia, así como polos dereitos humanos, que fomente a corresponsabilidade na construción dunha sociedade xusta e equitativa e favoreza a sustentabilidade.

b) Consolidar unha madureza persoal e social que lle permita actuar de forma responsable e autónoma e desenvolver o seu espírito crítico. Ser quen de prever e resolver pacíficamente os conflitos persoais, familiares e sociais.

c) Fomentar a igualdade efectiva de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres, analizar e valorar criticamente as

desigualdades e discriminacións existentes e, en particular, a violencia contra a muller, e impulsar a igualdade real e a non discriminación das persoas por calquera condición ou circunstancia persoal ou social, con atención especial ás persoas con discapacidade.

d) Afianzar os hábitos de lectura, estudo e disciplina, como condicións necesarias para o eficaz aproveitamento da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.

e) Dominar, tanto na súa expresión oral como na escrita, a lingua galega e a lingua castelá.

g) Utilizar con solvencia e responsabilidade as tecnoloxías da información e da comunicación.

h) Coñecer e valorar criticamente as realidades do mundo contemporáneo, os seus antecedentes históricos e os principais factores da súa evolución. Participar de xeito solidario no desenvolvemento e na mellora do seu contorno social.

i) Acceder aos coñecementos científicos e tecnolóxicos fundamentais, e dominar as habilidades básicas propias da modalidade elixida.

l) Comprender os elementos e os procedementos fundamentais da investigación e dos métodos científicos. Coñecer e valorar de forma crítica a contribución da ciencia e da tecnoloxía ao cambio das condicións de vida, así como afianzar a sensibilidade e o respecto cara ao medio ambiente e a ordenación sustentable do territorio, con especial referencia ao territorio galego.

m) Afianzar o espírito emprendedor con actitudes de creatividade, flexibilidade, iniciativa, traballo en equipo, confianza nun mesmo e sentido crítico.

n) Desenvolver a sensibilidade artística e literaria, así como o criterio estético, como fontes de formación e enriquecemento cultural.

p) Valorar, respectar e afianzar o patrimonio material e inmaterial de Galicia, e contribuír á súa conservación e mellora no contexto dun mundo globalizado.

GRAO MÍNIMO E TEMPORALIZACIÓN

Bloque 1. *Contidos transversais*

- Análise crítico de textos filosóficos e doutro
- Composicións escritas e orais argumentadas expresadas con claridade e coherencia.
- Usar os procedementos de traballo intelectual (incluíndo uso de tics) e uso rigoroso do léxico relacionado cos temas estudados.
- Os contidos mínimos deste bloque están incluídos e serán esixidos nos restantes bloques.

Bloque 2. *O saber filosófico.*

- Filosofía: sentido, necesidade e historia.

Bloque 3. *Teoría do coñecemento*

- Graos e ferramentas do coñecer: razón, entendemento e sensibilidade.
- O problema filosófico do coñecemento.
- O problema da verdade: como propiedade do entendemento, coherencia e adecuación.
- Filosofía, ciencia e tecnoloxía.
- Obxectivos, métodos e instrumentos da ciencia.
- Relación entre a filosofía e a ciencia.

Bloque 4*. A realidade*

- A metafísica como explicación teórica da realidade.
- Correntes fundamentais da metafísica.
- Cosmovisións científicas e teoría da natureza.

Bloque 5. *O ser humano desde a filosofía*

- Implicacións filosóficas da evolución. Filosofía e bioloxía.

- A dialéctica natureza-cultura no proceso de antropoxénese e de construcción da indentidade propia humana.
- Concepcións do home ao longo da historia da filosofía.
- Teorías filosóficas sobre a relación mente-corpo.

Bloque 6 . *Racionalidade práctica*.

- Racionalidade práctica e teórica.
- Principais teorías sobre a moral humana.
- Fundamentos filosóficos do Estado.
- A xustiza segundo Platón.
- O convencionalismo dos Sofistas.
- Realismo político: Maquiavelo.
- Contractualismo: Hobbes, Locke, Rousseau e Montesquieu.
- A paz perpetua: Kant.
- Fundamentos filosóficos do capitalismo no século XIX. John Stuart Mill. Alienación e ideoloxía segundo Marx.
- Legalidade e lexitmidade.
- Estética: a beleza e as súas formas.
- Retórica, argumentación e lóxica.
- Lóxica proposicional.
- Argumentación: regras e ferramentas do diálogo e a demostración de argumentos.
- Filosofía, traballo e empresa.

TEMPORALIZACIÓN

A temporalización só pode ser tentativa e debe ser moi flexible. Esta é a razón pola que non aparece concretada a temporalización por estándares.
Algúns poderán ser tratados en menos dunha sesión e outros requerirán máis. En liñas xerais pensamos que aqueles que consisten en elaborar un discurso de forma individual ou en grupo ocuparán dúas ou máis sesións; os que consisten en identificar características ou definir conceptos poden ocupar unha sesión ou menos. En moitos casos algúns estándares serán tratados na mesma sesión.

Unha temporalización aproximada por avaliacións é a seguinte:

1ª Avaliación: *O saber filosófico* (bloque 2*), O coñecemento (*bloque 3*).*

2ª Avaliación:. *, A realidade* (bloque 4), *O ser humano desde a filosofía* (bloque 5)

3ª Avaliación: *A racionalidade práctica* (bloque 6): contidos de retórica, lóxica e empresa.

O bloque 1 (*Contidos transversais*) non aparace na temporalización porque os seus contidos se repiten nos restantes bloques dado o seu *carácter*.

As posibles modificacións serán recollidas nas Actas do Departamento e na memoria final.

Procedementos e instrumentos.

As cualificacións, tanto **trimestral** como final do alumno, dependerán das puntuacións obtidas nos seguintes tres tipos de probas, cando as houbese, quedando aberta a posibilidade de cualificar só por un destes grupos ou dous:

a. traballos monográficos
b. actividades
c. exames

A profesora indicará os criterios de corrección e puntuación de cada unha das probas que realicen os alumnos.

Cualificación dos traballos monográficos

Nas tres avaliacións serán puntuados de 0 a 8 puntos, admitíndose fraccións decimais dunha soa cifra.

O proceso de avaliación e cualificación dos traballos monográficos constará de tres fases nas que, de modo independente pero coordinado, se valorarán os seguintes aspectos:

a) Comprensión e asimilación.

Tratarase de ver ata qué punto a actividade reflicte un certo grao de comprensión dos presupostos enunciados polo docente e de asimilación dos contidos teóricos e información implicados nela.

b) Desenvolvemento de habilidades e destrezas.

Trátase de avaliar o grao de adquisición dos seguintes procedementos:

Busca e obtención de información procedente de distintas fontes (audiovisuais, textos, viñetas, imaxes, TIC...)

-Identificación de problemas, a súa conceptualización e a reflexión argumentada.

-A transferencia das nocións adquiridas a situacións do contorno e á vida real.

-Uso dun vocabulario técnico e filosófico axeitado de carácter básico,

-A práctica de exposición das ideas propias ou dos resultados das lecturas e da información manexada.

-A análise comparativa e avaliación crítica das informacións.

c) Execución

Avaliaráse:

-A estructuración

-A corrección ortográfica.

-A creatividade.

Cualificación das actividades

Nas tres avaliacións as actividades serán cualificadas de 0 a 2 puntos, admitíndose fraccións decimais dunha soa cifra.

O número e tipo das actividades estará en función das circunstancias, pero deberán adecuarse, en cantidade e contidos, ás unidades didácticas.

En caso de precisarse actividades de reforzo específicas, o tipo e cantidade destas será decidido polo profesor, aínda que sempre irán referidas ós contidos parciais nos que o alumno amosou non alcanzar o nivel previsto.

Rúbrica para a avaliación dun traballo escrito.

	Nivel D **2 puntos**	**Nivel C (mínimo aceptable)** **1 punto**	**Nivel B** **0´5 puntos**	**Nivel A** **0´25**
ESTRUTURA **20%**	O traballo contén todas as partes que debe ter a súa estrutura (portada, índice ,introdución, corpo, conclusión, bibliografía...).	Falta algunha das partes da estrutura do traballo.	Faltan varias partes da estrutura do traballo.	O traballo só consta dunha ou dúas partes da estrutura.
ORGANIZACIÓN E SECUENCIACIÓN ***20%***	*A presentación das ideas está organizada e segue unha secuencia lóxica que facilita a lectura. A estrutura está ben secuenciada.*	*A presentación das ideas está organizada e segue unha secuencia lóxica que facilita a lectura. A estrutura ten algún erro de secuenciación.*	*A presentación das ideas non sempre está organizada nin segue unha secuencia lóxica, o que dificulta a lectura. A estrutura ten varios erros de secuenciación.*	*A presentación das ideas está desorganizada e non segue unha secuencia lóxica, o que dificulta a lectura. A estrutura carece de secuenciación.*

	O texto mostra un excelente coñecemento	*O texto mostra un bo coñecemento do tema, un*	*O texto mostra un regular coñecemento do tema, un*	*O texto mostra un pobre coñecemento do tema e*

CONTIDO ***20%***	*do tema, un desenvolvemento completo dos seus diversos aspectos e das ideas, unha elaboración propia da información e mencións ás fontes.*	*desenvolvemento bo dos seus diversos aspectos e das ideas, e unha razoable elaboración propia da información, aínda que sen mencións ás fontes de onde se obtivo.*	*desenvolvemento limitado dos seus diversos aspectos e das ideas, unha presentación da información literal, sen elaboración propia, e sen mencións ás fontes de onde se obtivo.*	*un desenvolvemento inadecuado dos diversos aspectos e ideas, que non fan referencia ao tema proposto.*
VOCABULARIO ***10%***	*Utilízase un vocabulario xeral preciso, adecuado e variado, e faise uso dun vocabulario específico do tema tratado.*	*Utilízase case sempre un vocabulario xeral preciso, adecuado e variado, e un vocabulario específico do tema tratado, pero cométese algún erro.*	*Utilízase un vocabulario xeral adecuado, pero moi básico, e faise un uso moi limitado do vocabulario específico do tema tratado.*	*O vocabulario xeral é inadecuado e pobre, e non se fai uso dun vocabulario específico do tema tratado.*
GRAMÁTICA ***10%***	*Obsérvase un uso variado e adecuado de estruturas gra maticais complexas, sen erros.*	*Obsérvase un uso variado e adecuado de estruturas gramaticais complexas, pero aprécianse algúns erros.*	*Non se fai uso de estruturas gramaticais complexas, senón simples, e aprécianse algúns erros.*	*Faise un uso incorrecto das estruturas gramaticais e aprécianse moitos erros.*
	Non comete ningún erro	*Comete un ou dous erros*	*Comete entre tres e cinco*	*Comete máis de cinco*

ORTOGRAFÍA ***10%***	*orto- gráfico.*	*ortográficos.*	*erros ortográficos.*	*erros ortográficos.*
PRESENTACIÓN ***5%***	*A presentación do traballo é esmerada, coidada e atractiva, e inclúe recursos visuais (fotografías, gráficos...).*	*A maior parte da presentación do traballo é esmerada, coidada e atractiva, e inclúe recursos visuais (fotografías, gráficos...).*	*A maior parte da presentación do traballo é esmerada e coidada, pero non é atractiva e inclúe algún recurso visual (fotografía, gráfico...).*	*A presentación do traballo non é esmerada, é descoidada e non resulta atractiva, e non inclúe recursos visuais.*
ENTREGA ***5%***	*Cumpre o prazo establecido para a entrega do traballo.*	*Atrásase na entrega do traballo, pero faino no mesmo día do prazo establecido.*	*Atrásase na entrega do traballo un ou varios días despois do prazo establecido.*	*Non entrega o traballo no prazo establecido.*

Cualificación dos exames

- Os exames puntuarán para cada unha das avaliacións do seguinte xeito:

Nas tres avaliacións serán puntuados de 0 a 8 puntos, admitíndose fraccións decimais dunha soa cifra.

- Nos exames de tipo práctico (que consistirán en textos, material audiovisual ou informático), os alumnos poden ter a opción de consultar material didáctico no propio exame como apoio nos primeiros instantes do traballo, co obxectivo de estimular a aprendizaxe práctica economizando esforzo memorístico. Esta medida só se aplicará cando o profesor estime que é axeitado e o autorice de modo expreso.

Cualificacións trimestral e final

-Para cada trimestre a escala de puntuación irá de 0 a 10 e poderá ter fraccións decimais. En caso de haber fraccións de punto, éstas serán decimais, é dicir, dunha soa cifra. Se a cualificación resultante do alumno inclúe unha fracción de décima de punto e ésta é de 5 décimas ou máis, o alumno obterá a puntuación enteira seguinte. Se a fracción é inferior a 5 décimas obterá a puntuación enteira anterior.

-A cualificación **trimestral** do alumno será:

a) en caso de ter cualificación nos tres tipos de probas, a media dos traballos e exames, máis a puntuación das actividades;

b) en caso de ter cualificación en traballos e actividades ou en exames e actividades, os primeiros contarán até 8 puntos a as actividades os 2 restantes.

c) en caso de non haber cualificación de actividades, a cualificación será a media das obtidas nos traballos e exames cualificados sobre 10.

-A cualificación **final** do curso será a media aritmética das cualificacións dos tres trimestres, ou a puntuación obtida na recuperación final de xuño ou na recuperación de setembro, de ser o caso. Esta cualificación outorgaráse seguindo os mesmos criterios que na cualificación trimestral en canto a escala numérica e fraccións decimais.

5.3.-FILOSOFÍA DE 4º ESO

A materia estrutúrase en seis bloques:

1º A filosofía.
2º Identidade persoal
3º Socialización
4º Pensamento.
5º Realidade e metafísica.
6º Transformación.

Os bloques 1º, 4º e 5º proporcionan unha formación marcadamente teórica, mentres que os restantes- 2º,3º e 6º- acentúan máis a vertente práctica da reflexión filosófica.

O bloque *Filosofía* está centrado na exposición do que é a filosofía, o significado da súa aparición, da reflexión dos primeiros filósofos e na distinción entre as entre as dimensións básicas da filosofía.

O bloque *Identidade persoal* abrangue o tratamento da personalidade, tipos e teorías; as emocións e a conduta; a diferenza mente-corpo e algunhas reflexións filosóficas sobre o ser humano.

Os contidos básicos do bloque *Socialización* comprende as distincións básicas entre sociedade, cultura e civilización; os elementos da cultura; o proceso de socialización e as diversas actitudes ante a diversidade cultural.

O bloque *Pensamento* está centrado na racionalide e as súas características, nas posibilidade e límites da razón; na distinción entre racionalidade teórica e práctica; así como na verdade e os seus tipos.

O bloque *Realidade e metafísica* ocúpase da natureza e obxecto da Metafísíca; das preguntas e respostas sobre a natureza e o ser humano.

O bloque *Transformación* céntrase en dous aspectos fundamentais do ser humano: a liberdade e a creatividade e a relación entre ambos.

Esta materia fomenta a *competencia lingüística* pola necesidade de formar e expor xuízos coherentes que expresan os contidos; elaborar, expor e defender as propias ideas e para dialogar e comprender criticamente as alleas.

A *competencia matemática, científica e técnica* estimúlase mediante o emprego e a comprensión dos aspectos cuantitativos de información referente a feitos da realidade social e cultural que se estuden. Os traballos que se elaboren facilitarán, se é o caso, do emprego significativo de nocións de estatística básica, o uso de escalas numéricas e gráficas.

A necesidade de buscar, obter, analizar, sintetizar e relacionar a información procedente de distintas fontes, comprendela e integrala para producir coñecemento, comunicala, facer inferencias e deducións son procedementos que contribúen tamén a desenvolver a competencia para o tratamento da información e *competencia dixital*. Esta é propiciada nos traballos que fagan os alumnos.

A materia de filosofía, a través do coñecemento da teoría da personalidade, contribúe tamén ao desenvolvemento da competencia de *aprender a aprender*, porque facilita o recoñecemento das propias capacidades e carencias e as habilidades para tirar proveito das primeiras e superar as segundas. Por outra parte, o desenvolvemento do diálogo e a valoración das razóns doutras persoas require admitir a diversidade de respostas ante un mesmo problema.

Pola mesma natureza dos seus contidos, a materia contribúe ás *competencias sociais e cívicas e de conciencia e expresións culturais*.

Así mesmo, o *sentido de iniciativa e espírito emprendedor* é imprescindible pola necesidade de promover o sentido crítico e a creatividade.

	Filosofía. 4º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	Bloque 1. A filosofía			
▪ b ▪ e ▪ f ▪ h	▪ B1.1. Conceptos do bloque "A filosofía": filosofía, mito, logos, saber, opinión, abstracto, concreto, razón, sentidos, arché, causa, monismo, dualismo, pluralismo, substancia, prexuízo, etc. ▪ B1.2. Modos de pensar: coñecer, opinar, argumentar, interpretar, razoar, analizar, criticar, descubrir, crear.	▪ B1.1. Comprender o que é a reflexión filosófica, diferenciándoa doutros tipos de saberes que estudan aspectos concretos da realidade e do individuo.	▪ FIB1.1.1. Define e utiliza conceptos como filosofía, mito, logos, saber, opinión, abstracto, concreto, razón, sentidos, arché, causa, monismo, dualismo, pluralismo, substancia ou prexuízo, e elabora un glosario con eles.	▪ CAA
			▪ FIB1.1.2. Distingue entre, coñecer, opinar, argumentar, interpretar, razoar, analizar, criticar, descubrir e crear.	▪ CCL
▪ b ▪ e ▪ h ▪ l	▪ B1.3. Explicación racional (logos) e mitolóxica (mito). ▪ B1.4. Comparativa de textos míticos e racionais ao respecto da cosmoxénese e a antropoxénese.	▪ B1.2. Coñecer a orixe da filosofía occidental (onde, cando e por que xorde), distinguíndoa dos saberes prerracionais, o mito e a maxia, en tanto que saber práctico, e comparándoa con algunhas características xerais das filosofías orientais.	▪ FIB1.2.1. Explica as diferenzas entre a explicación racional e a mitolóxica, en comparación tamén con algunhas características xerais das filosofías orientais.	▪ CCEC
			▪ FIB1.2.2. Le textos interpretativos e descritivos da formación do Cosmos e o ser humano, pertencentes ao campo mitolóxico e ao campo racional, e extrae semellanzas e diferenzas nas formulacións.	▪ CCL
▪ h ▪ l	▪ B1.5. A pregunta polo arché nos presocráticos: solucións de Heráclito, Parménides e Demócrito.	▪ B1.3. Identificar o primeiro interrogante filosófico da filosofía grega, a pregunta pola orixe, e coñecer as primeiras respostas dadas polos primeiros pensadores gregos.	▪ FIB1.3.1. Describe as primeiras respostas presocráticas á pregunta polo arché, coñece os seus autores e reflexiona por escrito sobre as solucións de interpretación da realidade expostas por Heráclito, Parménides e Demócrito.	▪ CCEC ▪ CCL
▪ a ▪ h ▪ l	▪ B1.6. O individuo e a polis en Sócrates e en Protágoras.	▪ B1.4. Coñecer o xiro antropolóxico da filosofía no século V a.C., explicando algunhas das ideas centrais de Sócrates e de Protágoras, e reflexionando sobre a aplicación práctica da filosofía respecto ao individuo e a sociedade en que	▪ FIB1.4.1. Compara a interpretación do ser humano e a sociedade defendida por Sócrates coa exposta por Protágoras, e argumenta a súa propia postura.	▪ CSC

	Filosofía. 4º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
		vive.		
▪ g ▪ h	▪ B1.7. A necesidade de dar sentido como consubstancial ao ser humano.	▪ B1.5. Reflexionar e argumentar, de xeito escrita e oral, sobre o interese, especificamente humano, por entenderse a si mesmo e o que o rodea.	▪ FIB1.5.1. Realiza pequenos ensaios, argumentando as súas opinións de xeito razoado, no que pretenda dar sentido a algún conxunto de experiencias.	▪ CAA ▪ CCL
▪ h ▪ l	▪ B1.8. Funcións da filosofía nas súas vertentes teórica e práctica.	▪ B1.6. Recoñecer as funcións da filosofía en tanto que saber crítico que aspira a fundamentar, analizar e argumentar sobre os problemas últimos da realidade, desde unha vertente tanto teórica como práctica.	▪ FIB1.6.1. Diserta sobre as posibilidades da filosofía segundo as súas funcionalidades.	▪ CCL
	Bloque 2. Identidade persoal			
▪ b ▪ d ▪ h	▪ B2.1.Conceptos do bloque "Identidade persoal": personalidade, temperamento, carácter, conciencia, inconsciencia, condutismo, cognitivismo, psicoloxía humanística, psicanálise, etc.	▪ B2.1. Comprender a profundidade da pregunta "quen son?", coñecendo algunhas respostas dadas desde a psicoloxía e a filosofía, reflexionar e valorar a importancia de coñecerse a si mesmo/a, e expresalo por escrito.	▪ FIB2.1.1. Define e utiliza conceptos como personalidade, temperamento, carácter, conciencia, inconsciencia, condutismo, cognitivismo, psicoloxía humanística, psicanálise, e elabora un glosario con eses termos.	▪ CCL
▪ h	▪ B2.2. A personalidade.	▪ B2.2. Definir o que é a personalidade, así como os principais conceptos relacionados con ela.	▪ FIB2.2.1. Define e caracteriza o que é a personalidade.	▪ CCL
▪ h	▪ B2.3. Teorías sobre a personalidade	▪ B2.3. Coñecer e explicar as teses centrais dalgunhas teorías sobre a personalidade.	▪ FIB2.3.1. Coñece as teses fundamentais sobre a personalidade e argumenta sobre iso.	▪ CCL

	Filosofía. 4º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ a ▪ b ▪ d ▪ g ▪ h	▪ B2.4. Etapas do desenvolvemento da identidade persoal. Tipos de personalidade.	▪ B2.4. Recoñecer as etapas do desenvolvemento da identidade persoal, reflexionando sobre os factores que determinan o éxito e o fracaso, e achega a propia opinión razoada sobre estes dous conceptos.	▪ FIB2.4.1. Le textos literarios nos que se analiza a personalidade dos personaxes, identifica os trazos e os tipos de personalidade, e reflexiona por escrito sobre a temática.	▪ CAA ▪ CCL
▪ l	▪ B2.5. O inconsciente na psicanálise.	▪ B2.5. Analizar que se entende por inconsciente no marco do pensamento da psicanálise.	▪ FIB2.5.1. Analiza que se entende por inconsciente.	▪ CCEC
▪ a ▪ b ▪ e ▪ h ▪ n	▪ B2.6. O innato e o adquirido na formación da personalidade.	▪ B2.6. Reflexionar por escrito e dialogar en grupo sobre a posible incidencia que a herdanza xenética e o adquirido teñen na formación da personalidade.	▪ FIB2.6.1. Le e analiza textos filosóficos, literarios ou científicos cuxo punto de reflexión sexa a herdanza adquirida na formación da personalidade, incidindo no autocoñecemento.	▪ CAA ▪ CCL ▪ CMCCT
▪ b ▪ e ▪ g	▪ B2.7. A filosofía da mente e a neurociencia.	▪ B2.7. Investigar en internet en que consiste a filosofía da mente e a neurociencia, e seleccionar a información máis significativa.	▪ FIB2.7.1. Investiga e selecciona información significativa sobre conceptos fundamentais de filosofía da mente.	▪ CCL ▪ CD
▪ d ▪ h	▪ B2.8. A motivación e os conceptos asociados: emoción, sentimento, necesidades primarias e secundarias, autorrealización, vida afectiva e frustración.	▪ B2.8. Identificar a función e a importancia da motivación como factor enerxético e direccional da vida humana nas súas múltiples dimensións.	▪ FIB2.8.1. Define e utiliza con rigor conceptos como motivación, emoción, sentimento, necesidades primarias e secundarias, autorrealización, vida afectiva e frustración.	▪ CCL

	Filosofía. 4º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ d	▪ B2.9. A motivación desde a teoría cognitiva: coñecemento e motivación.	▪ B2.9. Recoñecer, no marco da teoría cognitiva, o valor do coñecemento como elemento motivador da conduta humana, reflexionando sobre a consideración do ser humano como animal racional.	▪ FIB2.9.1. Explica as teses máis importantes da teoría cognitiva acerca do coñecemento e a motivación.	▪ CAA
▪ d ▪ h	▪ B2.10. Teoría humanística sobre a motivación. Diferenzas coa teoría cognitivista.	▪ B2.10. Explicar as ideas centrais da teoría humanística sobre a motivación, reflexionando sobre o carácter da motivación como elemento distintivo do ser humano fronte ao simplemente animal.	▪ FIB2.10.1. Explica as ideas centrais da teoría humanística sobre a motivación e expresa a súa opinión razoada ao respecto.	▪ CAA ▪ CCL
			▪ FIB2.10.2. Explica e compara a visión sobre a motivación da teoría cognitivista e a da teoría humanística sobre a motivación.	▪ CAA
▪ d ▪ h	▪ B2.11. Condición afectiva humana ▪ B2.12. Impulsos, emocións e sentimentos. ▪ B2.13. Papel do corpo na afectividade	▪ B2.11. Coñecer a condición afectiva do ser humano, distinguindo entre impulsos, emocións e sentimentos, e recoñecendo o papel do corpo na posibilidade de manifestación do afectivo.	▪ FIB2.11.1. Analiza e argumenta sobre textos breves e significativos de autores salientables sobre as emocións, e argumenta por escrito as propias opinións.	▪ CCL
▪ d ▪ h ▪ m	▪ B2.14. Incidencia na conduta das emocións: frustración, desexo e amor.	▪ B2.12. Valorar a importancia da relación entre a motivación e o afectivo para dirixir a conduta humana en diferentes direccións e con distinta intensidade.	▪ FIB2.12.1. Analiza textos e diserta sobre a incidencia das emocións, como a frustración, o desexo ou o amor, entre outras, na conduta humana.	▪ CCL ▪ CSC
▪ b ▪ d ▪ g ▪ h	▪ B2.15. Incidencia na conduta das emocións: A curiosidade e o pracer de aprender, o desexo de lograr obxectivos, a satisfacción pola resolución de problemas, o agrado polo recoñecemento de éxito e a compracencia polo estímulo de iniciativas	▪ B2.13. Reflexionar e argumentar sobre a importancia da motivación e das emocións, como a curiosidade e o pracer de aprender, o desexo de lograr obxectivos, a satisfacción pola resolución de problemas, o agrado polo recoñecemento de éxito, a compracencia polo estímulo de iniciativas, etc.	▪ FIB2.13.1. Argumenta sobre o papel das emocións para estimular a aprendizaxe, o rendemento, o logro de obxectivos e a resolución de problemas, entre outros procesos.	▪ CAA ▪ CCL

	Filosofía. 4º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ d ▪ g ▪ h	▪ B2.16. As emocións como estímulo da iniciativa, a autonomía e o emprendemento.	▪ B2.14. Reflexionar sobre o papel das emocións como ferramenta para ser emprendedor/a e creativo/A.	▪ FIB2.14.1. Analiza textos en que se describe o papel das emocións como estímulo da iniciativa, a autonomía e o emprendemento.	▪ CCL ▪ CSIEE
▪ b ▪ d ▪ g ▪ h	▪ B2.17. O ser humano como centro das múltiples perspectivas que se integran no saber orixinario que é a filosofía.	▪ B2.15. Coñecer, desde a historia da filosofía, algunhas das reflexións sobre aspectos que caracterizan o ser humano en canto tal, valorando a función da filosofía como saber orixinario e integrador de múltiples perspectivas cuxo centro común é a persoa.	▪ FIB2.15.1. Desenvolve de forma colaborativa un glosario para publicar en internet, coa terminoloxía filosófica da unidade.	▪ CD ▪ CSC
▪ h ▪ l	▪ B2.18. Teorías sobre a alma de Platón e de Aristóteles, e relación nelas entre alma, corpo e afectos.	▪ B2.16. Explicar as teorías da alma de Platón e de Aristóteles, reflexionando sobre a consideración e a relación entre a alma, o corpo e os afectos, que se analizan nesas teorías.	▪ FIB2.16.1. Explica a teoría da alma de Platón.	▪ CCEC
			▪ FIB2.16.2. Explica a teoría da alma de Aristóteles.	▪ CCEC
			▪ FIB2.16.3. Argumenta a súa opinión sobre a relación entre o corpo e a mente ou alma.	▪ CAA
▪ g ▪ h ▪ l	▪ B2.19. A introspección en Agostiño de Hipona.	▪ B2.17. Coñecer a importancia da introspección sinalada por Agostiño de Hipona, como método de autocoñecemento e de formación da propia identidade.	▪ FIB2.17.1. Explica o que é a introspección segundo Agostiño de Hipona, utilizando este tipo de pensamento en primeira persoa para describirse a si mesmo/a.	▪ CAA
▪ h ▪ l	▪ B2.20. O cogito de Descartes ▪ B2.21. O home-máquina dos materialistas franceses do século XVIII.	▪ B2.18. Describir e comparar a concepción cartesiana do papel do pensamento como aspecto que define o individuo, fronte ás concepcións materialistas e mecanicistas do home-máquina no materialismo francés do século XVIII.	▪ FIB2.18.1. Expón o significado da tese de Descartes "Penso, logo existo".	▪ CCEC
			▪ FIB2.18.2. Expón as súas reflexións sobre as implicacións do materialismo na súa descrición do ser humano.	▪ CCEC ▪ CSC

	Filosofía. 4º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ h	▪ B2.22. A vontade como elemento definitorio do humano.	▪ B2.19. Coñecer a importancia da facultade da vontade como elemento definitorio do humano.	▪ FIB2.19.1. Explica o que é a vontade.	▪ CCL
▪ d ▪ h	▪ B2.23. Reflexión filosófica sobre a afectividade.	▪ B2.20. Expresar algunha das consideracións filosóficas sobre o afectivo.	▪ FIB2.20.1. Argumenta, desde o plano filosófico, sobre o papel das emocións na consideración do ser humano en canto tal.	▪ CCL
▪ g ▪ h	▪ B2.24. O ser humano como proxecto.	▪ B2.21. Recoñecer as implicacións filosóficas da idea do home como proxecto.	▪ FIB2.21.1. Expresa e desenvolve a idea de home como proxecto.	▪ CCL ▪ CSIEE
	Bloque 3. Socialización			
▪ a ▪ b ▪ g ▪ h ▪ l	▪ B3.1. Conceptos do bloque "Socialización": individualidade, alteridade, socialización, estado de natureza, dereitos naturais, contrato social, respecto, propiedade, Estado, lexitimación, institucionalización, rol, status, conflito e cambio social, globalización, etc.	▪ B3.1. Identificar o "outro" tal como é na súa individualidade e, ao mesmo tempo, identificalo como un "alter ego" que comparte un espazo e unhas circunstancias comúns, dando lugar á intersubxectividade.	▪ FIB3.1.1. Define e utiliza conceptos como individualidade, alteridade, socialización, estado de natureza, dereitos naturais, contrato social, respecto, propiedade, Estado, lexitimación, institucionalización, rol, status, conflito e cambio social, e globalización.	▪ CCL ▪ CSC
▪ a ▪ h ▪ l	▪ B3.2. Cultura e sociedade. Compoñentes socioculturais do ser humano.	▪ B3.2. Recoñecer a dimensión social e cultural do ser humano, identificando e distinguindo os conceptos de cultura e de sociedade.	▪ FIB3.2.1. Define e explica o significado dos conceptos de cultura e de sociedade, facendo referencia aos compoñentes socioculturais que hai no ser humano.	▪ CCEC ▪ CCL
▪ a ▪ l	▪ B3.3. Contidos culturais: institucións, ideas, crenzas, valores, obxectos materiais, etc.	▪ B3.3. Identificar o proceso de construción, os elementos e a lexitimación dunha cultura, valorando esta non só como ferramenta de adaptación ao medio, senón como ferramenta	▪ FIB3.3.1. Expresa algúns dos principais contidos culturais, como son as institucións, as ideas, as crenzas, os valores, os obxectos materiais, etc.	▪ CCEC

	Filosofía. 4º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ ñ ▪ o	▪ B3.4. Niveis biolóxico, afectivo e cognitivo na internalización da cultura.	para a transformación e a autosuperación.	▪ FIB3.3.2. Coñece os niveis aos que se realiza a internalización dos contidos culturais dunha sociedade; é dicir, a nivel biolóxico, afectivo e cognitivo.	▪ CAA ▪ CCEC
▪ d ▪ h	▪ B3.5. Elementos do proceso de socialización: socialización primaria e secundaria.	▪ B3.4. Coñecer os elementos do proceso de socialización e relacionalos coa propia personalidade.	▪ FIB3.4.1. Describe a socialización primaria e secundaria.	▪ CSC
▪ a ▪ h	▪ B3.6. Teses fundamentais sobre a orixe da sociedade e o Estado.	▪ B3.5. Coñecer as teorías sobre a orixe da sociedade e reflexionar de forma escrita sobre elas, argumentando as propias opinións ao respecto.	▪ FIB3.5.1. Explica as teses fundamentais sobre a orixe da sociedade e o Estado.	▪ CSC
▪ a ▪ b ▪ d ▪ l	▪ B3.7. A civilización. Diferenza entre civilización e cultura. Oriente e Occidente.	▪ B3.6. Comprender o sentido do concepto de civilización, relacionando as súas semellanzas e diferenzas co concepto de cultura.	▪ FIB3.6.1. Explica o que é unha civilización e pon exemplos fundamentados, e investiga e reflexiona sobre as semellanzas e as diferenzas entre oriente e occidente.	▪ CAA ▪ CCEC ▪ CSC
▪ e ▪ g ▪ h	▪ B3.8. Comunicación. Comunicación non verbal. ▪ B3.9. A comunicación na época das tecnoloxías da información e da comunicación.	▪ B3.7. Definir o que é a comunicación, analizando as formas de comunicación non verbal, e a incidencia das novas tecnoloxías da información e da comunicación.	▪ FIB3.7.1. Explica o que é a comunicación e reflexiona sobre as vantaxes e os inconvenientes cando a ferramenta para ela son as novas tecnoloxías.	▪ CD
▪ a ▪ g ▪ l	▪ B3.10. O individuo como capaz de innovar e crear cambios culturais.	▪ B3.8. Reflexionar sobre o posible papel activo dun/dunha mesmo/a na construción da cultura e, en canto tal, identificarse como ser creativo e innovador, capaz de xerar elementos culturais.	▪ FIB3.8.1. Reflexiona por escrito sobre o papel activo dun/dunha mesmo/a no seu contexto sociocultural, como ser capaz de innovar e xerar cambios culturais.	▪ CCL ▪ CSIEE

	Filosofía. 4º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ a ▪ b ▪ e ▪ h ▪ l ▪ ñ ▪ o	▪ B3.11. Diferenzas culturais. Relativismo cultural e etnocentrismo.	▪ B3.9. Reflexionar e indagar sobre o relativismo cultural e o etnocentrismo.	▪ FIB3.9.1. Coñece o relativismo cultural e o etnocentrismo, e reflexiona sobre eles, expresando conclusións propias e achegando exemplos con feitos investigados e contrastados en internet.	▪ CAA ▪ CCEC ▪ CD
	Bloque 4. Pensamento			
▪ b ▪ h	▪ B4.1. Conceptos do bloque "Pensamento": razón, sentidos, experiencia, abstracción, universalidade, sistematicidade, racionalismo, dogmatismo, empirismo, límite, intelixencia, intelixencia emocional, certeza e erro. ▪ B4.2. Características da racionalidade humana.	▪ B4.1. Comprender a facultade racional como específica do ser humano e as súas implicacións, analizando en que consiste a racionalidade e cales son as súas características.	▪ FIB4.1.1. Define e utiliza conceptos como razón, sentidos, experiencia, abstracción, universalidade, sistematicidade, racionalismo, dogmatismo, empirismo, límite, intelixencia, intelixencia emocional, certeza e erro.	▪ CCL
			▪ FIB4.1.2. Explica o que é a racionalidade e describe algunhas das súas características.	▪ CCL
▪ h ▪ l	▪ B4.3. Posibilidades e límites da razón.	▪ B4.2. Explicar as teses básicas dalgunhas concepcións filosóficas sobre as posibilidades e os límites da razón.	▪ FIB4.2.1. Explica a concepción sobre as posibilidades da razón.	▪ CCL
▪ f	▪ B4.4. Racionalidade teórica e racionalidade práctica. Teoría e experiencia.	▪ B4.3. Distinguir a racionalidade teórica da racionalidade práctica, así como teoría e experiencia.	▪ FIB4.3.1. Identifica as dúas posibilidades de aplicación da racionalidade: teórica e práctica.	▪ CAA ▪ CCEC
▪ d	▪ B4.5. Concepcións contemporáneas sobre a intelixencia.	▪ B4.4. Coñecer a concepción contemporánea sobre a intelixencia, incidindo na teoría da intelixencia emocional de	▪ FIB4.4.1. Explica as teses centrais da teoría da intelixencia emocional.	▪ CSC

	Filosofía. 4º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ h ▪ l	▪ B4.6. Teoría da intelixencia emocional.	Daniel Goleman.	▪ FIB4.4.2. Argumenta sobre a relación entre a razón e as emocións.	▪ CCL ▪ CSC
▪ b ▪ g ▪ h	▪ B4.7. A verdade e os seus tipos: a verdade como correspondencia; a verdade segundo o pragmatismo americano; a verdade desde o perspectivismo e o consenso. ▪ B4.8. Papel do erro na procura da verdade. O erro como oportunidade.	▪ B4.5. Comprender algúns dos principais tipos de verdade (a verdade como correspondencia; a verdade segundo o pragmatismo americano; a verdade desde o perspectivismo e o consenso) e reflexionar sobre a posibilidade de alcanzar a verdade absoluta.	▪ FIB4.5.1. Define algúns tipos de verdade, como son a verdade como correspondencia, a verdade segundo o pragmatismo americano e a verdade desde o perspectivismo.	▪ CCL
			▪ FIB4.5.2. Reflexiona sobre a parte positiva de equivocarse e a importancia do erro como posibilidade de procura de novas estratexias e solucións.	▪ CAA ▪ CSIEE
	Bloque 5. Realidade e metafísica			
▪ h ▪ l	▪ B5.1. Conceptos do bloque "Realidade e metafísica": metafísica, realidade, pregunta radical, esencia, natureza, cosmos, caos, creación, finalismo, continxente, mecanicismo e determinismo. ▪ B5.2. Metafísica: o seu obxecto e o seu método.	▪ B5.1. Coñecer o significado do termo "metafísica", comprendendo que é a principal disciplina das que compoñen a filosofía, identificando o seu obxectivo fundamental, consistente en realizar preguntas radicais sobre a realidade, e entendendo en que consiste o "preguntar radical".	▪ FIB5.1.1. Define e utiliza conceptos como metafísica, realidade, pregunta radical, esencia, natureza, cosmos, caos, creación, finalismo, continxente, mecanicismo e determinismo.	▪ CCL
			▪ FIB5.1.2. Define o que é a metafísica, o seu obxecto de coñecemento e o seu modo característico de preguntar sobre a realidade.	▪ CCEC
▪ b ▪ f ▪ h	▪ B5.3. A natureza como esencia e como totalidade: o Universo. ▪ B5.4. Orixe do Universo. Eternidade ou creación.	▪ B5.2. Comprender unha das principais respostas á pregunta acerca do que é a natureza e identificar esta non só como a esencia de cada ser, senón ademais como o conxunto de todas as cousas que hai, e coñecer algunhas das	▪ FIB5.2.1. Expresa as dúas posibles respostas á pregunta pola orixe do Universo (é eterno ou foi creado), e expón as súas reflexións sobre as implicacións relixiosas e filosóficas de ambas as dúas.	▪ CAA ▪ CCEC ▪ CMCCT

	Filosofía. 4º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ l ▪ n	▪ B5.5. Respostas á pregunta pola finalidade do Universo. ▪ B5.6. Respostas á pregunta sobre o posto do ser humano no Universo.	grandes preguntas metafísicas acerca da natureza: a orixe e a finalidade do Universo, a orde que rexe a natureza, se é que a hai, e o posto do ser humano no Cosmos, reflexionando sobre as implicacións filosóficas de cada unha destas cuestións.	▪ FIB5.2.2. Expón as dúas posturas sobre a cuestión acerca de se o Universo ten unha finalidade, unha dirección, ou se non a ten, e argumenta filosoficamente a súa opinión ao respecto.	▪ CAA ▪ CMCCT
			▪ FIB5.2.3. Analiza textos cuxo punto de reflexión é a realidade física que nos rodea e os interrogantes filosóficos que suscita.	▪ CCL
▪ f ▪ h	▪ B5.7. Determinismo e Indeterminismo. Teoría do caos.	▪ B5.3. Coñecer as implicacións filosóficas da teoría do caos, comprendendo a importancia de sinalar se a natureza se rexe por leis deterministas ou se rexe polo azar cuántico, e argumentar a propia opinión sobre como afecta esta resposta de cara á comprensión da conduta humana.	▪ FIB5.3.1. Define o que é o determinismo e o indeterminismo, no marco da reflexión sobre se existe unha orde no Universo rexida por leis.	▪ CMCCT
▪ f ▪ h ▪ l ▪ n	▪ B5.8. Sentido da existencia. Vida e morte. ▪ B5.9. Sentido da historia. ▪ B5.10. Lugar do ser humano no mundo.	▪ B5.4. Reflexionar sobre a interrogación polo sentido da existencia, explicando as teses centrais dalgunhas teorías filosóficas da vida, e disertar razoadamente sobre a vida ou a morte, ou o devir histórico, ou o lugar do individuo na realidade, entre outras cuestións metafísicas.	▪ FIB5.4.1. Coñece as teses centrais do vitalismo de filósofos/as que reflexionan sobre a vida.	▪ CCEC
			▪ FIB5.4.2. Analiza textos literarios, filosóficos e científicos que versan sobre temas metafísicos como a existencia, a morte, o devir histórico ou o lugar do individuo na realidade, e expón as súas propias reflexións ao respecto.	▪ CCL
	Bloque 6. Transformación			
▪ a ▪ b	▪ B6.1. Conceptos do bloque "Transformación-ética": vontade, liberdade negativa, liberdade positiva, autodeterminación, libre albedrío, determinismo, indeter-	▪ B6.1. Coñecer os dous significados do concepto de liberdade de acción (liberdade negativa e liberdade positiva), e aplicalos tanto no ámbito da sociedade política como no te-	▪ FIB6.1.1. Define e utiliza conceptos como vontade, liberdade negativa, liberdade positiva, autodeterminación, libre albedrío, determinismo, indeterminismo e condiciona-	▪ CSC

	Filosofía. 4º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ g ▪ h	minismo e condicionamento.	rreo da vida privada ou a liberdade interior.	mento.	
			▪ FIB6.1.2. Analiza textos breves sobre o tema da liberdade, e argumenta a propia opinión.	▪ CSC
▪ h	▪ B6.2. Libre albedrío e vontade.	▪ B6.2. Comprender o que é o libre albedrío ou a liberdade interior, en relación coa posibilidade de autodeterminación dun mesmo e coa facultade da vontade.	▪ FIB6.2.1. Explica o que é o libre albedrío e a facultade humana da vontade.	▪ CCL
▪ a ▪ f ▪ g ▪ h	▪ B6.3. Libre albedrío: condicionamentos sociais e políticos. ▪ B6.4. Libre albedrío: xenética e neurociencia.	▪ B6.3. Reflexionar e argumentar sobre a relación entre a liberdade interior e a liberdade social e política.	▪ FIB6.3.1. Expón as súas reflexións sobre a posibilidade de que exista ou non o libre albedrío, tendo en conta os avances no coñecemento da xenética e a neurociencia.	▪ CMCCT ▪ CSC
▪ h	▪ B6.5. O libre albedrío e o determinismo na natureza.	▪ B6.4. Coñecer a existencia de determinismo na natureza, analizando a posibilidade que ten o ser humano de ser libre, tendo en conta que é un ser natural e, en canto tal, sometido ás leis da natureza.	▪ FIB6.4.1. Argumenta sobre as posibilidades do ser humano de actuar libremente, tendo en conta que é un ser natural.	▪ CCL ▪ CSC
▪ h ▪ l	▪ B6.6. Posturas filosóficas sobre o libre albedrío: a do estoicismo, a de Kant e a intermedia, que avoga pola non existencia da liberdade absoluta.	▪ B6.5. Recoñecer as tres posturas sobre o problema da liberdade absoluta ou condicionada: a tese estoica, a negación do sometemento da vontade ás leis naturais de Kant e a posición intermedia, que rexeita non a liberdade, senón a liberdade absoluta.	▪ FIB6.5.1. Expresa diferentes posturas de filósofos en torno ao tema da liberdade.	▪ CSC

	Filosofía. 4º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ b ▪ d ▪ h	▪ B6.7. Conceptos do bloque "Transformación-Estética": estética, creatividade, sinapse neuronal, imaxinación, pensamento diverxente, pensamento converxente e serendipia.	▪ B6.6. Coñecer a estética como a parte da filosofía que estuda o proceso creativo, a experiencia estética e a beleza.	▪ FIB6.6.1. Define e utiliza conceptos como estética, creatividade, sinapse neuronal, imaxinación, pensamento diverxente, pensamento converxente e serendipia.	▪ CCL ▪ CMCCT
▪ g ▪ h	▪ B6.7. Imaxinación humana: características. ▪ B6.8. Imaxinación: funcionamento e mecanismos de aparición de novas ideas.	▪ B6.7. Identificar o que é a imaxinación, en tanto que facultade específica do ser humano, explicando como funciona e cales son as súas características.	▪ FIB6.7.1. Le e comenta textos breves e significativos sobre o mecanismo de aparición de ideas novas.	▪ CAA ▪ CCL
			▪ FIB6.7.2. Explica o que é a imaxinación e exemplifícaa mediante a redacción de relatos breves de temática filosófica.	▪ CCL ▪ CSIEE
▪ b ▪ e ▪ g ▪ h ▪ n	▪ B6.9. Creatividade humana.	▪ B6.8. Recoñecer a capacidade humana da creatividade, en tanto que potencialidade existente en todas as persoas e que se consegue adestrando o cerebro.	▪ FIB6.8.1. Analiza textos de literatura fantástica, considerando os elementos especificamente creativos e reflexionando sobre eles.	▪ CCL ▪ CSIEE
▪ g ▪ h ▪ n	▪ B6.10. Fases do proceso creativo.	▪ B6.9. Coñecer as fases do proceso creativo e reflexionar sobre a importancia de que o pensamento diverxente imaxinativo e o pensamento lóxico e racional traballen xuntos.	▪ FIB6.9.1. Explica as fases do proceso creativo.	▪ CSIEE
▪ b ▪ n	▪ B6.11. Principais técnicas de desenvolvemento da creatividade: revisión de supostos e inversión.	▪ B6.10. Coñecer e aplicar algunhas técnicas de desenvolvemento da creatividade.	▪ FIB6.10.1. Utiliza a técnica de desenvolvemento da creatividade coñecida como de revisión de supostos e inversión, e aplícaa sobre algunha teoría filosófica ou científica.	▪ CAA

	Filosofía. 4º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			▪ FIB6.10.2. Explica as principais técnicas de desenvolvemento da creatividade.	▪ CSIEE
▪ a ▪ b ▪ g ▪ h	▪ B6.12. Técnica do brainstorming.	▪ B6.11. Utilizar a técnica do brainstorming para construír unha historia literaria con temática filosófica.	▪ FIB6.11.1. Utiliza de forma colectiva a técnica do brainstorming para reflexionar sobre temas filosóficos tratados durante o curso.	▪ CAA ▪ CSC
▪ b ▪ g ▪ h	▪ B6.13. Relación entre liberdade e creatividade.	▪ B6.12. Valorar a liberdade como condición básica para a creatividade innovadora, a conexión entre si das ideas preexistentes e a competitividade.	▪ FIB6.12.1. Argumenta sobre o papel da liberdade como condición fundamental para a creación, e razoa a súa opinión.	▪ CCL ▪ CSC
▪ g ▪ h ▪ n	▪ B6.14. Elementos que potencian a creatividade: motivación, perseveranza, orixinalidade e medio.	▪ B6.13. Coñecer as características das persoas especialmente creativas, como a motivación, a perseveranza, a orixinalidade e o medio, e investigar sobre como se poden potenciar esas calidades.	▪ FIB6.13.1. Explica as características das persoas especialmente creativas e algunhas das formas en que pode potenciarse esta condición.	▪ CCEC ▪ CSIEE
▪ g	▪ B6.15. Innovación e creación como asunción de riscos.	▪ B6.14. Reflexionar argumentadamente sobre o sentido do risco e a súa relación para alcanzar solucións innovadoras e, xa que logo, a posibilidade de evolucionar.	▪ FIB6.14.1. Argumenta sobre a importancia de asumir riscos e saír da chamada zona de confort para alcanzar metas e lograr resultados creativos e innovadores.	▪ CSIEE

Estándares de aprendizaxe, grao mínimo de consecución e temporalización.

A materia estrutúrase en seis bloques: "A filosofía", "Identidade persoal", "Socialización", "Pensamento", "Realidade e metafísica" e "Transformación". Pode entenderse, dun xeito escolar, que estes bloques representan globalmente un equilibrio, xa que tres deles responden a unha dimensión marcadamente teórica (filosofía, pensamento, realidade e metafísica), mentres os outros tres acentúan máis a vertente práctica da reflexión filosófica (identidade persoal, socialización e transformación). Co desenvolvemento destes bloques o alumnado debe ser quen, a través da internalización, a asimilación e a consecución das competencias clave, de adquirir unhas destrezas teórico - prácticas basais para o avance e a mellora no eido persoal e na interacción social, adquirindo, ao tempo, unha visión filosófica e cultural en xeral.

Bloque 1. A Filosofía.

B1.1. Conceptos do bloque "A filosofía": filosofía, mito, logos, saber, opinión, abstracto, concreto, razón, sentidos, arché, causa, monismo, dualismo, pluralismo, substancia, prexuízo, etc.

B1.3. Explicación racional (logos) e mitolóxica (mito).

B1.4. Comparativa de textos míticos e racionais ao respecto da cosmoxénese e a antropoxénese.

B1.7. A necesidade de dar sentido como consubstancial ao ser humano.

B1.8. Funcións da filosofía nas súas vertentes teórica e práctica.

Bloque 2. Identidade persoal

B2.1.Conceptos do bloque "Identidade persoal": personalidade, temperamento, carácter, conciencia, inconsciencia, condutismo, cognitivismo, psicoloxía humanística, psicanálise, etc.

B2.2. A personalidade.

B2.3. Teorías sobre a personalidade

B2.5. O inconsciente na psicanálise.

B2.6. O innato e o adquirido na formación da personalidade.

B2.8. A motivación e os conceptos asociados: emoción, sentimento, necesidades primarias e secundarias, autorrealización, vida afectiva e frustración.

B2.11. Condición afectiva humana

B2.13. Papel do corpo na afectividade

B2.15. Incidencia na conduta das emocións.

B2.22. A vontade como elemento definitorio do humano.

Bloque 3. <u>Socialización</u>

B3.1. Conceptos do bloque "Socialización": individualidade, alteridade, socialización, estado de natureza, dereitos naturais, contrato social, respecto, propiedade, Estado, lexitimación, institucionalización, rol, status, conflito e cambio social, globalización, etc.

B3.2. Cultura e sociedade. Compoñentes socioculturais do ser humano.

B3.3. Contidos culturais: institucións, ideas, crenzas, valores, obxectos materiais, etc.

B3.4. Niveis biolóxico, afectivo e cognitivo na internalización da cultura.

B3.5. Elementos do proceso de socialización: socialización primaria e secundaria.

B3.6. Teses fundamentais sobre a orixe da sociedade e o Estado.

B3.8. Comunicación. Comunicación non verbal.

B3.9. A comunicación na época das tecnoloxías da información e da comunicación.

B3.11. Diferenzas culturais. Relativismo cultural e etnocentrismo.

Bloque 4: Pensamento

B4.1. Conceptos do bloque "Pensamento": razón, sentidos, experiencia, abstracción, universalidade, sistematicidade, racionalismo, dogmatismo, empirismo, límite, intelixencia, intelixencia emocional, certeza e erro.

B4.2. Características da racionalidade humana.

B4.3. Posibilidades e límites da razón.

B4.4. Racionalidade teórica e racionalidade práctica. Teoría e experiencia.

Bloque 5. Realidade e metafísica

B5.1. Conceptos do bloque "Realidade e metafísica": metafísica, realidade, pregunta radical, esencia, natureza, cosmos, caos, creación, finalismo, continxente, mecanicismo e determinismo.

B5.3. A natureza como esencia e como totalidade: o Universo.

B5.4. Orixe do Universo. Eternidade ou creación.

B5.6. Respostas á pregunta sobre o posto do ser humano no Universo.

B5.8. Sentido da existencia. Vida e morte.

Bloque 6. <u>Transformación</u>

B6.1. Conceptos do bloque "Transformación-ética": vontade, liberdade negativa, liberdade positiva, autodeterminación, libre albedrío, determinismo, indeterminismo e condicionamento.

B6.3. Libre albedrío: condicionamentos sociais e políticos.

B6.7. Conceptos do bloque "Transformación-Estética": estética, creatividade, sinapse neuronal, imaxinación, pensamento diverxente, pensamento converxente e serendipia.

B6.7. Imaxinación humana: características.

B6.13. Relación entre liberdade e creatividade.

Temporalización.

A distribución de contidos por avaliación quedará como sigue:

-Primeiro trimestre: Bloques 1 e 2.

-Segundo trimestre: Bloques 3 e 4

-Terceiro trimestre: Bloques 5 e 6.

Procedementos e instrumentos.

A constatación de que o alumno acada os distintos estándares de avaliación realizarase por medio de dous procedementos de avaliación: EXAMES e ACTIVIDADES diversas.

-O **80% da cualificación corresponde á/ás probas obxectivas individuais.**

A superación destas probas esixirá o dominio dos contidos e a adquisición dos obxectivos específicos das unidades implicadas en ditas probas e expresados nos estándares de aprendizaxe recollidos nesta Programación.

-O **20% da cualificación corresponde as actividadess realizadas polo alumn@**.

No caso de que nalgunha das tres avaliacións non se realizase ningún traballo, a nota do exame/s suporá o 100% da cualificación, e no caso de que non se realizase exame algún, a nota da avaliación dependerá dos traballos realizados.

Valorarase fundamentalmente a realización das tarefas encomendadas diariamente, os traballos de investigación e a súa exposición en clase, así como as contestacións ás cuestións que se lle vaian propoñendo.

Así mesmo, valoraranse neste apartado a participación na clase, a asistencia, a puntualidade, a colaboración na aula e nas actividades, a actitude e boa disposición, a atención, a presentación e realización das tarefas no tempo estipulado, a contribución ao desenvolvemento de debates, así como a capacidade de diálogo e tolerancia amosada neles.

PROCEDEMENTO	MINIMO	PONDERACIÓN	INSTRUMENTO
Exame e/ou recuperación (½ por av.)	**5 puntos sobre 10**	**80,00%**	**Exame**
Comentarios e actvidades varfias	**Nivel rmedio da rúbrica de Comentario de Texto e outros baremos para as actividades**	**20,00%**	**Rúbrica**

Aprobar a avaliación implica acadar un mínimo de 5 puntos tras aplicar estas porcentaxes.

Actividades de recuperación:

A recuperación das avaliacións parciais durante o curso consistirá na repetición e entrega dos traballos non realizados ou avaliados negativamente e a repetición dos exames correspondentes. Para a súa correción e cualificación empregaremos a mesma ponderación que na avaliación ordinaria.

Atención á diversidade: Aqueles alumnos que non dominen os contidos mínimos e non vaian obtendo un rendemento académico suficiente na materia, poderán realizar un **traballo** –dirixido e orientado polo profesorado- que suporá como mínimo 5 puntos.

Avaliación extraordinaria**:** Aqueles alumnos que non superen a cualificación de 5 puntos no cálculo da media das tres avaliacións deberán presentarse a un exame final de todos os estándares de aprendizaxe do curso de características similares aos realizados durante o mesmo. A cualificación do exame establecerase sobre 10 puntos e o alumno deberá acadar cando menos 5 para superar a materia.

Rúbrica para a avaliación dun traballo escrito.

	Nivel D **2 puntos**	**Nivel C (mínimo aceptable)** **1 punto**	**Nivel B** **0´5 puntos**	**Nivel A** **0´25 puntos**
ESTRUTURA **20%**	O traballo contén todas as partes que debe ter a súa estrutura (portada, índice ,introdución, corpo, conclusión,	Falta algunha das partes da estrutura do traballo.	Faltan varias partes da estrutura do traballo.	O traballo só consta dunha ou dúas partes da estrutura.

	bibliografía...).			
ORGANIZACIÓN E SECUENCIACIÓN ***20%***	*A presentación das ideas está organizada e segue unha secuencia lóxica que facilita a lectura. A estrutura está ben secuenciada.*	*A presentación das ideas está organizada e segue unha secuencia lóxica que facilita a lectura. A estrutura ten algún erro de secuenciación.*	*A presentación das ideas non sempre está organizada nin segue unha secuencia lóxica, o que dificulta a lectura. A estrutura ten varios erros de secuenciación.*	*A presentación das ideas está desorganizada e non segue unha secuencia lóxica, o que dificulta a lectura. A estrutura carece de secuenciación.*

CONTIDO ***20%***	*O texto mostra un excelente coñecemento do tema, un desenvolvemento completo dos seus diversos aspectos e das ideas, unha elaboración propia da información e mencións ás fontes.*	*O texto mostra un bo coñecemento do tema, un desenvolvemento bo dos seus diversos aspectos e das ideas, e unha razoable elaboración propia da información, aínda que sen mencións ás fontes de onde se obtivo.*	*O texto mostra un regular coñecemento do tema, un desenvolvemento limitado dos seus diversos aspectos e das ideas, unha presentación da información literal, sen elaboración propia, e sen mencións ás fontes de onde se obtivo.*	*O texto mostra un pobre coñecemento do tema e un desenvolvemento inadecuado dos diversos aspectos e ideas, que non fan referencia ao tema proposto.*
	Utilízase un vocabulario xeral preciso, adecuado e variado, e faise uso	*Utilízase case sempre un vocabulario xeral preciso, adecuado e variado, e un*	*Utilízase un vocabulario xeral adecuado, pero moi básico, e faise un uso moi*	*O vocabulario xeral é inadecuado e pobre, e non se fai uso dun vocabulario*

VOCABULARIO ***10%***	*dun vocabulario específico do tema tratado.*	*vocabulario específico do tema tratado, pero cométese algún erro.*	*limitado do vocabulario específico do tema tratado.*	*específico do tema tratado.*
GRAMÁTICA ***10%***	*Obsérvase un uso variado e adecuado de estruturas gramaticais complexas, sen erros.*	*Obsérvase un uso variado e adecuado de estruturas gramaticais complexas, pero aprécianse algúns erros.*	*Non se fai uso de estruturas gramaticais complexas, senón simples, e aprécianse algúns erros.*	*Faise un uso incorrecto das estruturas gramaticais e aprécianse moitos erros.*
ORTOGRAFÍA ***10%***	*Non comete ningún erro ortográfico.*	*Comete un ou dous erros ortográficos.*	*Comete entre tres e cinco erros ortográficos.*	*Comete máis de cinco erros ortográficos.*
PRESENTACIÓN ***0´5%***	*A presentación do traballo é esmerada, coidada e atractiva, e inclúe recursos visuais (fotografías, gráficos...).*	*A maior parte da presentación do traballo é esmerada, coidada e atractiva, e inclúe recursos visuais (fotografías,*	*A maior parte da presentación do traballo é esmerada e coidada, pero non é atractiva e inclúe algún recurso visual*	*A presentación do traballo non é esmerada, é descoidada e non resulta atractiva, e non inclúe recursos visuais.*

		gráficos...).	*(fotografía, gráfico...).*	
ENTREGA ***0´5%***	*Cumpre o prazo establecido para a entrega do traballo.*	*Atrásase na entrega do traballo, pero faino no mesmo día do prazo establecido.*	*Atrásase na entrega do traballo un ou varios días despois do prazo establecido.*	*Non entrega o traballo no prazo establecido.*

5.4.-VALORES ÉTICOS DE 1º ESO

O currículo desta materia consta dos seguintes bloques:

1º. *A dignidade da persoa.*
2º. *A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais*.
3º. *A reflexión ética*.
5º. *Os valores éticos, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos e outros tratados internacionais*.

A materia fomenta a *competencia lingüística* pola necesidade de claridade e rigor para expor e defender as propias ideas e para dialogar e comprender criticamente as alleas.
A competencia matemática, científica e tecnolóxica é estimulada mediante o emprego e a comprensión dos aspectos cuantitativos da informacións sobre os feitos da realidade social, cultural e económica que se estuden.

A competencia dixital é fomentada pola necesidade de buscar, obter, analizar, sintetizar e relacionar a información.
A materia de *Valores éticos* contribúe tamén ao desenvolvemento da competencia de *aprender a aprender* porque facilita a necesidade de analizar, sintetizar e relacionar información procedente de distintas fontes, así como relacionar os novos coñecementos co material xa adquirido. Por outra parte, facilita o recoñecemento das propias capacidades e carencias e as habilidades para tirar proveitos das primeiras e superar as segundas.
Pola mesma natureza dos seus contidos esta materia contribúen en particular á adquisición das *competencias sociais e cívicas* e da *conciencia e expresión culturais.* No primeiro caso porque a complexidade das sociedades democráticas esixe facer fronte a unha serie de novos desafíos como o coidado do medio, a orientación do desenvolvemento tecnocientífico, a responsabilidade polas xeracións futuras, a igualdade entre os sexos, a loita contra novas formas de exclusión social e contra as existentes. No segundo porque a convivencia nunha sociedade plural esixe ser capaz de apreciar o feito cultural nas súas diversas manifestacións. Os contidos da materia potencian tamén o desenvolvemento do *sentido de iniciativa*, xa que a reflexión sobre as relacións entre intelixencia, sentimentos e emocións posibilita o coñecemento dun mesmo, o autocontrol e o equilibrio emocional necesarios para desenvolver un comportamento autónomo

	Valores éticos. 1º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	Bloque 1. A dignidade da persoa			
▪ a ▪ d ▪ h	▪ B1.1. O concepto problemático de persoa. Significado etimolóxico. ▪ B1.2. Características da persoa: independencia, racionalidade e liberdade. ▪ B1.3. Dignidade da persoa: a persoa como ser moral.	▪ B1.1. Construír un concepto de persoa, consciente de que esta é indefinible, valorando a dignidade que posúe polo feito de ser libre.	▪ VEB1.1.1. Sinala as dificultades para definir o concepto de persoa, analizando o seu significado etimolóxico.	▪ CCL
			▪ VEB1.1.2. Describe as características principais da persoa: substancia independente, racional e libre.	▪ CCL
			▪ VEB1.1.3. Explica e valora a dignidade da persoa que, como ente autónomo, se converte nun "ser moral".	▪ CSC
▪ a ▪ b ▪ d ▪ e ▪ g ▪ h	▪ B1.4. Adolescencia: crise de identidade, formación de grupos e influencia do grupo no/na adolescente. ▪ B1.5. Desenvolvemento da autonomía persoal na adolescencia. Control da conduta e escolla de valores éticos.	▪ B1.2. Comprender a crise da identidade persoal que xorde na adolescencia e as súas causas, e describir as características dos grupos que forman e a influencia que exercen sobre os seus membros, coa finalidade de tomar conciencia da necesidade que ten, para seguir medrando moralmente e pasar á vida adulta, do desenvolvemento da súa autonomía persoal e do control da súa conduta.	▪ VEB1.2.1. Coñece información, de fontes diversas, arredor dos grupos de adolescentes, as súas características e a influencia que exercen sobre os seus membros na determinación da súa conduta, e realiza un resumo coa información obtida.	▪ CAA ▪ CSC
			▪ VEB1.2.2. Elabora conclusións sobre a importancia que ten para o/a adolescente desenvolver a autonomía persoal e ter o control da súa propia conduta conforme aos valores éticos libremente elixidos.	▪ CSIEE
▪ a ▪ f ▪ g ▪ l	▪ B1.6. Personalidade: factores xenéticos, sociais, culturais e do contorno ambiental que inflúen na súa construción. Capacidade de autodeterminación no ser humano.	▪ B1.3. Describir en que consiste a personalidade e valorar a importancia de enriquecela con valores e virtudes éticas, mediante o esforzo e a vontade persoal.	▪ VEB1.3.1. Identifica en que consiste a personalidade e os factores xenéticos, sociais, culturais e do contorno que inflúen na súa construción, e aprecia a capacidade de autodeterminación no ser humano.	▪ CSC ▪ CSIEE

	Valores éticos. 1º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ a ▪ d ▪ g ▪ h	▪ B1.7. A razón e a liberdade na estruturación da personalidade e na escolla dos valores éticos que a conformarán.	▪ B1.4. Xustificar a importancia que ten o uso da razón e a liberdade no ser humano para determinar "como quere ser", elixindo os valores éticos que desexa incorporar á súa personalidade.	▪ VEB1.4.1. Describe e estima o papel relevante da razón e a liberdade para configurar cos seus propios actos a estrutura da súa personalidade.	▪ CSC
			▪ VEB1.4.2. Realiza unha lista dos valores éticos que estima como desexables para integralos na súa personalidade, e explica as razóns da súa elección.	▪ CSIEE
▪ a ▪ b ▪ d ▪ e ▪ g ▪ h	▪ B1.8. A intelixencia emocional e o seu papel no desenvolvemento moral da persoa. ▪ B1.9. Emocións, sentimentos e vida moral. ▪ B1.10. Valores éticos e capacidade de autocontrol emocional.	▪ B1.5. Analizar en que consiste a intelixencia emocional e valorar a súa importancia no desenvolvemento moral do ser humano.	▪ VEB1.5.1. Define a intelixencia emocional e as súas características, valorando a súa importancia na construción moral do ente humano.	▪ CCL
			▪ VEB1.5.2. Explica en que consisten as emocións e os sentimentos, e como se relacionan coa vida moral.	▪ CCL
			▪ VEB1.5.3. Atopa, disertando en grupo, a relación entre algunhas virtudes e valores éticos e o desenvolvemento das capacidades de autocontrol emocional e automotivación, tales como a sinceridade, o respecto, a prudencia, a temperanza, a xustiza e a perseveranza, entre outras	▪ CAA ▪ CSC ▪ CSIEE
▪ a ▪ b ▪ d	▪ B1.11. Habilidades emocionais segundo Goleman. ▪ B1.12. Habilidades emocionais e virtudes éticas. ▪ B1.13. Introspección: autocoñecemento, autocontrol	▪ B1.6. Estimar a importancia do desenvolvemento da intelixencia emocional e a súa influencia na construción da personalidade e o seu carácter moral, con capacidade de empregar a introspección para recoñecer emocións e senti-	▪ VEB1.6.1. Comprende en que consisten as habilidades emocionais que, segundo Goleman, debe desenvolver o ser humano, e elabora un esquema explicativo arredor do tema, en colaboración en grupo.	▪ CAA

	Valores éticos. 1º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ g ▪ h ▪ m	e autonomía.	mentos no seu interior, para mellorar as súas habilidades emocionais.	▪ VEB1.6.2. Relaciona o desenvolvemento das habilidades emocionais coa adquisición das virtudes éticas, tales como a perseveranza, a prudencia, a autonomía persoal, a temperanza, a fortaleza da vontade, a honestidade cun mesmo, o respecto á xustiza e a fidelidade aos propios principios éticos, entre outras.	▪ CSC
			▪ VEB1.6.3. Emprega a introspección como medio para recoñecer as propias emocións, os sentimentos e os estados de ánimo, coa finalidade de ter un maior control deles e ser capaz de automotivarse, converténdose no dono da propia conduta.	▪ CAA ▪ CSIEE
▪ a ▪ d ▪ g ▪ m	▪ B1.14. Construción da identidade propia consonte valores éticos. ▪ B1.15. Persoa como proxecto vital.	▪ B1.7. Comprender e apreciar a capacidade do ser humano, para influír de maneira consciente e voluntaria na construción da súa propia identidade, consonte os valores éticos, e así mellorar a súa autoestima.	▪ VEB1.7.1. Toma conciencia e aprecia a capacidade que posúe para modelar a propia identidade e facer de si mesmo/a unha persoa xusta, sincera, tolerante, amable, xenerosa, respectuosa, solidaria, honesta, libre, etc., nunha palabra, digna de ser apreciada por si mesmo/a.	▪ CSIEE
			▪ VEB1.7.2. Deseña un proxecto de vida persoal conforme o modelo de persoa que quere ser e os valores éticos que desexa adquirir, facendo que a súa propia vida teña un sentido.	▪ CSIEE
	Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais			

	Valores éticos. 1º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ a ▪ b ▪ d ▪ e ▪ g ▪ h	▪ B2.1. A natureza social do ser humano. ▪ B2.2. Relación dialéctica entre individuo e sociedade. ▪ B2.3. Os valores éticos como guías das relación interpersoais na sociedade.	▪ B2.1. Coñecer os fundamentos da natureza social do ser humano e a relación dialéctica que se establece entre este e a sociedade, estimando a importancia dunha vida social dirixida polos valores éticos.	▪ VEB2.1.1. Explica por que o ser humano é social por natureza e valora as consecuencias que ten este feito na súa vida persoal e moral.	▪ CSC
			▪ VEB2.1.2. Discirne e expresa, en pequenos grupos, sobre a influencia mutua que se establece entre o individuo e a sociedade.	▪ CCL ▪ CSC
			▪ VEB2.1.3. Achega razóns que fundamenten a necesidade de establecer uns valores éticos que guíen as relacións interpersoais e utiliza a iniciativa persoal para elaborar, mediante soportes informáticos, unha presentación gráfica das súas conclusións sobre este tema.	▪ CD ▪ CSIEE
▪ a ▪ b ▪ d ▪ e ▪ g ▪ h ▪ ñ	▪ B2.4. Proceso de socialización: interiorización de valores e normas morais. ▪ B2.5. Valores inculcados polos axentes sociais na configuración da personalidade. ▪ B2.6. Necesidade da crítica racional para alcanzar valores éticos universais, exemplificados na DUDH e baseados na dignidade humana.	▪ B2.2. Describir e valorar a importancia da influencia do contorno social e cultural no desenvolvemento moral da persoa, a través da análise do papel que desempeñan os axentes sociais.	▪ VEB2.2.1. Describe o proceso de socialización e valora a súa importancia na interiorización individual dos valores e as normas morais que rexen a conduta da sociedade en que vive.	▪ CCL
			▪ VEB2.2.2. Exemplifica, en colaboración en grupo, a influencia que teñen na configuración da personalidade os valores morais inculcados polos axentes sociais, entre eles a familia, a escola, os amigos e os medios de comunicación masiva, elaborando un esquema e conclusións, utilizando soportes informáticos.	▪ CAA ▪ CD ▪ CSC

	Valores éticos. 1º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			▪ VEB2.2.3. Xustifica e aprecia a necesidade da crítica racional, como medio indispensable para adecuar aos valores éticos universais establecidos na DUDH os costumes, as normas, os valores, etc., do seu medio, rexeitando todo o que atente contra a dignidade do humano e os seus dereitos fundamentais.	▪ CSC
▪ a ▪ h	▪ B2.7. Diferenza entre a vida privada (regulada pola ética) e a vida pública (regulada polo dereito). Límites da liberdade nos dous ámbitos.	▪ B2.3. Distinguir na persoa os ámbitos da vida privada e da vida pública, a primeira regulada pola ética e a segunda polo dereito, coa finalidade de identificar os límites da liberdade persoal e social.	▪ VEB2.3.1. Define os ámbitos da vida privada e a pública, así como o límite da liberdade humana, en ambos os casos.	▪ CCL
▪ a ▪ b ▪ d ▪ h	▪ B2.8. Habilidades emocionais de Goleman e valores éticos que atinxen ás relación humanas.	▪ B2.4. Relacionar e valorar a importancia das habilidades da intelixencia emocional sinaladas por Goleman, en relación coa vida interpersoal, e establecer o seu vínculo cos valores éticos que enriquecen as relacións humanas.	▪ VEB2.4.1. Comprende a importancia que para Goleman ten a capacidade de recoñecer as emocións alleas e a de controlar as relacións interpersoais, e elabora un resumo esquemático sobre o tema.	▪ CAA
▪ a ▪ b ▪ d ▪ g	▪ B2.9. Asertividade fronte a agresividade e a inhibición. ▪ B2.10. Asertividade e respecto á dignidade das outras persoas.	▪ B2.5. Utilizar a conduta asertiva e as habilidades sociais, coa finalidade de incorporar á súa personalidade algúns valores e virtudes éticas necesarias no desenvolvemento dunha vida social máis xusta e enriquecedora.	▪ VEB2.5.1. Explica en que consiste a conduta asertiva, facendo unha comparación co comportamento agresivo ou inhibido, e adopta como principio moral fundamental, nas relacións interpersoais, o respecto á dignidade das persoas.	▪ CCL ▪ CSIEE

	Valores éticos. 1º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ h	▪ B2.11. Asertividade e outras habilidades sociais.		▪ VEB2.5.2. Amosa, nas relacións interpersoais, unha actitude de respecto cara ao dereito que todos os seres humano teñen a sentir, pensar e actuar de forma diferente, a equivocarse, a gozar do tempo de descanso, a ter unha vida privada, a tomar as súas propias decisións, etc., e nomeadamente a ser valorado de forma especial polo simple feito de ser persoa, sen discriminar nin menosprezar a ninguén, etc.	▪ CSC
			▪ VEB2.5.3. Emprega, en diálogos curtos reais ou inventados, habilidades sociais como a empatía, a escoita activa, a interrogación asertiva, etc., coa finalidade de que aprenda a utilizalos de forma natural na súa relación coas demais persoas.	▪ CAA ▪ CCL
			▪ VEB2.5.4. Exercita algunhas técnicas de comunicación interpersoal, mediante a realización de diálogos orais, tales como a forma axeitada de dicir non, o disco raiado, o banco de néboa, etc., co obxecto de dominalas e poder utilizalas no momento adecuado.	▪ CAA ▪ CCL ▪ CSIEE
▪ a ▪ b ▪ d	▪ B2.12. Valores e virtudes éticas nas relación interpersoais. ▪ B2.13. Deber moral e cívico do auxilio.	▪ B2.6. Xustificar a importancia dos valores e das virtudes éticas para conseguir unhas relacións interpersoais xustas, respectuosas e satisfactorias.	▪ VEB2.6.1. Identifica a adquisición das virtudes éticas como unha condición necesaria para lograr unhas boas relacións interpersoais, entre elas a prudencia, a lealdade, a sinceridade, a xenerosidade, etc.	▪ CSC

	Valores éticos. 1º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ h			▪ VEB2.6.2. Elabora unha lista con algúns valores éticos que deben estar presentes nas relacións entre o individuo e a sociedade, tales como responsabilidade, compromiso, tolerancia, pacifismo, lealdade, solidariedade, prudencia, respecto mutuo, xustiza, etc.	▪ CSC
			▪ VEB2.6.3. Destaca o deber moral e cívico que todas as persoas teñen de prestar auxilio e socorro a outras cuxa vida, liberdade e seguridade estean en perigo de xeito inminente, colaborando na medida das súas posibilidades a prestar primeiros auxilios, en casos de emerxencia.	▪ CSC
	Bloque 3. A reflexión ética			
▪ a ▪ d ▪ h	▪ B3.1. Diferenzas entre ética e moral. Importancia da reflexión ética.	▪ B3.1. Distinguir entre ética e moral, sinalando as semellanzas e as diferenzas entre elas e estimando a importancia da reflexión ética como un saber práctico necesario para guiar de forma racional a conduta do ser humano á súa plena realización.	▪ VEB3.1.1. Recoñece as diferenzas entre a ética e a moral.	▪ CSC
			▪ VEB3.1.2. Achega razóns que xustifiquen a importancia da reflexión ética.	▪ CSC
▪ a ▪ d ▪ f ▪ h	▪ B3.2. Conduta instintiva animal e o comportamento racional, libre e moral do ser humano.	▪ B3.2. Destacar o significado e a importancia da natureza moral do ser humano, tomando conciencia da necesidade que ten de normas éticas.	▪ VEB3.2.1. Distingue entre a conduta instintiva do animal e o comportamento racional e libre do ser humano, destacando a magnitude das súas diferenzas e apreciando as consecuencias que estas teñen na vida das persoas.	▪ CMCCT ▪ CSC
▪ a	▪ B3.3. Liberdade e concepto de persoa.	▪ B3.3. Recoñecer que a liberdade constitúe a raíz da estrutura moral na persoa e apreciar o papel que a intelixencia e	▪ VEB3.3.1. Describe a relación entre a liberdade e o concepto de persoa.	▪ CCL

	Valores éticos. 1º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ b ▪ d ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h	▪ B3.4. Influencia na liberdade da intelixencia e da vontade. ▪ B3.5. Factores biolóxicos, psicolóxicos, sociais, culturais e ambientais, que inflúen no desenvolvemento da intelixencia e a vontade, nomeadamente o papel da educación.	a vontade teñen como factores que incrementan a capacidade de autodeterminación.	▪ VEB3.3.2. Analiza e valora a influencia que teñen na liberdade persoal a intelixencia, que nos permite coñecer posibles opcións para elixir, e a vontade, que nos dá a fortaleza suficiente para facer o que temos decidido facer.	▪ CAA
			▪ VEB3.3.3. Analiza algúns factores biolóxicos, psicolóxicos, sociais, culturais e ambientais, que inflúen no desenvolvemento da intelixencia e a vontade, nomeadamente o papel da educación, e expón as súas conclusións de forma clara, mediante unha presentación realizada con soportes informáticos e audiovisuais.	▪ CCL ▪ CD ▪ CMCCT
▪ a ▪ b ▪ d ▪ e ▪ h	▪ B3.6. Valores. O seu papel na vida individual e colectiva. ▪ B3.7. Clases de valores. ▪ B3.8. Xerarquías de valores.	▪ B3.4. Xustificar e apreciar o papel dos valores na vida persoal e social, resaltando as súas características, a súa clasificación e a súa xerarquía, coa finalidade de comprender a súa natureza e a súa importancia.	▪ VEB3.4.1. Explica o que son os valores e as súas principais características, e aprecia a súa importancia na vida individual e colectiva das persoas.	▪ CCL
			▪ VEB3.4.2. Procura e selecciona información sobre a existencia de clases de valores: relixiosos, afectivos, intelectuais, vitais, etc.	▪ CAA ▪ CSC
			▪ VEB3.4.3. Realiza, en traballo en grupo, unha xerarquía de valores, explicando a súa fundamentación racional, mediante unha exposición usando medios informáticos ou audiovisuais.	▪ CD ▪ CSC

	Valores éticos. 1º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ a ▪ d ▪ h	▪ B3.9. Carácter distintivo dos valores éticos.	▪ B3.5. Resaltar a importancia dos valores éticos, as súas especificacións e a súa influencia na vida persoal e social do ser humano, destacando a necesidade de ser recoñecidos e respectados por todos.	▪ VEB3.5.1. Explica a diferenza entre os valores éticos e o resto dos valores, e valora a importancia para a persoa dos valores éticos.	▪ CSC
▪ a ▪ d ▪ e ▪ g ▪ h	▪ B3.10. Valores e normas éticas, e os seus efectos beneficiosos para a persoa e para a comunidade.	▪ B3.6. Tomar conciencia da importancia dos valores e das normas éticas, como guía da conduta individual e social, asumindo a responsabilidade de difundilos e promovelos polos beneficios que proporcionan á persoa e á comunidade.	▪ VEB3.6.1. Destaca algunhas das consecuencias negativas que, a nivel individual e comunitario, ten a ausencia de valores e normas éticas, tales como o egoísmo, a corrupción, a mentira, o abuso de poder, a intolerancia, a insolidariedade, a violación dos dereitos humanos, etc.	▪ CSC
			▪ VEB3.6.2. Emprende, utilizando a iniciativa persoal e a colaboración en grupo, a organización e o desenvolvemento dunha campaña no seu medio, co fin de promover o recoñecemento dos valores éticos como elementos fundamentais do pleno desenvolvemento persoal e social.	▪ CAA ▪ CSC ▪ CSIEE
	Bloque 5. Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos			
▪ a ▪ c ▪ d ▪ h	▪ B5.1. Preámbulo da DUDH: a dignidade das persoas como fundamento dos seus dereitos universais, inalienables e innatos.	▪ B5.1. Identificar, no preámbulo da DUDH, o respecto á dignidade das persoas e os seus atributos esenciais como o fundamento do que derivan todos os dereitos humanos.	▪ VEB5.1.1. Explica e aprecia en que consiste a dignidade que esta declaración recoñece ao ser humano como persoa, posuidora duns dereitos universais, inalienables e innatos, mediante a lectura do seu preámbulo.	▪ CCL

	Valores éticos. 1º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ a ▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ g ▪ h	▪ B5.2. Dereitos da muller: patróns económicos e socioculturais que fomentaron a violencia e desigualdade de xénero. ▪ B5.3. Dereitos da infancia.	▪ B5.2. Estimar a importancia do problema actual do exercicio dos dereitos da muller e da infancia en grande parte do mundo, coñecendo as súas causas e tomando conciencia deles, coa finalidade de promover a súa solución.	▪ VEB5.2.1. Dá razóns sobre a orixe histórica do problema dos dereitos da muller, recoñecendo os patróns económicos e socioculturais que fomentaron a violencia e a desigualdade de xénero.	▪ CSC
			▪ VEB5.2.2. Xustifica a necesidade de actuar en defensa dos dereitos da infancia, loitando contra a violencia e o abuso do que nenos e as nenas son vítimas no século XXI, tales como o abuso sexual, o traballo infantil, ou a súa utilización como soldados/as, etc.	▪ CSC
			▪ VEB5.2.3. Emprende, en colaboración en grupo, a elaboración dunha campaña contra a discriminación da muller e a violencia de xénero no seu medio familiar, escolar e social, e avalía os resultados obtidos.	▪ CSC ▪ CSIEE
▪ a ▪ d ▪ e ▪ g	▪ B5.4. Organizacións que traballan polos dereitos humanos: institucións internacionais e ONG.	▪ B5.3. Apreciar o labor que realizan institucións e ONG que traballan pola defensa dos dereitos humanos, auxiliando as persoas que por natureza os posúen, pero non teñen a oportunidade de exercelos.	▪ VEB5.3.1. Indaga, en traballo en colaboración, sobre o traballo de institucións e voluntarios/as que, en todo o mundo, traballan polo cumprimento dos dereitos humanos (Amnistía Internacional, e ONG como Mans Unidas, Médicos sen Fronteiras e Cáritas, entre outros), e elabora e expresa as súas conclusións.	▪ CAA ▪ CSC ▪ CCL

Estándares de aprendizaxe, grao mínimo de consecución e temporalización.

CONTIDOS MÍNIMOS DA PROGRAMACIÓN DE VALORES ÉTICOS 1º ESO:

Bloque 1. A dignidade da persoa.

B1.2. Características da persoa: independencia, racionalidade e liberdade.

B1.3. Dignidade da persoa: a persoa como ser moral.

B1.4. Adolescencia: crise de identidade, formación de grupos e influencia do grupo no/na adolescente.

B1.5. Desenvolvemento da autonomía persoal na adolescencia. Control da conduta e escolla de valores éticos.

Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais.

B2.3. Os valores éticos como guías das relación interpersoais na sociedade.

B2.7. Diferenza entre a vida privada (regulada pola ética) e a vida pública (regulada polo dereito). Límites da liberdade nos dous ámbitos

B2.9. Asertividade fronte a agresividade e a inhibición.

B2.10. Asertividade e respecto á dignidade das outras persoas.

B2.13. Deber moral e cívico do auxilio.

Bloque 3. A reflexión ética.

B3.6. Valores. O seu papel na vida individual e colectiva.

B3.7. Clases de valores.

Bloque 5. Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais

sobre dereitos humanos.

B5.1. Preámbulo da DUDH: a dignidade das persoas como fundamento dos seus dereitos universais, inalienables e innatos.

B5.2. Dereitos da muller: patróns económicos e socioculturais que fomentaron a violencia e desigualdade de xénero.

B5.3. Dereitos da infancia.

B5.4. Organizacións que traballan polos dereitos humanos: institucións internacionais e ONG.

TEMPORALIZACIÓN:

1ª AVALIACIÓN: Bloque 1

2ª AVALIACIÓN: Bloque 2 e 3

3ª AVALIACIÓN: Bloque 5

Procedementos e instrumentos.

A constatación de que o alumno acada os distintos estándares de aprendizaxe realizarase por medio de tres procedementos de avaliación: cuestionarios, presentación de traballos propostos e realización das tarefas encomendadas no caderno de clase e observación directa do alumno.

-O 80% da cualificación corresponde as probas obxectivas individuais.

A superación destas probas esixirá o dominio dos contidos e a adquisición dos obxectivos específicos das unidades implicadas en ditas probas e expresados nos estándares de aprendizaxe recollidos no apartado 6 desta Programación.

Valorarase fundamentalmente a realización das tarefas encomendadas diariamente, os traballos de investigación e a súa exposición en clase, así como as contestacións ás cuestións que se lle vaian plantexando.

-O 20 % restante da cualificación corresponde á observación directa do alumno.

Valoraranse neste apartado a participación na clase, a asistencia, a puntualidade, a colaboración na aula e nas actividades, a actitude e boa disposición, a atención, a presentación e realización das tarefas no tempo estipulado, a contribución ao desenvolvemento de debates, así como a capacidade de diálogo e tolerancia amosada neles.

PROCEDEMENTO	MINIMO	PONDERACIÓN	INSTRUMENTO
Probas escritas	**5 puntos sobre 10**	**80,00%**	**Exame**
Traballos	**Rúbricas especificas segundo o traballo**	**20,00%**	**Rúbrica**

Aprobar a avaliación implica acadar un mínimo de 5 puntos tras aplicar estas porcentaxes.

5.5.-VALORES ÉTICOS DE 2º ESO

O currículo desta materia consta dos seguintes bloques:

Bloque 1. *A dignidade da persoa.*

Bloque 2. *A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais*. Bloque 3. *A reflexión ética.*

Bloque 4. *A xustiza e a política.*

Bloque 5. *Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre*

dereitos humanos.

Bloque 6. *Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía.*

Os contidos traballan temas referidos á personalidade e á súa constitución, á inevitabilidade dos problemas morais, á relación cos demais, e a introdución á ética e a política, así como a relación destas coa ciencia e a tecnoloxía.

Esta materia fomenta a *competencia lingüística* pola necesidade de claridade e rigor para expor e defender as propias ideas e para dialogar e comprender criticamente as alleas.

A *competencia matemática* é estimulada mediante o emprego e a comprensión dos aspectos cuantitativos de informacións sobre os feitos da realidade social, cultural e económica que se estuden. Ademais é fomentada pola análise do traballo científico e tecnolóxico dende os valores recollidos na Declaración Universal dos Dereitos Humanos.

A *competencia dixital* é promovida nas actividades de busca de información na rede e na elaboración, individual ou colectiva, de pequenos traballos realizadas polos alumnos.

As *competencias de aprender a aprender* e *de iniciativa e espírito emprendedor*, inciden na necesidade de crecemento persoal, tanto na orde do exercicio dos procesos cognitivos como na do aprecio pola creatividade e o sentido crítico. Ambas facilitan o autocoñecemento necesario para desenvolver un comportamento autónomo, así como o diálogo cos outros e valoración crítica doutras ideas ou respostas diferentes ante un mesmo problema.

As *competencias sociais e cívicas* son o obxectivo básico da materia e están, por tanto, presentes en todo o currículo. É necesario fomentalas para facer fronte aos novos desafíos que presentan as sociedades actuais: o coidado do medio, a orientación do

desenvolvemento tecnocientífico, a responsabilidade polas xeracións futuras, a igualdade entre os sexos, a loita contra novas formas de exclusión social e contra as existentes, etc.

A educación en valores permite tamén mellorar a *competencia cultural e artística*, porque o desenvolvemento de habilidades sociais para a convivencia nunha sociedade plural esixe ser capaz de apreciar o feito cultural nas súas diversas manifestacións.

	Valores éticos. 2º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	Bloque 1. A dignidade da persoa			
▪ a ▪ d ▪ h ▪ l	▪ B1.1. Conceptos de persoa achegados pola filosofía.	▪ B1.1. Construír un concepto de persoa, consciente de que esta é indefinible, valorando a dignidade que posúe polo feito de ser libre.	▪ VEB1.1.1. Sinala as dificultades para definir o concepto de persoa, analizando algunhas definicións achegadas por filósofos/as.	▪ CCL
▪ a ▪ c ▪ d ▪ h ▪ l	▪ B1.2. Visión kantiana: a persoa como suxeito autónomo e como un fin en si mesma.	▪ B1.2. Identificar os conceptos de heteronomía e autonomía, mediante a concepción kantiana da persoa, coa finalidade de valorar a súa importancia e aplicala na realización da vida moral.	▪ VEB1.2.1. Explica a concepción kantiana do concepto de persoa, como suxeito autónomo capaz de ditar as súas propias normas morais.	▪ CSC
			▪ VEB1.2.2. Comenta e valora a idea de Kant ao concibir a persoa como un fin en si mesma, rexeitando a posibilidade de ser tratada por outros como instrumento para alcanzar fins alleos a ela.	▪ CSC
▪ a ▪ b ▪ d ▪ h ▪ l	▪ B1.3. Noción aristotélica da virtude: relación cos actos, os hábitos e o carácter. Virtudes éticas.	▪ B1.3. Entender a relación entre os actos, os hábitos e o desenvolvemento do carácter, mediante a comprensión do concepto de virtude en Aristóteles e, en especial, o relativo ás virtudes éticas, pola importancia que teñen no desenvolvemento da personalidade.	▪ VEB1.3.1. Sinala en que consiste a virtude e as súas características en Aristóteles, indicando a súa relación cos actos, os hábitos e o carácter.	▪ CSC
			▪ VEB1.3.2. Enumera algúns dos beneficios que, segundo Aristóteles, achegan as virtudes éticas ao ser humano, identifica algunhas destas e ordénaas segundo un criterio racional.	▪ CAA ▪ CCL ▪ CSC
	Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais			

	Valores éticos. 2º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ a ▪ b ▪ e ▪ g ▪ h	▪ B2.1. Diferenzas entre ética e dereito. ▪ B2.2. Posibles conflitos entre os valores que regulan a vida privada e os que regulan a vida pública.	▪ B2.1. Distinguir, na persoa, os ámbitos da vida privada e da vida pública, a primeira regulada pola ética e a segunda polo dereito, coa finalidade de identificar os límites da liberdade persoal e social.	▪ VEB2.1.1. Distingue entre os ámbitos de acción que corresponden á ética e ao dereito, e expón as súas conclusións mediante unha presentación elaborada con medios informática.	▪ CCL ▪ CD
			▪ VEB2.1.2. Reflexiona arredor do problema da relación entre estes dous campos, o privado e o público, e a posibilidade de que exista un conflito de valores éticos entre ambos, así como a forma de atopar unha solución baseada nos valores éticos, exemplificando de maneira concreta tales casos, e expón as súas posibles solucións fundamentadas eticamente.	▪ CCL ▪ CSC ▪ CSIEE
	Bloque 3. A reflexión ética			
▪ a ▪ d ▪ h	▪ B3.1. Diferenza entre ética e moral. ▪ B3.2. Reflexión ética como guía racional de conduta.	▪ B3.1. Distinguir entre ética e moral, sinalando as semellanzas e as diferenzas entre elas, e estimando a importancia da reflexión ética como un saber práctico necesario para guiar de xeito racional a conduta do ser humano á súa plena realización.	▪ VEB3.1.1. Recoñece as diferenzas entre a ética e a moral, no que se refire á súa orixe e á súa finalidade.	▪ CSC
			▪ VEB3.1.2. Achega razóns que xustifiquen a importancia da reflexión ética, como unha guía racional de conduta necesaria na vida do ser humano, expresando de forma apropiada os argumentos en que se fundamenta.	▪ CSC
▪ a ▪ b	▪ B3.3. Estrutura moral da persoa. ▪ B3.4. Etapas do desenvolvemento moral en Piaget e	▪ B3.2. Destacar o significado e a importancia da natureza moral do ser humano, analizando as súas etapas de desenvolvemento e tomando conciencia da necesidade que ten	▪ VEB3.2.1. Sinala en que consiste a estrutura moral da persoa como ser racional e libre, razón pola que esta é responsable da súa conduta e das consecuencias desta.	▪ CSC

	Valores éticos. 2º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ d ▪ g ▪ h	Köhlberg. Paso da heteronomía á autonomía moral.	de normas éticas, libre e racionalmente asumidas, como guía do seu comportamento.	▪ VEB3.2.2. Explica as tres etapas do desenvolvemento moral na persoa, segundo a teoría de Piaget ou a de Köhlberg, e as características propias de cada unha, destacando como se pasa da heteronomía á autonomía moral.	▪ CCL ▪ CSC
▪ a ▪ g ▪ h	▪ B3.5. A liberdade como raíz da estrutura moral da persoa.	▪ B3.3. Recoñecer que a liberdade constitúe a raíz da estrutura moral na persoa, e apreciar o papel da intelixencia e da vontade como factores que incrementan a capacidade de autodeterminación.	▪ VEB3.3.1. Describe a relación entre a liberdade e os conceptos de persoa e estrutura moral.	▪ CCL
▪ a ▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ g ▪ h	▪ B3.6. Características distintivas dos valores éticos. ▪ B3.7. Valores éticos e dignidade humana.	▪ B3.4. Resaltar a importancia dos valores éticos, as súas especificacións e a súa influencia na vida persoal e social do ser humano, destacando a necesidade de ser recoñecidos e respectados por todos.	▪ VEB3.4.1. Describe as características distintivas dos valores éticos, utilizando exemplos concretos deles e apreciando a súa relación esencial coa dignidade humana e a conformación dunha personalidade xusta e satisfactoria.	▪ CCL
			▪ VEB3.4.2. Emprega o espírito emprendedor para realizar, en grupo, unha campaña destinada a difundir a importancia de respectar os valores éticos, tanto na vida persoal como na social.	▪ CSC ▪ CSIEE
▪ a ▪ b ▪ h ▪ l	▪ B3.8. Normas. Especificidade das normas éticas. ▪ B3.9. Relativismo moral dos sofistas. ▪ B3.10. Intelectualismo moral en Sócrates e Platón. ▪ B3.11. Relativismo moral fronte a obxectivismo moral.	▪ B3.5. Establecer o concepto de normas éticas e apreciar a súa importancia, identificando as súas características e a natureza da súa orixe e validez, mediante o coñecemento do debate ético que existiu entre Sócrates e os sofistas.	▪ VEB3.5.1. Define o concepto de norma e de norma ética, distinguíndoa das normas xurídicas, relixiosas, etc.	▪ CCL
			▪ VEB3.5.2. Sinala quen foron os sofistas e algúns dos feitos e das razóns en que se fundamentaba a súa teoría relativista da moral, destacando as consecuencias que esta ten na vida das persoas.	▪ CCEC

	Valores éticos. 2º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			▪ VEB3.5.3. Coñece os motivos que levaron a Sócrates a afirmar o "intelectualismo moral", e explica en que consiste e a postura de Platón ao respecto.	▪ CCEC
			▪ VEB3.5.4. Compara o relativismo e o obxectivismo moral apreciando a vixencia destas teorías éticas na actualidade, e expresa opinións de forma argumentada.	▪ CCL ▪ CSC
▪ b ▪ e ▪ g ▪ h ▪ l	▪ B3.12. Clasificación das teorías éticas: éticas de fins e éticas procedementais. ▪ B3.13. A ética de Epicuro como ética de fins.	▪ B3.6. Explicar as características e os obxectivos das teorías éticas, así como a súa clasificación en éticas de fins e procedementais, sinalando os principios máis destacados do hedonismo de Epicuro.	▪ VEB3.6.1. Enuncia os elementos distintivos das "teorías éticas" e argumenta a súa clasificación en éticas de fins e éticas procedementais, e elabora un esquema coas súas características máis destacadas.	▪ CAA ▪ CCL
			▪ VEB3.6.2. Enuncia os aspectos fundamentais da teoría hedonista de Epicuro e os valores éticos que defende, destacando as características que a identifican como unha ética de fins.	▪ CCEC
			▪ VEB3.6.3. Elabora, en colaboración co grupo, argumentos a favor e/ou en contra do epicureísmo, e expón as súas conclusións cos argumentos racionais correspondentes.	▪ CAA ▪ CCL
▪ b ▪ h	▪ B3.14. O eudemonismo aristotélico como ética de fins.	▪ B3.7. Entender os principais aspectos do eudemonismo aristotélico, identificándoo como unha ética de fins e valorando a súa importancia e a vixencia actuais.	▪ VEB3.7.1. Explica o significado do termo "eudemonismo" e o que para Aristóteles significa a felicidade como ben supremo, e elabora e expresa conclusións.	▪ CCL

	Valores éticos. 2º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ l	▪ B3.15. O ben supremo da persoa en Aristóteles e as tres tendencias da alma.		▪ VEB3.7.2. Distingue os tres tipos de tendencias que hai no ser humano, segundo Aristóteles, e a súa relación co que el considera como ben supremo da persoa.	▪ CCEC
			▪ VEB3.7.3. Achega razóns para clasificar o eudemonismo de Aristóteles dentro da categoría da ética de fins.	▪ CCL
▪ b ▪ g ▪ h ▪ l	▪ B3.16. O utilitarismo como ética de fins: principio de utilidade; concepto de pracer; compatibilidade do egoísmo individual co altruísmo universal; localización do valor moral nas consecuencias da acción.	▪ B3.8. Comprender os elementos máis significativos da ética utilitarista e a súa relación co hedonismo de Epicuro, clasificándoa como unha ética de fins e elaborando argumentos que apoien a súa valoración persoal arredor desta formulación ética.	▪ VEB3.8.1. Fai unha recensión das ideas fundamentais da ética utilitarista: o principio de utilidade, o concepto de pracer, a compatibilidade do egoísmo individual co altruísmo universal e a localización do valor moral nas consecuencias da acción, entre outras.	▪ CCL
			▪ VEB3.8.2. Enumera as características que fan do utilitarismo e do epicureísmo unhas éticas de fins.	▪ CCEC
			▪ VEB3.8.3. Argumenta racionalmente as súas opinións sobre a ética utilitarista.	▪ CCL ▪ CSIEE
	Bloque 4. A xustiza e a política			
▪ a ▪ b ▪ e ▪ h ▪ l	▪ B4.1. Relación entre ética, política e xustiza no pensamento aristotélico. ▪ B4.2. Semellanzas, diferenzas e relacións entre valores éticos e valores cívicos.	▪ B4.1. Comprender e valorar a importancia da relación entre os conceptos de ética, política e xustiza, mediante a análise e a definición destes termos, destacando o vínculo entre eles no pensamento de Aristóteles.	▪ VEB4.1.1. Explica e aprecia as razóns que dá Aristóteles para establecer un vínculo necesario entre ética, política e xustiza.	▪ CCEC
			▪ VEB4.1.2. Utiliza e selecciona información sobre os valores éticos e cívicos, identificando e apreciando as semellanzas, as diferenzas e as relacións entre eles.	▪ CAA

	Valores éticos. 2º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ b ▪ e ▪ g ▪ h ▪ l	▪ B4.3. A política de Aristóteles. ▪ B4.4. Concepto aristotélico de xustiza e a súa relación co ben común e a felicidade.	▪ B4.2. Coñecer e apreciar a política de Aristóteles e as súas características esenciais, e entender o seu concepto de xustiza e a súa relación co ben común e a felicidade, elaborando un xuízo crítico sobre a perspectiva deste filósofo.	▪ VEB4.2.1. Elabora, recorrendo á súa iniciativa persoal, unha presentación con soporte informático, sobre a política aristotélica como unha teoría organicista, cunha finalidade ética e que atribúe a función educativa ao Estado.	▪ CSIEE ▪ CD ▪ CSC
			▪ VEB4.2.2. Selecciona e usa información, en colaboración co grupo, para entender e apreciar a importancia que Aristóteles lle dá á xustiza como valor ético no que se fundamenta a lexitimidade do Estado e a súa relación coa felicidade e o ben común, e expón as súas conclusións persoais debidamente fundamentadas.	▪ CAA ▪ CCL
	Bloque 5. Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos			
▪ b ▪ e ▪ h	▪ B5.1. Relacións entre ética e dereito.	▪ B5.1. Sinalar a vinculación entre a ética, o dereito e a xustiza, a través do coñecemento das súas semellanzas, diferenzas e relacións.	▪ VEB5.1.1. Procura e selecciona información en páxinas web, para identificar as diferenzas, as semellanzas e os vínculos entre a ética e o dereito.	▪ CCL ▪ CD
	Bloque 6. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía			
▪ a ▪ b ▪ d ▪ e ▪ f	▪ B6.1. Dimensión moral da ciencia e da tecnoloxía polo seu impacto en todos os ámbitos da vida humana. ▪ B6.2. Valores recollidos na DUDH como criterio para fixar límites á investigación científico-tecnolóxica.	▪ B6.1. Recoñecer a importancia da dimensión moral da ciencia e a tecnoloxía, así como a necesidade de establecer límites éticos e xurídicos, coa finalidade de orientar a súa actividade consonte os valores defendidos pola DUDH.	▪ VEB6.1.1. Utiliza información de distintas fontes para analizar a dimensión moral da ciencia e a tecnoloxía, avaliando o impacto positivo e negativo que estas poden ter en todos os ámbitos da vida humana (social, económico, político, ético e ecolóxico, etc.).	▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC

	Valores éticos. 2º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ g ▪ h ▪ m			▪ VEB6.1.2. Achega argumentos que fundamenten a necesidade de pór límites éticos e xurídicos á investigación práctica, tanto científica como tecnolóxica, tomando a dignidade humana e os valores éticos recoñecidos na DUDH como criterio normativo.	▪ CCL ▪ CMCCT ▪ CSC
			▪ VEB6.1.3. Recorre á súa iniciativa persoal para expor as súas conclusións sobre o tema tratado, utilizando medios informáticos e audiovisuais, de xeito argumentado e ordenado racionalmente.	▪ CD ▪ CSIEE
▪ a ▪ d ▪ g ▪ m	▪ B6.3. Problemas da tecnodependencia.	▪ B6.2. Entender e valorar o problema da tecnodependencia e a alienación humana á que conduce.	▪ VEB6.2.1. Destaca o problema e o perigo que representa para o ser humano a tecnodependencia, sinalando os seus síntomas e as súas causas, e estimando as súas consecuencias negativas, como unha adición incontrolada aos dispositivos electrónicos, aos videoxogos e ás redes sociais, que conduce as persoas cara a unha progresiva deshumanización.	▪ CMCCT
▪ a ▪ b ▪ d ▪ e ▪ f	▪ B6.4. Dilemas morais que presentan os avances en medicina e biotecnoloxía.	▪ B6.3. Utilizar os valores éticos contidos na DUDH no campo científico e tecnolóxico, coa finalidade de evitar a súa aplicación inadecuada e solucionar os dilemas morais que ás veces se presentan, nomeadamente no terreo da medicina e a biotecnoloxía.	▪ VEB6.3.1. Analiza información seleccionada de diversas fontes, coa finalidade de coñecer en que consisten algúns dos avances en medicina e biotecnoloxía, que formulan dilemas morais (utilización de células nai, clonación, euxénese, etc.), sinalando algúns perigos que estes encerran de prescindir do respecto á dignidade humana e os seus valores fundamentais.	▪ CCL ▪ CMCCT ▪ CSC

	Valores éticos. 2º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ g ▪ h ▪ m			▪ VEB6.3.2. Presenta unha actitude de tolerancia e respecto ante as opinións que se expresan na confrontación de ideas, coa finalidade de solucionar os dilemas éticos, sen esquecer a necesidade de empregar o rigor na fundamentación racional e ética de todas as alternativas de solución formuladas.	▪ CSC ▪ CSIEE

Estándares de aprendizaxe, grao mínimo de consecución e temporalización.

CONTIDOS MÍNIMOS DA PROGRAMACIÓN DE VALORES ÉTICOS 2º ESO:

Bloque 1. A dignidade da persoa

B1.1. Conceptos de persoa achegados pola filosofía.

Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais

B2.1. Diferenzas entre ética e dereito.

B2.2. Posibles conflitos entre os valores que regulan a vida privada e a vida pública.

Bloque 3. A reflexión ética

B3.1. Diferenza entre ética e moral.

B3.5. A liberdade como raíz da estrutura moral da persoa.

B3.7. Valores éticos e dignidade humana.

B3.8. Normas. Especificidade das normas éticas.

B3.16. O utilitarismo como ética de fins: principio de utilidade; concepto de pracer; compa- tibilidade do egoísmo individual co altruísmo universal; localización do valor moral nas consecuencias da acción.

Bloque 4. A xustiza e a política

B4.2. Semellanzas, diferenzas e relacións entre valores éticos e valores cívicos.

B4.4. Concepto aristotélico de xustiza e a súa relación co ben común e a felicidade.

Bloque 5. Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos

B5.1. Relacións entre ética e dereito.

Bloque 6. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía.

B6.1. Dimensión moral da ciencia e da tecnoloxía polo seu impacto en todos os ámbitos da vida humana.

B6.3. Problemas da tecnodependencia.

B6.4. Dilemas morais que presentan os avances en medicina e biotecnoloxía.

TEMPORALIZACIÓN

1ª AVALIACIÓN: Bloque 1 e 2

2ª AVALIACIÓN: Bloque 3 e 4

3ª AVALIACIÓN: Bloque 5 e 6

Procedementos e instrumentos.

A constatación de que o alumno acada os distintos estándares de aprendizaxe realizarase por medio de tres procedementos de avaliación: cuestionarios, presentación de traballos propostos e realización das tarefas encomendadas no caderno de clase e observación directa do alumno.

-O 80% da cualificación corresponde as probas obxectivas individuais.

A superación destas probas esixirá o dominio dos contidos e a adquisición dos obxectivos específicos das unidades implicadas en ditas probas e expresados nos estándares de aprendizaxe recollidos no apartado 6 desta Programación.

Valorarase fundamentalmente a realización das tarefas encomendadas diariamente, os traballos de investigación e a súa exposición en clase, así como as contestacións ás cuestións que se lle vaian plantexando.

-O 20 % restante da cualificación corresponde á observación directa do alumno.

Valoraranse neste apartado a participación na clase, a asistencia, a puntualidade, a colaboración na aula e nas actividades, a actitude e boa disposición, a atención, a presentación e realización das tarefas no tempo estipulado, a contribución ao desenvolvemento de debates, así como a capacidade de diálogo e tolerancia amosada neles.

PROCEDEMENTO	MINIMO	PONDERACIÓN	INSTRUMENTO
Probas escritas	5 puntos sobre 10	80,00%	Exame
Traballos	Rúbricas especificas segundo o traballo	20,00%	Rúbrica

Aprobar a avaliación implica acadar un mínimo de 5 puntos tras aplicar estas porcentaxes.

5.6.-VALORES ÉTICOS DE 3º ESO

O currículo da materia atinxe á configuración da vida social e política, pondo como criterio ético básico dunha sociedade xusta o respecto á DUDH e os valores que a conforman, e vendo que tanto a Constitución Española como o Estatuto de Autonomía de Galicia se axustan a este criterio e o enriquecen.

Os bloques son os seguintes:

4º. *A xustiza e a política.*

5º. *Os valores éticos, o dereito, a Declaración dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre os dereitos humanos.*

6º*. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía.*

Esta materia fomenta a *competencia lingüística* pola necesidade de claridade e rigor para expor e defender as propias ideas e para dialogar e comprender criticamente as alleas.

A *competencia matemática* é estimulada mediante o emprego e a comprensión dos aspectos cuantitativos de informacións sobre os feitos da realidade social, cultural e económica que se estuden. Ademais é fomentada pola análise do traballo científico e tecnolóxico dende os valores recollidos na Declaración Universal dos Dereitos Humanos.

A *competencia dixital* é promovida nas actividades de busca de información na rede e na elaboración, individual ou colectiva, de pequenos traballos realizadas polos alumnos.

As *competencias de aprender a aprender* e *de iniciativa e espírito emprendedor*, inciden na necesidade de crecemento persoal, tanto na orde do exercicio dos procesos cognitivos como na do aprecio pola creatividade e o sentido crítico. Ambas facilitan o autocoñecemento necesario para desenvolver un comportamento autónomo, así como o diálogo cos outros e valoración crítica doutras ideas ou respostas diferentes ante un mesmo problema.

As *competencias sociais e cívicas* son o obxectivo básico da materia e están, por tanto, presentes en todo o currículo. É necesario fomentalas para facer fronte aos novos desafíos que presentan as sociedades actuais: o coidado do medio, a orientación do desenvolvemento tecnocientífico, a responsabilidade polas xeracións futuras, a igualdade entre os sexos, a loita contra novas formas de exclusión social e contra as existentes, etc.

A educación en valores permite tamén mellorar a *competencia cultural e artística*, porque o desenvolvemento de habilidades sociais para a convivencia nunha sociedade plural esixe ser capaz de apreciar o feito cultural nas súas diversas manifestacións.

	Valores éticos. 3º ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	Bloque 4. A xustiza e a política			
▪ a ▪ c ▪ d ▪ h ▪ l	▪ B4.1. A democracia como forma de goberno na que se plasman os principios éticos da DUDH. ▪ B4.2. O Estado de dereito. ▪ B4.3. Léxico da unidade: democracia, cidadán/cidadá, soberanía, autonomía persoal, igualdade, xustiza, representatividade, etc. ▪ B4.4. División de poderes. A proposta de Montesquieu e a súa función de control do Estado por parte da cidadanía.	▪ B4.1. Xustificar racionalmente a necesidade dos valores e principios éticos contidos na DUDH, como fundamento universal das democracias durante os séculos XX e XXI, destacando as súas características e a súa relación cos conceptos de "Estado de dereito" e "división de poderes".	▪ VEB4.1.1. Fundamenta racionalmente e eticamente a elección da democracia como un sistema que está por riba doutras formas de goberno, polo feito de incorporar nos seus principios os valores éticos sinalados na DUDH.	▪ CSC
			▪ VEB4.1.2. Define o concepto de "Estado de dereito" e establece a súa relación coa defensa dos valores éticos e cívicos na sociedade democrática.	▪ CCL
			▪ VEB4.1.3. Describe o significado dos seguintes conceptos e establece a relación entre eles: democracia, cidadán/cidadá, soberanía, autonomía persoal, igualdade, xustiza, representatividade, etc.	▪ CCL
			▪ VEB4.1.4. Explica a división de poderes proposta por Montesquieu e a función que desempeñan o poder lexislativo, o executivo e o xudicial no Estado democrático, como instrumento para evitar o monopolio do poder político e como medio que permite aos cidadáns e ás cidadás o control do Estado.	▪ CSC
▪ a ▪ d ▪ g	▪ B4.5. Deber moral da participación cidadá no exercicio da democracia. ▪ B4.6. Riscos de democracias que violen os dereitos	▪ B4.2. Recoñecer a necesidade da participación activa dos cidadáns e das cidadás na vida política do Estado coa finalidade de evitar os riscos dunha democracia que viole os dereitos humanos.	▪ VEB4.2.1. Asume e explica o deber moral e civil que teñen os cidadáns e as cidadás de participar activamente no exercicio da democracia, coa finalidade de que se respecten os valores éticos e cívicos no seo do Estado.	▪ CSC

	Valores éticos. 3º ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ h	humanos.		▪ VEB4.2.2. Define a magnitude dalgúns dos riscos que existen nos gobernos democráticos cando non se respectan os valores éticos da DUDH (dexeneración en demagoxia, ditadura das maiorías, escasa participación cidadá, etc.) e formula posibles medidas para evitalos.	▪ CSC ▪ CSIEE
▪ a ▪ b ▪ c ▪ d ▪ h ▪ l	▪ B4.7. A Constitución española: valores éticos nos que se fundamenta e conceptos preliminares que establece.	▪ B4.3. Coñecer e valorar os fundamentos da Constitución española de 1978, identificando os valores éticos dos que parte e os conceptos preliminares que establece.	▪ VEB4.3.1. Identifica e aprecia os valores éticos máis salientables nos que se fundamenta a Constitución española, e sinala a orixe da súa lexitimidade e a súa finalidade, mediante a lectura comprensiva e comentada do seu preámbulo.	▪ CCL ▪ CSC
			▪ VEB4.3.2. Describe os conceptos preliminares delimitados na Constitución española e a súa dimensión ética (nación española, pluralidade ideolóxica ou papel e funcións atribuídas ás Forzas Armadas), a través da lectura comprensiva e comentada dos artigos 1 ao 9.	▪ CCL
▪ a ▪ c ▪ d ▪ h	▪ B4.8. Dereitos e liberdades públicas fundamentais na Constitución española.	▪ B4.4. Amosar respecto pola Constitución española e identificar nela, mediante unha lectura explicativa e comentada, os dereitos e os deberes do individuo como persoa e cidadán ou cidadá, apreciando a súa adecuación á DUDH, coa finalidade de asumir de xeito consciente e responsable os principios de convivencia que ben rexer no Estado español.	▪ VEB4.4.1. Sinala e comenta a importancia dos "dereitos e as liberdades públicas fundamentais da persoa" establecidos na Constitución: liberdade ideolóxica, relixiosa e de culto; carácter aconfesional do Estado; dereito á libre expresión de ideas e pensamentos; e dereito á reunión política e á libre asociación, e os seus límites.	▪ CSC
▪ a ▪ b ▪ c	▪ B4.9. Adecuación da Constitución española aos principios éticos da DUDH. ▪ B4.10. Deberes cidadáns na Constitución española.	▪ B4.5. Sinalar e apreciar a adecuación da Constitución española aos principios éticos definidos pola DUDH, mediante a lectura comentada e reflexiva dos "dereitos e deberes dos cidadáns" (artigos do 30 ao 38) e dos "principios reitores da	▪ VEB4.5.1. Coñece e aprecia na Constitución española a súa adecuación á DUDH, e sinala os valores éticos en que se fundamentan os dereitos e os deberes dos cidadáns e das cidadás, así como os principios reitores da	▪ CSC

	Valores éticos. 3º ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ d ▪ g ▪ h	▪ B4.11. Responsabilidade fiscal e principios reitores da política social e económica na Constitución española.	política social e económica" (artigos do 39 ao 52).	política social e económica.	
			▪ VEB4.5.2. Explica e asume os deberes cidadáns que establece a Constitución, e ordénaos segundo a súa importancia, xustificando a orde elixida.	▪ CCL ▪ CSIEE
			▪ VEB4.5.3. Achega razóns para xustificar a importancia que ten, para o bo funcionamento da democracia, o feito de que os cidadáns as cidadás sexan conscientes non só dos seus dereitos, senón tamén das súas obrigas como un deber cívico, xurídico e ético.	▪ CSC
			▪ VEB4.5.4. Recoñece a responsabilidade fiscal dos cidadáns e da cidadás, e a súa relación cos orzamentos xerais do Estado como un deber ético que contribúe ao desenvolvemento do ben común.	▪ CSC
▪ a ▪ b ▪ g ▪ h ▪ l ▪ ñ	▪ B4.12. Estatuto de Autonomía de Galicia: título preliminar; título primeiro, capítulos I e II.	▪ B4.6. Coñecer e valorar os elementos esenciais do Estatuto de autonomía de Galicia segundo aparece no seu título preliminar e no título primeiro, capítulos I e II.	▪ VEB4.6.1. Sinala e comenta, a través do traballo colaborativo, os elementos esenciais do Estatuto de autonomía de Galicia recollidos no seu título preliminar.	▪ CAA ▪ CSC
			▪ VEB4.6.2. Identifica e valora as características sinaladas no título I sobre o "poder galego".	▪ CCL
			▪ VEB4.6.3. Identifica e valora as funcións e as características do Parlamento sinaladas no capítulo I, e da Xunta e a	▪ CCL

	Valores éticos. 3º ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			súa Presidencia, segundo o capítulo II.	
▪ a ▪ d ▪ h ▪ l	▪ B4.13. Desenvolvemento histórico da Unión Europea (UE): obxectivos e valores éticos en que se fundamenta, de acordo coa DUDH. ▪ B4.14. Logros alcanzados pola UE en beneficio dos seus cidadáns e das súas cidadás.	▪ B4.7. Coñecer os elementos esenciais da UE, analizando os beneficios recibidos e as responsabilidades adquiridas polos estados membros e a súa cidadanía, coa finalidade de recoñecer a súa utilidade e os logros alcanzados por esta.	▪ VEB4.7.1. Describe a integración económica e política da UE, o seu desenvolvemento histórico desde 1951, os seus obxectivos e os valores éticos nos que se fundamenta, de acordo coa DUDH.	▪ CSC
			▪ VEB4.7.2. Identifica e aprecia a importancia dos logros alcanzados pola UE e o beneficio que estes supuxeron para a vida dos cidadáns e das cidadás (anulación de fronteiras e restricións alfandegueiras, libre circulación de persoas e capitais, etc.), así como as obrigas adquiridas en diferentes ámbitos (económico, político, da seguridade e a paz, etc.).	▪ CSC
	Bloque 5. Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos			
▪ a ▪ b ▪ e ▪ h	▪ B5.1. Relación entre ética e dereito. ▪ B5.2. Relación entre legalidade e lexitimidade.	▪ B5.1. Sinalar a vinculación entre a ética, o dereito e a xustiza, a través do coñecemento das súas semellanzas, diferenzas e relacións, e analizar o significado dos termos de legalidade e lexitimidade.	▪ VEB5.1.1. Busca e selecciona información en páxinas web, para identificar as diferenzas, semellanzas e vínculos existentes entre a Ética e o Dereito, e entre a legalidade e a lexitimidade, elaborando e presentando conclusións fundamentadas.	▪ CAA ▪ CD
▪ a ▪ b ▪ e	▪ B5.3. Xustificación das normas xurídicas. ▪ B5.4. Convencionalismo dos sofistas ▪ B5.5. Iusnaturalismo. Iusnaturalismo de Locke.	▪ B5.2. Explicar o problema da xustificación das normas xurídicas, a través da análise das teorías do dereito natural ou iusnaturalismo, o convencionalismo e o positivismo xurídico, identificando a súa aplicación no pensamento xurídico de determinados/as filósofos/as, coa finalidade de ir confor-	▪ VEB5.2.1. Elabora en grupo unha presentación con soporte dixital sobre a teoría iusnaturalista do dereito, o seu obxectivo e as súas características, identificando na teoría de Locke un exemplo desta no que se refire á orixe das leis xurídicas, a súa validez e as funcións que lle atri-	▪ CD ▪ CSC

	Valores éticos. 3º ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ g ▪ h ▪ l	▪ B5.6. Iuspositivismo de Kelsen.	mando unha opinión argumentada sobre a fundamentación ética das leis.	búe ao Estado.	
			▪ VEB5.2.2. Destaca e valora, no pensamento sofista, a distinción entre "physis" e "nomos", describindo a súa contribución ao convencionalismo xurídico, e elabora conclusións argumentadas arredor deste tema.	▪ CCEC
			▪ VEB5.2.3. Analiza información sobre o positivismo xurídico de Kelsen, nomeadamente no relativo á validez das normas e dos criterios que utiliza, especialmente o de eficacia, e a relación que establece entre a ética e o dereito.	▪ CCEC
			▪ VEB5.2.4. Recorre ao espírito emprendedor e á iniciativa persoal para elaborar unha presentación con medios informáticos, en colaboración co grupo, comparando as tres teorías do dereito e explicando as súas conclusións.	▪ CAA ▪ CD ▪ CSIEE
▪ a ▪ b ▪ d	▪ B5.7. Elaboración da DUDH e creación da ONU. Circunstancias históricas, obxectivos de ambos os acontecementos e papel da DUDH como código ético de conduta dos estados.	▪ B5.3. Analizar o momento histórico e político que impulsou a elaboración da DUDH e a creación da ONU, coa finalidade de entendela como unha necesidade do seu tempo, cuxo valor continúa vixente como fundamento ético univer-	▪ VEB5.3.1. Explica a función da DUDH como un código ético recoñecido polos países integrantes da ONU, coa finalidade de promover a xustiza, a igualdade e a paz en todo o mundo.	▪ CSC

	Valores éticos. 3º ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ e ▪ h ▪ l		sal da lexitimidade do dereito e dos estados.	▪ VEB5.3.2. Contrasta información dos acontecementos históricos e políticos que orixinaron a DUDH, entre eles o uso das ideoloxías nacionalistas e racistas que defendían a superioridade duns homes sobre outros, chegando ao estremo do Holocausto xudeu, así como a discriminación e o exterminio de todas as persoas que non pertencesen a unha determinada etnia, a un modelo físico, a unha relixión, a unhas ideas políticas, etc.	▪ CAA
			▪ VEB5.3.3. Sinala os obxectivos da creación da ONU e a data en que se asinou a DUDH, e valora a importancia deste feito para a historia da humanidade.	▪ CCEC
▪ a ▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ g ▪ h ▪ l	▪ B5.8. Estrutura da DUDH: os seus artigos e os tipos de dereito.	▪ B5.4. Interpretar e apreciar o contido e a estrutura interna da DUDH, coa finalidade de coñecela e propiciar o seu aprecio e respecto.	▪ VEB5.4.1.Constrúe un esquema sobre a estrutura da DUDH, que se compón dun preámbulo e 30 artigos que poden clasificarse da seguinte maneira: ▪ Os artigos 1 e 2 refírense aos dereitos inherentes a todas as persoas: a liberdade, a igualdade, a fraternidade e a non-discriminación. ▪ Os artigos do 3 ao 11 refírense aos dereitos individuais. ▪ Os artigos do 12 ao 17 establecen os dereitos do individuo en relación coa comunidade. ▪ Os artigos do 18 ao 21 sinalan os dereitos e as liberdades políticas. ▪ Os artigos do 22 ao 27 céntranse nos dereitos económicos, sociais e culturais. ▪ Finalmente, os artigos do 28 ao 30 refírense á interpreta-	▪ CAA ▪ CCL

	Valores éticos. 3º ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			ción de todos eles, ás condicións necesarias para o seu exercicio e aos seus límites.	
			▪ VEB5.4.2. Elabora unha campaña, en colaboración co grupo, coa finalidade de difundir a DUDH como fundamento do dereito e a democracia, no seu medio escolar, familiar e social.	▪ CCEC ▪ CSC ▪ CSIEE
▪ b ▪ h ▪ l	▪ B5.9. Xeracións de dereitos e feitos históricos que influíron no seu desenvolvemento.	▪ B5.5. Comprender o desenvolvemento histórico dos dereitos humanos como unha conquista da humanidade	▪ VEB5.5.1. Describe os feitos máis influentes no desenvolvemento histórico dos dereitos humanos da primeira xeración (dereitos civís e políticos), da segunda xeración (económicos, sociais e culturais) e da terceira (dereitos dos pobos á solidariedade, ao desenvolvemento e á paz).	▪ CCEC

	Valores éticos. 3º ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ a ▪ c ▪ d ▪ e	▪ B5.10. Problemas aos que se enfronta o exercicio dos dereitos civís e políticos da DUDH.	▪ B5.6. Avaliar, utilizando o xuízo crítico, a magnitude dos problemas aos que se enfronta a aplicación da DUDH.	▪ VEB5.6.1. Investiga mediante información obtida en distintas fontes, sobre os problemas e os retos da aplicación da DUDH, no que se refire ao exercicio de dereitos civís (destacando os problemas relativos á intolerancia, a exclusión social, a discriminación da muller, a violencia de xénero e a existencia de actitudes como a homofobia, o racismo, a xenofobia, o acoso laboral e escolar, etc.) e dos dereitos políticos (guerras, terrorismo, ditaduras, xenocidio, refuxiados/as políticos/as, etc.).	▪ CAA ▪ CD ▪ CSC
	Bloque 6. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía			
▪ a ▪ b ▪ d ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h	▪ B6.1. Necesidade de criterios éticos na investigación científica. Progreso científico-técnico e valores éticos.	▪ B6.1. Recoñecer que existen casos en que a investigación científica non é neutral, senón que está determinada por intereses políticos, económicos, etc., mediante a análise da idea de progreso e a súa interpretación equivocada, cando os obxectivos non respectan un código ético fundamentado na DUDH.	▪ VEB6.1.1. Obtén e selecciona información, traballando en colaboración, dalgúns casos nos que a investigación científica e tecnolóxica non foi guiada nin é compatible cos valores éticos da DUDH, xerando impactos negativos nos ámbitos humano e ambiental, sinalando as causas.	▪ CAA ▪ CD ▪ CMCCT ▪ CSC
			▪ VEB6.1.2. Diserta, colaborando en grupo, sobre a idea de progreso na ciencia e a súa relación cos valores éticos, o respecto á dignidade humana e o seu medio, e elabora e expón conclusións.	▪ CCL ▪ CMCCT
			▪ VEB6.1.3. Selecciona e contrasta información, colaborando en grupo, sobre algunhas das ameazas da aplicación indiscriminada da ciencia e a tecnoloxía para o contorno ambiental e para a vida (explotación descontrolada dos recursos naturais, destrución de hábitats, contaminación química e industrial, choiva ácida, cambio climático, de-	▪ CCL ▪ CMCCT ▪ CSIEE

	Valores éticos. 3º ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			sertificación, etc.).	

Estándares de aprendizaxe, grao mínimo de consecución e temporalización.

Bloque 4. A xustiza e a política

B4.1. A democracia como forma de goberno na que se plasman os principios éticos da DUDH.

B4.2. O Estado de dereito.

B4.3. Léxico da unidade: democracia, cidadán/cidadá, soberanía, autonomía persoal, igualdade, xustiza, representatividade, etc.

B4.5. Deber moral da participación cidadá no exercicio da democracia.

B4.6. Riscos de democracias que violen os dereitos humanos.

B4.8. Dereitos e liberdades públicas fundamentais na Constitución española.

B4.9. Adecuación da Constitución española aos principios éticos da DUDH

Bloque 5. Os valores éticos, o dereito, a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH) e outros tratados internacionais sobre dereitos humanos.

B5.2. Relación entre legalidade e lexitimidade.

B5.10. Problemas aos que se enfronta o exercicio dos dereitos civís e políticos da DUDH.

Bloque 6. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía.

B6.1. Necesidade de criterios éticos na investigación científica. Progreso científico-técnico e valores éticos.

TEMPORALIZACIÓN:

1ª AVALIACIÓN: Bloque 1

2ª AVALIACIÓN: Bloque 2

3ª AVALIACIÓN: Bloque 3

Procedementos e instrumentos.

A constatación de que o alumno acada os distintos estándares de aprendizaxe realizarase por medio de tres procedementos de avaliación: cuestionarios, presentación de traballos propostos e realización das tarefas encomendadas no caderno de clase e observación directa do alumno.

-O 80% da cualificación corresponde as probas obxectivas individuais.

A superación destas probas esixirá o dominio dos contidos e a adquisición dos obxectivos específicos das unidades implicadas en ditas probas e expresados nos estándares de aprendizaxe recollidos no apartado 6 desta Programación.

Valorarase fundamentalmente a realización das tarefas encomendadas diariamente, os traballos de investigación e a súa exposición en clase, así como as contestacións ás cuestións que se lle vaian plantexando.

-O 20 % restante da cualificación corresponde á observación directa do alumno.

Valoraranse neste apartado a participación na clase, a asistencia, a puntualidade, a colaboración na aula e nas actividades, a actitude e boa disposición, a atención, a presentación e realización das tarefas no tempo estipulado, a contribución ao desenvolvemento de debates, así como a capacidade de diálogo e tolerancia amosada neles.

PROCEDEMENTO	MINIMO	PONDERACIÓN	INSTRUMENTO
Probas escritas	**5 puntos sobre 10**	**80,00%**	**Exame**
Traballos	**Rúbricas especificas segundo o traballo**	**20,00%**	**Rúbrica**

Aprobar a avaliación implica acadar un mínimo de 5 puntos tras aplicar estas porcentaxes.

5.7.-VALORES ÉTICOS DE 4º ESO

A materia está estruturada en seis bloques:

Bloque 1. *A dignidade da persoa.*

Bloque 2. *A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais*.

Bloque 3. *A reflexión ética.*

Bloque 4. *A xustiza e a política*.

Bloque 5. *Os valores éticos, o Dereito e a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH).*

Bloque 6. *Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía.*

Esta materia fomenta a *competencia lingüística* pola necesidade de claridade e rigor para expor e defender as propias ideas e para dialogar e comprender criticamente as alleas.

A *competencia matemática* é estimulada mediante o emprego e a comprensión dos aspectos cuantitativos de informacións sobre os feitos da realidade social, cultural e económica que se estuden. Ademais é fomentada pola análise do traballo científico e tecnolóxico dende os valores recollidos na Declaración Universal dos Dereitos Humanos.

A *competencia dixital* é promovida nas actividades de busca de información na rede e na elaboración, individual ou colectiva, de pequenos traballos realizadas polos alumnos.

As *competencias de aprender a aprender* e *de iniciativa e espírito emprendedor*, inciden na necesidade de crecemento persoal, tanto na orde do exercicio dos procesos cognitivos como na do aprecio pola creatividade e o sentido crítico. Ambas facilitan o autocoñecemento necesario para desenvolver un comportamento autónomo, así como o diálogo cos outros e valoración crítica doutras ideas ou respostas diferentes ante un mesmo problema.

As *competencias sociais e cívicas* son o obxectivo básico da materia e están, por tanto, presentes en todo o currículo. É necesario fomentalas para facer fronte aos novos desafíos que presentan as sociedades actuais: o coidado do medio, a orientación do desenvolvemento tecnocientífico, a responsabilidade polas xeracións futuras, a igualdade entre os sexos, a loita contra novas formas de exclusión social e contra as existentes, etc.

A educación en valores permite tamén mellorar a *competencia cultural e artística*, porque o desenvolvemento de habilidades sociais para a convivencia nunha sociedade plural esixe ser capaz de apreciar o feito cultural nas súas diversas manifestacións.

As competencias clave do currículo son as seguintes:

1. Comunicación lingüística (CCL).
2. Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCCT). 3.Competencia dixital (CD).
4.Aprender a aprender (CAA). 5.Competencias sociais e cívicas (CSC).
6.Sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE). 7.Conciencia e expresións culturais (CCEC).

Esta materia fomenta a *competencia lingüística* pola necesidade de claridade e rigor para expor e defender as propias ideas e para dialogar e comprender criticamente as alleas.

A *competencia matemática* é estimulada mediante o emprego e a comprensión dos aspectos cuantitativos de informacións sobre os feitos da realidade social, cultural e económica que se estuden. Ademais é fomentada pola análise do traballo científico e tecnolóxico dende os valores recollidos na Declaración Universal dos Dereitos Humanos.

A *competencia dixital* é promovida nas actividades de busca de información na rede e na elaboración, individual ou colectiva, de pequenos traballos realizadas polos alumnos.

As *competencias de aprender a aprender* e *de iniciativa e espírito emprendedor*, inciden na necesidade de crecemento persoal, tanto na orde do exercicio dos procesos cognitivos como na do aprecio pola creatividade e o sentido crítico. Ambas facilitan o autocoñecemento necesario para desenvolver un comportamento autónomo, así como o diálogo cos outros e valoración crítica doutras ideas ou respostas diferentes ante un mesmo problema.

As *competencias sociais e cívicas* son o obxectivo básico da materia e están, por tanto, presentes en todo o currículo. É necesario

fomentalas para facer fronte aos novos desafíos que presentan as sociedades actuais: o coidado do medio, a orientación do desenvolvemento tecnocientífico, a responsabilidade polas xeracións futuras, a igualdade entre os sexos, a loita contra novas formas de exclusión social e contra as existentes, etc.

A educación en valores permite tamén mellorar a *competencia cultural e artística*, porque o desenvolvemento de habilidades sociais para a convivencia nunha sociedade plural esixe ser capaz de apreciar o feito cultural nas súas diversas manifestacións.

	Valores éticos. 4º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	Bloque 1. A dignidade da persoa			
▪ a ▪ b ▪ c ▪ d ▪ h	▪ B1.1. A dignidade do ser humano como valor básico no que se asenta a DUDH. ▪ B1.2. Atributos esenciais do ser humano na DUDH: razón, conciencia e liberdade. ▪ B1.3. Léxico do bloque: dignidade da persoa, fraternidade, liberdade humana, trato digno, xuízo xusto, trato inhumano ou degradante, detención arbitraria, presunción de inocencia, discriminación, violación de dereitos, etc.	▪ B1.1. Interpretar e valorar a importancia da dignidade da persoa como o valor do que parte e no que se fundamenta a DUDH, subliñando os atributos inherentes á natureza humana e os dereitos inalienables e universais que derivan dela, como o punto de partida sobre o que deben xirar os valores éticos nas relacións humanas a nivel persoal, social, estatal e universal.	▪ VEB1.1.1. Identifica a orixe dos dereitos inalienables e universais que establece a DUDH na dignidade do ser humano en tanto que persoa e os atributos inherentes á súa natureza.	▪ CSC
			▪ VEB1.1.2. Identifica na DUDH os atributos esenciais do ser humano: razón, conciencia e liberdade.	▪ CCL
			▪ VEB1.1.3. Relaciona adecuadamente os termos e as expresións seguintes, que se utilizan na DUDH: dignidade da persoa, fraternidade, liberdade humana, trato digno, xuízo xusto, trato inhumano ou degradante, detención arbitraria, presunción de inocencia, discriminación, violación de dereitos, etc.	▪ CAA
	Bloque 2. A comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais			
▪ a ▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ g	▪ B2.1. Dereitos e liberdades dos individuos establecidos na DUDH que o Estado debe respectar.	▪ B2.1. Explicar, baseándose na DUDH, os principios que deben rexer as relacións entre a cidadanía e o Estado, co fin de favorecer o seu cumprimento na sociedade en que viven.	▪ VEB2.1.1. Comenta, segundo o establecido pola DUDH nos artigos do 12 ao 17, os dereitos do individuo que o Estado debe respectar e fomentar, nas relacións existentes entre ambos.	▪ CCL
			▪ VEB2.1.2. Explica os límites do Estado que establece a DUDH nos artigos do 18 ao 21, ao determinar as liberdades dos cidadáns e das cidadás que este debe protexer e respectar.	▪ CCL

	Valores éticos. 4º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ h			▪ VEB2.1.3. Elabora unha presentación con soporte informático e audiovisual que ilustre os contidos máis sobresalientes tratados no tema, e expón as súas conclusións de xeito argumentado.	▪ CCL ▪ CD ▪ CSIEE
▪ a ▪ c ▪ d ▪ g ▪ h	▪ B2.2. Fenómeno da socialización global. ▪ B2.3. Perigos da socialización global á marxe dos valores éticos universais. ▪ B2.4. Medios de comunicación de masas e socialización global. Conflito entre liberdade de expresión outros dereitos.	▪ B2.2. Explicar en que consiste a socialización global e a súa relación cos medios de comunicación masiva, valorando os seus efectos na vida e no desenvolvemento moral das persoas e da sociedade, e reflexionar acerca do papel que deben ter a ética e o Estado en relación con este tema.	▪ VEB2.2.1. Describe e avalía o proceso de socialización global, mediante o que se produce a interiorización de valores, normas, costumes, etc.	▪ CCEC ▪ CCL
			▪ VEB2.2.2. Sinala os perigos que encerra o fenómeno da socialización global se se desenvolve á marxe dos valores éticos universais, e debate acerca da necesidade de establecer límites éticos e xurídicos neste tema.	▪ CSC
			▪ VEB2.2.3. Diserta acerca do impacto que teñen os medios de comunicación masiva na vida moral das persoas e da sociedade, expresando as súas opinións con rigor intelectual.	▪ CCEC ▪ CCL
			▪ VEB2.2.4. Valora a necesidade dunha regulación ética e xurídica en relación co uso de medios de comunicación masiva, respectando o dereito á información e á liberdade de expresión que posúen os cidadáns e as cidadás.	▪ CCEC ▪ CSC
	Bloque 3. A reflexión ética			

	Valores éticos. 4º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ a ▪ d ▪ f ▪ h	▪ B3.1. Importancia e valor da reflexión ética como defensa dos DDHH. ▪ B3.2. Novos campos da ética aplicada: profesional, bioética, ambiente, economía, empresa, ciencia e tecnoloxía, etc.	▪ B3.1. Recoñecer que a necesidade dunha regulación ética é fundamental no mundo actual de grandes e rápidos cambios, debido á magnitude dos perigos aos que se enfronta o ser humano, polo que resulta necesaria a súa actualización e a ampliación aos novos campos de acción da persoa, co fin de garantir o cumprimento dos dereitos humanos.	▪ VEB3.1.1. Xustifica racionalmente e estima a importancia da reflexión ética no século XXI, como instrumento de protección dos dereitos humanos ante o perigo que poden representar entes posuidores de grandes intereses políticos e económicos e grupos violentos, que teñen ao seu alcance armamento de grande alcance científico e tecnolóxico, capaces de pór en grande risco os dereitos fundamentais da persoa.	▪ CSC
			▪ VEB3.1.2. Sinala algúns dos novos campos aos que se aplica a ética (profesional, bioética, ambiente, economía, empresa, ciencia e tecnoloxía, etc.).	▪ CMCCT ▪ CSIEE
▪ a ▪ d ▪ g ▪ h ▪ m	▪ B3.3. Proxecto de vida persoal: límites e oportunidades que ofrecen as circunstancias persoais, e valores éticos que serven como guía.	▪ B3.2. Comprender e apreciar a importancia que teñen para o ser humano do século XXI as circunstancias que o rodean, salientando os límites que lle impoñen e as oportunidades que lle ofrecen para a elaboración do seu proxecto de vida, conforme os valores éticos que libremente elixe e que dan sentido á súa existencia.	▪ VEB3.2.1. Describe e avalía as circunstancias que no momento actual o/a rodean, identificando as limitacións e as oportunidades que se lle formulan desde as perspectivas social, laboral, educativa, económica, familiar, afectiva, etc., co obxecto de deseñar, a partir delas, o seu proxecto de vida persoal, determinando libremente os valores éticos que deben guialo/a.	▪ CSIEE
▪ a ▪ b ▪ d ▪ h	▪ B3.4. Éticas formais e éticas materiais. ▪ B3.5. Ética kantiana: carácter formal. Autonomía da persoa como valor ético fundamental.	▪ B3.3. Distinguir os principais valores éticos nos que se fundamentan as éticas formais, establecendo a súa relación coa ética kantiana e sinalando a importancia que este filósofo lle atribúe á autonomía da persoa como valor ético fundamental.	▪ VEB3.3.1. Define os elementos distintivos das éticas formais e compáraos cos relativos ás éticas materiais.	▪ CCL
			▪ VEB3.3.2. Explica as características da ética kantiana (formal, universal e racional), así como a importancia da súa achega á ética universal.	▪ CCL

	Valores éticos. 4º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ l			▪ VEB3.3.3. Aprecia, na ética kantiana, o seu fundamento na autonomía da persoa como valor ético esencial e a súa manifestación no imperativo categórico e as súas formulacións.	▪ CSC
▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ g ▪ h	▪ B3.6. Ética do discurso, de Apel e Habermas, como ética formal. Relación coa ética de Kant.	▪ B3.4. Identificar a ética do discurso, de Habermas e de Apel como unha ética formal, que salienta o valor do diálogo e o consenso na comunidade, como procedemento para atopar normas éticas xustas.	▪ VEB3.4.1. Identifica a ética do discurso como unha ética formal e describe en que consiste o imperativo categórico que formula, sinalando as similitudes e as diferenzas que posúe co imperativo da ética de Kant.	▪ CAA
			▪ VEB3.4.2. Utiliza a súa iniciativa persoal e emprendedora para elaborar unha presentación con soporte informático acerca das éticas formais, expresando e elaborando conclusións fundamentadas.	▪ CD ▪ CSIEE
	Bloque 4. A xustiza e a política			
▪ a ▪ c ▪ d ▪ h ▪ l	▪ B4.1. Democracia e xustiza. ▪ B4.2. Deberes cívicos como cumprimento de valores éticos e como defensa e difusión dos dereitos humanos.	▪ B4.1. Concibir a democracia non só como unha forma de goberno, senón como un estilo de vida cidadá, consciente do seu deber como elemento activo da vida política, colaborando na defensa e na difusión dos dereitos humanos tanto na súa vida persoal como na social.	▪ VEB4.1.1. Comprende a importancia que ten para a democracia e a xustiza, que os cidadáns e as cidadás coñezan e cumpran os seus deberes (defensa dos valores éticos e cívicos, coidado e conservación de todos os bens e servizos públicos, participación na elección de representantes políticos/as, respecto e tolerancia á pluralidade de ideas e de crenzas, acatamento das leis e das sentenzas dos tribunais de xustiza, pagamento dos impostos establecidos, etc.).	▪ CSC

	Valores éticos. 4º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ a ▪ c ▪ d ▪ h ▪ l	▪ B4.3. Perigos dunha globalización sen valores éticos. ▪ B4.4. Promoción dos DDHH por parte dos Estados: fomento e ensino dos valores éticos.	▪ B4.2. Reflexionar acerca do deber da cidadanía e dos Estados de promover o ensino e a difusión dos valores éticos como instrumentos indispensables para a defensa da dignidade e os dereitos humanos, ante o perigo que o fenómeno da globalización pode representar para a destrución do planeta e a deshumanización da persoa.	▪ VEB4.2.1. Diserta e elabora conclusións, en grupo, acerca das terribles consecuencias que pode ter para o ser humano o fenómeno da globalización, se non se establece unha regulación ética e política (egoísmo, desigualdade, interdependencia, internacionalización dos conflitos armados, imposición de modelos culturais determinados por intereses económicos que promoven o consumismo e a perda de liberdade humana, etc.).	▪ CAA ▪ CSC
			▪ VEB4.2.2. Comenta o deber ético e político que teñen todos os estados, ante os riscos da globalización, de tomar medidas de protección dos dereitos humanos, nomeadamente a obriga de fomentar o ensino dos valores éticos e a súa vixencia, e a necesidade de respectalos en todo o mundo (deber de contribuír na construción dunha sociedade xusta e solidaria, fomentando a tolerancia, o respecto aos dereitos das demais persoas; honestidade, lealdade, pacifismo, prudencia, e mutua comprensión mediante o diálogo, a defensa e protección da natureza, etc.).	▪ CSC
	Bloque 5. Os valores éticos, o Dereito e a Declaración Universal dos Dereitos Humanos (DUDH)			
▪ a ▪ d ▪ g	▪ B5.1. Dereito e leis: finalidade, características e xustificación ética. ▪ B5.2. Conflitos entre principios éticos individuais e	▪ B5.1. Apreciar a necesidade das leis xurídicas no Estado, para garantir o respecto aos dereitos humanos, e disertar acerca dalgúns dilemas morais nos que existe un conflito entre os deberes éticos, relativos á conciencia da persoa, e	▪ VEB5.1.1. Explica a finalidade e as características das leis xurídicas dentro do Estado e a súa xustificación ética, como fundamento da súa lexitimidade e da súa obediencia.	▪ CCL

	Valores éticos. 4º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ h	principios normativos sociais.	os deberes cívicos que lle impoñen as leis xurídicas.	▪ VEB5.1.2. Debate acerca da solución de problemas nos que hai un conflito entre os valores e principios éticos do individuo e os da orde civil, formulando solucións razoadas, en casos como os de desobediencia civil e obxección de conciencia.	▪ CCL ▪ CSIEE
▪ a ▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ g ▪ h	▪ B5.3. Teoría da xustiza de Rawls: posición orixinal e veo de ignorancia; criterio de imparcialidade; función dos dous principios de xustiza.	▪ B5.2. Disertar acerca da teoría de Rawls baseada na xustiza como equidade e como fundamento ético do dereito, e emitir un xuízo crítico acerca dela.	▪ VEB5.2.1. Procura información en internet co fin de definir os principais conceptos utilizados na teoría de Rawls e establece unha relación entre eles (posición orixinal e veo de ignorancia, criterio de imparcialidade e función dos dous principios de xustiza que propón).	▪ CAA ▪ CD
			▪ VEB5.2.2. Realiza un xuízo crítico acerca da teoría de Rawls e explica a súa conclusión argumentada acerca dela.	▪ CCL
▪ a ▪ b ▪ c ▪ d ▪ e ▪ g ▪ h	▪ B5.4. Os DDHH como ideais irrenunciables. ▪ B5.5. Deficiencias na aplicación dos DDHH referidos ao económico e ao social. ▪ B5.6. Organizacións que traballan pola defensa dos DDHH.	▪ B5.3. Valorar a DUDH como conxunto de ideais irrenunciables, tendo presentes os problemas e as deficiencias na súa aplicación, especialmente no relativo ao ámbito económico e social, indicando a importancia das institucións e os/as voluntarios/as que traballan pola defensa dos dereitos humanos.	▪ VEB5.3.1. Xustifica racionalmente a importancia dos dereitos humanos como ideais para alcanzar polas sociedades e os Estados, e recoñece os retos que aínda teñen que superar.	▪ CSC
			▪ VEB5.3.2. Sinala algunha das deficiencias no exercicio dos dereitos económicos e sociais (pobreza, e falta de acceso á educación, á saúde, ao emprego, á vivenda, etc.).	▪ CSC

	Valores éticos. 4º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			▪ VEB5.3.3. Emprende a elaboración dunha presentación, con soporte informático e audiovisual, acerca dalgunhas institucións e voluntarios/as que, en todo o mundo, traballan pola defensa e respecto dos dereitos humanos: Organización das Nacións Unidas (ONU) e os seus organismos, como FAO, Organismo Internacional de Enerxía Atómica (OIEA), Organización Mundial da Saúde (OMS), Organización das Nacións Unidas para a Educación, a Ciencia e a Cultura (UNESCO), etc., organizacións non gobernamentais como Greenpeace, UNICEF, Cruz Vermella, Media Lúa Vermella, etc., así como o Tribunal Internacional de Xustiza, o Tribunal de Xustiza da Unión Europea, etc.	▪ CCEC ▪ CD ▪ CSC
▪ a ▪ b ▪ d ▪ e ▪ g ▪ h	▪ B5.7. Dereito á seguridade e a paz. ▪ B5.8. Compromiso coa paz e a solidariedade coas vítimas da violencia. ▪ B5.9. Ameazas á paz.	▪ B5.4. Entender a seguridade e a paz como un dereito recoñecido na DUDH (no seu artigo 3) e como un compromiso dos españois e das españolas a nivel nacional e internacional (preámbulo da Constitución española), identificando e avaliando o perigo das novas ameazas que xurdiron nos últimos tempos.	▪ VEB5.4.1. Diserta, en pequenos grupos, acerca da seguridade e a paz como un dereito fundamental das persoas, e aprecia a súa importancia para o exercicio do dereito á vida e á liberdade, elaborando e expresando as súas conclusións (artigo 3 da DUDH).	▪ CCL
			▪ VEB5.4.2. Toma conciencia do compromiso dos españois e das españolas coa paz, como unha aspiración colectiva e internacional recoñecida na Constitución española, e rexeita a violación dos dereitos humanos, amosando solidariedade coas vítimas da violencia.	▪ CSC

	Valores éticos. 4º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			▪ VEB5.4.3. Emprende a elaboración dunha presentación, con soporte audiovisual, sobre algunhas das novas ameazas para a paz e a seguridade no mundo actual (terrorismo, desastres ambientais, catástrofes naturais, mafias internacionais, pandemias, ataques cibernéticos, tráfico de armas de destrución masiva, de persoas e de órganos, etc.).	▪ CD ▪ CSC
▪ a ▪ d ▪ h	▪ B5.10. As Forzas Armadas na Constitución española. ▪ B5.11. Misións das Forzas Armadas. ▪ B5.12. Conflitos armados: importancia das organizacións internacionais na súa prevención e na súa solución.	▪ B5.5. Coñecer a misión atribuída na Constitución española ás Forzas Armadas e a súa relación cos compromisos que España ten cos organismos internacionais a favor da seguridade e a paz, reflexionando acerca da importancia do dereito internacional para regular e limitar o uso e as aplicación da forza e do poder.	▪ VEB5.5.1. Coñece, analiza e asume como cidadán ou cidadá os compromisos internacionais realizados por España en defensa da paz e a protección dos dereitos humanos, como membro de organismos internacionais (ONU, OTAN, UE, etc.).	▪ CSC
			▪ VEB5.5.2. Explica a importancia da misión das forzas armadas (artigo 15 da lei de defensa nacional) en materia de defensa e seguridade nacional, de dereitos humanos e de promoción da paz, e a súa contribución en situacións de emerxencia e axuda humanitaria, tanto nacionais como internacionais.	▪ CSC
			▪ VEB5.5.3. Analiza as consecuencias dos conflitos armados a nivel internacional, apreciando a importancia das organizacións internacionais que promoven e vixían o cumprimento dun dereito internacional fundamentado na DUDH.	▪ CSC
	Bloque 6. Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía.			

	Valores éticos. 4º de ESO			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
▪ a ▪ b ▪ e ▪ f ▪ h ▪ m	▪ B6.1. Validez ética dos proxectos científicos e tecnolóxicos.	▪ B6.1. Identificar criterios que permitan avaliar, de xeito crítico e reflexivo, os proxectos científicos e tecnolóxicos, co fin de valorar a súa idoneidade en relación co respecto aos dereitos e valores éticos da humanidade.	▪ VEB6.1.1. Utiliza información de forma selectiva para atopar algúns criterios que cumpra ter en conta para estimar a viabilidade de proxectos científicos e tecnolóxicos, considerando a idoneidade ética dos obxectivos que pretenden e a avaliación dos riscos e as consecuencias persoais, sociais e ambientais que a súa aplicación poida ter.	▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CSIEE
▪ a ▪ d ▪ f ▪ g ▪ h	▪ B6.2. Códigos deontolóxicos dos axentes sociais.	▪ B6.2. Estimar a necesidade de facer cumprir unha ética deontolóxica a científicos/as, tecnólogos/as e outros/as profesionais.	▪ VEB6.2.1. Comprende e explica a necesidade de apoiar a creación e o uso de métodos de control, e a aplicación dunha ética deontolóxica para científicos/as e tecnólogos/as e, en xeral, para todas as profesións, fomentando a aplicación dos valores éticos no mundo laboral, financeiro e empresarial.	▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CSIEE

Estándares de aprendizaxe, grao mínimo de consecución e temporalización.

Bloque 1. *A dignidade da persoa*

- Identificar a orixe dos dereitos establece a DUDH na dignidade do ser humano en tanto que persoa e os atributos inherentes á súa natureza.

Bloque 2. A *comprensión, o respecto e a igualdade nas relacións interpersoais*

- Comentar, segundo o establecido pola DUDH nos artigos do 12 ao 17, os dereitos do individuo que o Estado debe respectar e

fomentar, nas relacións existentes entre ambos.

- Explica os límites do Estado que establece a DUDH nos artigos do 18 ao 21, ao determinar as liberdades dos cidadáns e das cidadás que este debe protexer e respectar.
- Describe o proceso de socialización global, mediante o que se produce a interiorización de valores, normas, costumes, etc... e sinala os seus perigos.
- Diserta acerca do impacto que teñen os medios de comunicación masiva na vida moral das persoas e da sociedade e sobre a necesidade dunha regulación ética e xurídica compatible co dereito á información e á liberdade de expresión que posúen os cidadáns e as cidadás.

Bloque 3. A *reflexión ética*

- Sinala algúns dos novos campos aos que se aplica a ética (profesional, bioética, ambiente, economía, empresa, ciencia e tecnoloxía, etc.).
- Sinala os elementos distintivos das éticas formais e materiais e compara ambos tipos de éticas.
- Explica as características da ética kantiana (formal, universal e racional) e compáraa coa ética do discurso.

Bloque 4. A *xustiza e a política*

- Comprende a importancia que ten para a democracia e a xustiza, que os cidadáns e as cidadás coñezan e cumpran os seus.
- Explica as consecuencias negativas do fenómeno da globalización para os dereitos humanos e o papel do estado na protección dos mesmos en tal proceso.

Bloque 5. O*s valores éticos, o dereito e a declaración universal dos dereitos humanos (dudh)*

- Explica a finalidade e as características das leis xurídicas dentro do Estado e a súa xustificación ética, como fundamento da súa lexitimidade e da súa obediencia.

- Define os principais conceptos da teoría de Rawls e explicaa.
- Xustifica racionalmente a importancia dos dereitos humanos como ideais para alcanzar polas sociedades e os Estados, e recoñece os retos que aínda teñen que superar.
- Analiza as consecuencias dos conflitos armados a nivel internacional e aprecia a importancia das organizacións internacionais que promoven e vixían o cumprimento dun dereito internacional fundamentado na DUDH.

Bloque 6. *Os valores éticos e a súa relación coa ciencia e a tecnoloxía.*

- Comprende e explica a necesidade de apoiar a creación e o uso de métodos de control, e a aplicación dunha ética deontolóxica para científicos/as e tecnólogos/as e, en xeral, para todas as profesións, fomentando a aplicación dos valores éticos no mundo laboral, financeiro e empresarial.

TEMPORALIZACIÓN:

1ª AVALIACIÓN: Bloques 1 e 2

2ª AVALIACIÓN: Bloques 3 e 4

3ª AVALIACIÓN: Bloques 5 e 6

Procedementos e instrumentos.

A constatación de que o alumno acada os distintos estándares de aprendizaxe realizarase por medio de tres procedementos de avaliación: cuestionarios, presentación de traballos propostos e realización das tarefas encomendadas no caderno de clase e observación directa do alumno.

-O 80% da cualificación corresponde as probas obxectivas individuais.

A superación destas probas esixirá o dominio dos contidos e a adquisición dos obxectivos específicos das unidades implicadas en ditas probas e expresados nos estándares de aprendizaxe recollidos no apartado 6 desta Programación.

Valorarase fundamentalmente a realización das tarefas encomendadas diariamente, os traballos de investigación e a súa exposición en clase, así como as contestacións ás cuestións que se lle vaian plantexando.

-O 20 % restante da cualificación corresponde á observación directa do alumno.

Valoraranse neste apartado a participación na clase, a asistencia, a puntualidade, a colaboración na aula e nas actividades, a actitude e boa disposición, a atención, a presentación e realización das tarefas no tempo estipulado, a contribución ao desenvolvemento de debates, así como a capacidade de diálogo e tolerancia amosada neles.

PROCEDEMENTO	MINIMO	PONDERACIÓN	INSTRUMENTO
Probas escritas	5 puntos sobre 10	80,00%	Exame
Traballos	Rúbricas especificas segundo o traballo	20,00%	Rúbrica

Aprobar a avaliación implica acadar un mínimo de 5 puntos tras aplicar estas porcentaxes.

5.8.-VALORES ÉTICOS DE 1º E 2º BACHARELATO

A materia de Valores Éticos de 1º e 2º de Bacharelato está deseñada para dotar ó alumnado de instrumentos e ferramentas de análise que lle permitan abordar dun xeito máis consciente e racional os distintos niveis de códigos normativos dos que está entretecida a vida nas sociedades contemporáneas, complexas e plurais no moral e no ideolóxico. Estas ferramentas inclúen as teses e os conceptos básicos legados polos principais teóricos que reflexionaron sobre o feito moral e sobre as normas xurídicas.

No que ten que ver coa **ética**, a materia debe contribuír ao desenvolvemento da conciencia crítica do alumnado e da súa capacidade para elaborar racional e autonomamente principios e normas universais.

A materia pretende que o alumnado reflexione sobre os ámbitos da **xustiza, a democracia e os dereitos humanos**, como espazos ideais de contacto entre o xurídico, o político e o moral, que deben funcionar como metas e patróns de todo proxecto práctico .

A materia está estruturada en *catro bloques.* O primeiro trata os temas clásicos da ética descritiva e a metaética. O segundo, dedicado á ética prescritiva, presenta as teorías sobre o ben moral dos pensadores e das pensadoras máis salientables da historia da filosofía. O terceiro refírese ao tema da reflexión sobre a xustiza, a democracia e os dereitos humanos como ideais morais e xurídicos para a cidadanía do século XXI.do dereito, tanto de xeito descritivo, expondo o máis básico dunha teoría do dereito, como de xeito fundacional, presentando as posturas que se dan sobre a validez e o sentido das normas xurídicas. Por último, o cuarto bloque está dirixido ao plantexamento dos problemas éticos e políticos presentes no mundo actual.

No que respecta ás *competencias asociadas aos estándares de aprendizaxe*, procurouse que o alumnado se embarcase en procesos que permitirán mellorar as súas competencias clave e, malia estaren presentes as *competencias sociais e cívicas,* e a de *comunicac ión lingüística*, en case a totalidade dos estándares, por ser a materia que é, moitos deses procesos afondan na súa *competencia dixital* e no *fomento da creatividade e do sentido da iniciativa*. A *competencia de aprender a aprender* é unha constante nas materias de índole filosófica; a de *conciencia e expresións culturais* trabállase non só no que respecta ao patrimonio cultural filosófico, senón tamén na comparación dos sistemas normativos occidentais cos doutras culturas. Por outra banda, aínda que a materia estea bastante arredada dos contidos máis afíns ás *competencias matemáticas e científico-tecnolóxicas*, intentouse promover as actitudes de rigor no uso de conceptos, de respecto polos datos e de solidez argumental, ademais de valorar os intentos metodolóxicos das teorías do dereito, para establecer as bases dunha verdadeira

ciencia xurídica.

O currículo da materia está estruturado en catro bloques temáticos con enfoques, perspectivas e niveis de fondura diferente que se presentan a continuación.

O BLOQUE 0 é común para 1ª e 2ª de bacharelato.

O BLOQUE I tratarase específicamente en 1º de bacharelato.

O BLOQUE II e III impartiranse preferiblemente en 2º de bacharelato.

O BLOQUE IV abordarase ó longo do curso tanto en 1º como en 2º.

É dicir, centraremos os problemas de **Ética** en 1º de bacharelato, e os de **Política**, en 2º

OBXECTIVOS	CONTIDOS	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	COMPETENCIAS CLAVE
Bloque 0. TEMAS TRANSVERSAIS				
A B C D E G H I M	A formación de opinións e a súa expresión oral na procura de posibilitar argumentacións o suficientemente coherentes e consistentes, ca finalidade de confrontar no seo dun **DEBATE**.	Aprender a elaborar e participar en debates sobre os distintos dilemas éticos, respectando as diferentes opinións e perspectivas. Elaborar unha mensaxe breve e clara que funcione como núcleo do discurso dentificar e manexar fontes documentais Obter e organizar a infor- mación para afondar no coñecemento do tema do discurso, mediante a do- cumentación e a investi- gación. Empregar recursos propios da argumentación Redactar o discurso con corrección lingüística, cre- atividade e eficacia per- suasiva. Memorizar o discurso dei- xando espazo para a im- provisación e a esponta- neidade. Potenciar as emocións po- sitivas na exposición pe- rante o publico.	Condensa nunha frase breve e clara una mensaxe persuasiva. Emprega nun texto estratexias comuni- cativas para captar a atención e a bene- volencia da audiencia. Deseña o discurso tendo en conta o tempo e a canle de comunicación de que dispón. dentifica as fontes das que pode obter información. Selecciona as fontes documentais mais acaídas e as súas propias vivencias pa- ra extraer contidos e ideas variadas re- lacionadas co tema do discurso. Analiza de xeito critico a información atopada e avalía a súa idoneidade para o obxectivo do seu discurso. Organiza os datos para o seu tratamento facendo uso das técnicas de traballo in- telectual Emprega con propiedade os recurso propios da argumentación. Emprega recursos retóricos básicos de maneira orixinal e ao servizo da eficacia persuasiva. Desenvolve estratexias propias para memorizar un texto.	CCL CD CAA CSC

		Controlar a conduta aso- ciada as emocións negati- vas ante situacións comu- nicativas ante público. Pronunciar con correc- ción, claridade e expresidade	Realiza unha exposición na que procura manifestar confianza, seguridade e se- renidade para gozar da oportunidade de presentar o seu discurso perante un au- ditorio. Recoñece as emocións negativas (medo escénico, inseguridade, nerviosismo, etc.) como una manifestación natural da exposición perante o publico.	
		vidade.. Empregar a linguaxe cor- poral e a presenza escéni- ca como códigos comuni- cativos para enxalzar a expresividade e eficacia do discurso. Usar a oratoria como un instrumento ético para construción ou aproxima- ción colectiva a verdade.	Emprega nun discurso as estratexias da retórica e da oratoria de maneira ética e honesta, recoñecendo as debilidades do razoamento propio e valorando as ache- gas do razoamento alleo. Identifica as estrataxemas que terxiver- san a información. Presenta as súas ideas desde unha perspectiva empática e sen agredir as outras persoas. Desenvolve habilidades asertivas para expor as propias ideas con honestidade, afirmando os propios dereitos.	

A B C D E G H I M	Cine, series, anuncios, documentais e programas televisivos como fío condutor na presentación e exemplificación de dilemas, teorías e problemas de carácter moral. A importancia da **IMAXE** no noso tempo.	Aprender a ler no mundo audiovisual (omnipresente no mundo de hoxe) a problemática ética. Investigar e elaborar material audiovisual na problematización de diferentes dilemas éticos.	Recoñece e distingue a transmisión de valores, a problematización e exemplificación dos problemas e dilemas morais nos medios visuais como novos axentes de socialización. Distinguir as posibles manipulacións, adoutrinamentos e discriminacións presentes no campo da imaxe. Elabora material audiovisual ca finalidade de tratar problemas, teorías e dilemas morais.	CD CAA CSC
Bloque 1. A ética como reflexión filosófica sobre o feito moral. Autonomía e liberdade.				
A D H	Diferenza entre ética e moral. Reflexión ética como guía racional de conduta.	Distinguir entre ética e moral, sinalando as semellanzas e as diferenzas entre elas, e estimando a importancia da reflexión ética como un saber práctico necesario para guiar de xeito racional a conduta do ser humano á súa plena realización.	Recoñece as diferenzas entre a ética e a moral, no que se refire á súa orixe e á súa finalidade. Achega razóns que xustifiquen a importancia da reflexión ética, como unha guía racional de conduta necesaria na vida do ser humano, expresando de forma apropiada os argumentos en que se fundamenta.	CSC

A B D G h	Proceso de socialización e axentes de socialización. Estrutura moral da persoa. Paso da heteronomía á autonomía	Distinguir entre socialización primaria e secundaria e os moitos axentes de socialización que configuran a nosa personalidade. Destacar o significado e a importancia da natureza moral do ser humano, analizando as súas etapas de desenvolvemento e tomando conciencia da necesidade que ten de normas éticas, libre e racionalmente asumidas, como guía do seu comportamento.	nvestiga e prepara colaborativamente (wiki) una presentación na que aparezan os axentes de socialización máis significativos e as pautas de acción. Sinala en que consiste a estrutura moral da persoa como ser racional e libre, razón pola que esta é responsable da súa conduta e das consecuencias desta. Explica e distingue en casos prácticos as tres etapas do desenvolvemento moral na persoa, segundo a teoría de Piaget ou a de Köhlberg, e as características propias de cada unha, destacando como se pasa da heteronomía á autonomía moral.	CSL CSC CD
A B D G h	Liberdade e racionalidade humana como condicións da responsabilidade moral. O papel das emocións na conduta moral. Liberdade-de e liberdade-para. Determinismos. Autonomía moral	Explicar e apreciar o papel da liberdade e a racionalidade na constitución do suxeito como responsable moral e autónomo, recoñecendo como os argumentos dos distintos determinismos poñen límites a esa autonomía, e identificando a defensa que dela fai Kant como condición básica do feito moral e contrapoñer ca liberdade absoluta de Sartre na constitución da existencia humana. Investigar na últimas achegas da	Elabora, usando a súa iniciativa persoal e empregando ferramentas informáticas, unha presentación na que se recollan situacións en que, ben por falta de liberdade, ben por limitacións da racionalidade, non se lle poida atribuír responsabilidade moral ao suxeito. Investiga, en colaboración grupal, procurando e seleccionando información en internet, acerca de cales son os argumentos empregados polas escolas deterministas, e razoa sobre a incidencia deses argumentos nos conceptos morais asociados ao de responsabilidade, como os de mérito e culpa.	CD CSIEE CAA CCL CSC

	segundo Kant: autoimposición de normas. A Liberdade como forma da moralidade en Sartre.	neurofisioloxía sobre a constitución en relación entre emocións e racionalidade.	Ø Identifica nalgún texto de Kant a súa concepción sobre a persoa como suxeito autónomo capaz de ditar as súas propias normas morais, apreciando o valor máximo e innegociable que teñen as persoas segundo esta tese. Identifica nalgún texto de Sartre a súa concepción sobre a liberdade e a noción de mala fe.	

A B C D E G H	Características distintivas dos valores éticos. Valores éticos e dignidade humana.	Resaltar a importancia dos valores éticos, as súas especificacións e a súa influencia na vida persoal e social do ser humano, destacando a necesidade de ser recoñecidos e respectados por todos.	Describe as características distintivas dos valores éticos, utilizando exemplos concretos deles e apreciando a súa relación esencial coa dignidade humana e a conformación dunha personalidade xusta e satisfactoria.	CD CCL CSC
Bloque 2. Teorías éticas (A ética prescriptiva. O problema do ben moral)				
A B C D E H	Principais teorías sobre a moral humana. A felicidade. A xustiza como virtude ético-político. Relativismo e universalismo moral.	Coñecer e explicar as diferentes teorías éticas sobre a xustiza e a felicidade.	Explica de xeito crítico as argumentacións das principais teorías éticas sobre a felicidade e a virtude, razoando as súas propias ideas e achega exemplos do seu cumprimento ou incumprimento. Expresa de maneira crítica as argumentacións das principais teorías éticas sobre a xustiza, razoando as súas propias ideas e achega exemplos do seu cumprimento ou incumprimento. Analiza textos breves dalgúns dos filósofos representantes das principais teorizacións éticas. Usa con rigor termos como ética, moral, acción moral, convención moral, virtude moral, subxectivismo, relativismo e universalismo moral, deber moral, ética de máximos e de mínimos, consenso, xustiza, eudemonismo, hedonismo, emotivismo, utilitarismo.	CSIEE CSC CCL

Bloque 3. Democracia e DUDH como puntos de encontro da ética, a filosofía do dereito e a filosofía política				
A C D H I	A democracia como forma de goberno na que se plasman os principios éticos da DUDH. Valores democráticos: liberdade, igualdade, solidariedade e pluralismo político. División de poderes. A proposta de Montesquieu e a súa función de control do Estado por parte da cidadanía. Deber moral da participación cidadá no exercicio da democracia. Novas formas de participación democrática no século XXI Riscos de democracias que violen os dereitos humanos. Problemas aos que se enfronta o exercicio dos dereitos civís e políticos da DUDH. Situación dos dereitos humanos no mundo do século XXI.	Xustificar racionalmente a necesidade dos valores e principios éticos contidos na DUDH, como fundamento universal das democracias durante os séculos XX e XXI, destacando as súas características e a súa relación cos conceptos de “Estado de dereito” e “división de poderes”. Recoñecer a necesidade da participación activa dos cidadáns e das cidadás na vida política do Estado coa finalidade de evitar os riscos dunha democracia que viole os dereitos humanos. Avaliar, utilizando o xuízo crítico, a magnitude dos problemas aos que se enfronta a aplicación s¡da DUDH.	Fundamenta racionalmente e etica- mente a elección da democracia como un sistema que está por riba doutras formas de goberno, polo feito de incorporar nos seus principios os valores éticos sinalados na DUDH. Define o concepto de "Estado de dereito" e establece a súa relación coa defensa dos valores éticos e cívicos na sociedade democrática. Explica a división de poderes proposta por Montesquieu e a función que desempeñan o poder lexislativo, o executivo e o xudicial no Estado democrático, como instrumento para evitar o monopolio do poder político e como medio que permite aos cidadáns e ás cidadás o control do Estado. Asume e explica o deber moral e civil que teñen os cidadáns e as cidadás de participar activamente no exercicio da democracia, coa finalidade de que se respecten os valores éticos e cívicos no seo do Estado Define a magnitude dalgúns dos riscos que existen nos gobernos democráticos cando non se respectan os valores éticos da DUDH (dexeneración en demagoxia, ditadura das maiorías, escasa participación cidadá, etc.) e formula posibles medidas para evitalos.	CAA CD CSC CCL

			Investiga mediante información obtida en distintas fontes, sobre os problemas e os retos de aplicación da DUDH, no que se refire ao exercicio dos dereitos civís (destacando os problemas relativos á intolerancia, a exclusión social, a **discriminación da muller, a violencia de xénero** e a existencia de actitudes como a homofobia, o racismo, o acoso laboral e escolar, etc) e dos dereitos políticos (guerras, terrorismos, ditaduras, xenocidio, refuxiados/as políticos/as, etc)	

Bloque 4. A globalización e os dilemas éticos na sociedade tecnolóxica .				
A C D H I	A globalización: pros. e cons. Ámbitos sociais, económicos, políticos e culturais. Os problemas acuciantes nun mundo globalizado: desigualdades sociais, deslocalizacións, pobreza, procesos migratorios, guerras, problemas de deterioro ambiental, consumo insostible. A democracia nun mundo globalizado. Retos e problemas nun mundo dominado por Internet: tecnoadiccións, ciberacoso, sexting, exhibicionismo nas redes socias, a utilización dos móbiles. Oportunidades e perigos das biotecnoloxías. Retos para a un mundo	Explicar a globalización como fenómeno que configura a realidade e a súa evolución, identificando a nova problemática ética e investigando as súas posibles solucións. Identificar, verbalizar e confrontar as distintas opinións sobre os novos problemas que derivan da realidade tecnolóxica na que vivimos. Vislumbrar retos para un mundo futuro.b n	Elabora un mapa conceptual cos factores económicos, sociais, políticos, culturais e incluso éticos que configuran o mundo globalizado co propósito de posibilitar a súa comprensión. Investiga de forma grupal (recapitula información, contrasta, busca fontes fiables, organiza, imaxina posibles solucións, etc) os distintos problemas de carácter ético que plántea o mundo globalizado (desigualdades sociais, deslocalizacións, pobreza, procesos migratorios, guerras, problemas de deterioro ambiental, consumo insostible). Descubre os cambios acaecidos na nosa concepción da democracia na era da globalización. Debate as novas formas de participación democrática e os posibles perigos. Debate con rigor as consecuencias e solucións que derivan dun mundo tecnolóxico (tecnoadiccións, ciberacoso, sexting, exhibicionismo nas redes socias, a utilización dos móbiles, a fenda dixital, etc) Infórmate sobre as oportunidades e perigos que propoñen as novas achegas das biotecnoloxías (clonación, uso de tranxénicos, etc) e as conseguintes novos dilemas éticos.	CCL CD CAA CSC

	futuro.		Diseña os novos retos do futuro.	

.Estándares de aprendizaxe, grao mínimo de consecución e temporalización.

Trátase dun **currículo aberto** co único condicionante de que se aborden cuestións e dilemas fundamentais da Ética. O desenvolvemento do programa non ten porque seguir, necesariamente, a orde lóxica que aquí se presenta (DOGA), e simplemente recoméndase en todo caso buscar unhas liñas conceptuais que determinen un criterio de elección da orde dos núcleos temáticos. A proposta do departamento é a seguinte:

O departamento considera que a distribución temporal dos contidos ten un carácter aproximativo (pola pouca carga lectiva da disciplina), aínda que os cambios quedarán debidamente plasmados na memoria final.

1º bacharelato

Na **primeira avaliación** tratarase **Bloque 1** (**A ética como reflexión filosófica sobre o feito moral. Autonomía e liberdade**) nun intento de introducir a disciplina e os conceptos clave que determinan a súa comprensión e deliberación.

Na **segunda avaliación** afondarase no 1º bloque e e contiuaremos co **Bloque 2 (Teorías éticas.)** facendo un paseo polas distintas solución históricas aos problemas da ética.

Na **terceira avaliación** remataremos co **Bloque 4 (A globalización e os dilemas éticos na sociedade tecnolóxica)** onde exercitaremos o aprendido na dinámica do debate cos dilemas da actualidade**.**

2º bacharelato

Na **primeira avaliación** tratarase **Bloque 1**

Na **segunda avaliación** abordarase o **Bloque 3 (Democracia e DUDH)** que entra de cheo nas problemáticas da política e tenta buscar solucións novas ao problema da participación nas democracias actuais.

Na **terceira avaliación**, **Bloque 4 (A globalización e os dilemas éticos na sociedade tecnolóxica).**

Ao longo de 1º de bacharelato, o alumnado fará a lectura da obra de F. Savater, *Ética para o meu fillo.*

Ao longo de 2º de bacharelato, o alumnado fará a lectura de F. Savater, *Política para Amador*

Procedementos e instrumentos.

Cada instrumento de avaliación debe ter distinto peso á hora da cualificación final, para o que haberá que valorar a fiabilidade, a obxectividade, a representatividade, a adecuación ao contexto do alumnado, etc., dos mencionados instrumentos.

Concretando o peso específico na avaliación (indicado en porcentaxes) os **instrumentos de avaliación** serán os seguintes:

1.-A participación activa nos **debates**. Como xa mencionamos no apartado de recursos metodolóxicos, seguindo os obxectivos expostos e dado o carácter eminentemente práctico da ética, o diálogo adquire o protagonismo indiscutible na formación da personalidade moral do suxeito. O verbalizar opinións e solucións e contrastalas coas outras posibilita iso que chamamos convivencia en tolerancia. O alumnado ten que aprender de forma práctica que o diálogo é o único vehículo que posibilita a solución a todos os nosos problemas de índole ético e político.

2.- Cara a avaliación final, o alumnado terá que elaborar e expoñer un **traballo de investigación** sobre algún dos epigrafes dos bloques 3 ou 4. O traballo poderá ser individual ou en grupo e irase desenvolvendo ao longo das dúas primeiras avaliacións.

A cualificación das dúas primeiras avaliacións será da parte proporcional do traballo se teña realizado e a participación nos debates. A nota final dependerá do resultado final do traballo.

RUBRICA DO TRABALLO

	Nivel D **2 puntos**	**Nivel C (mínimo aceptable)** **1 punto**	**Nivel B** **0´5 puntos**	**Nivel A** **0´25 puntos**
ESTRUTURA **20%**	O traballo contén todas as partes que debe ter a súa estrutura (portada, índice ,introdución, corpo, conclusión, bibliografía...).	Falta algunha das partes da estrutura do traballo.	Faltan varias partes da estrutura do traballo.	O traballo só consta dunha ou dúas partes da estrutura.
ORGANIZACIÓN E SECUENCIACIÓN ***20%***	*A presentación das ideas está organizada e segue unha secuencia lóxica que facilita a lectura. A estrutura está*	*A presentación das ideas está organizada e segue unha secuencia lóxica que facilita a lectura. A estrutura ten algún erro de secuenciación.*	*A presentación das ideas non sempre está organizada nin segue unha secuencia lóxica, o que dificulta a lectura. A estrutura ten varios erros*	*A presentación das ideas está desorganizada e non segue unha secuencia lóxica, o que dificulta a lectura. A estrutura carece*

	ben secuenciada.		*de secuenciación.*	*de secuenciación.*
CONTIDO ***20%***	*O texto mostra un excelente coñecemento do tema, un desenvolvemento completo dos seus diversos aspectos e das ideas, unha elaboración propia da información e mencións ás fontes.*	*O texto mostra un bo coñecemento do tema, un desenvolvemento bo dos seus diversos aspectos e das ideas, e unha razoable elaboración propia da información, aínda que sen mencións ás fontes de onde se obtivo.*	*O texto mostra un regular coñecemento do tema, un desenvolvemento limitado dos seus diversos aspectos e das ideas, unha presentación da información literal, sen elaboración propia, e sen mencións ás fontes de onde se obtivo.*	*O texto mostra un pobre coñecemento do tema e un desenvolvemento inadecuado dos diversos aspectos e ideas, que non fan referencia ao tema proposto.*
VOCABULARIO ***10%***	*Utilízase un vocabulario xeral preciso, adecuado e variado, e faise uso dun vocabulario específico do tema tratado.*	*Utilízase case sempre un vocabulario xeral preciso, adecuado e variado, e un vocabulario específico do tema tratado, pero cométese algún erro.*	*Utilízase un vocabulario xeral adecuado, pero moi básico, e faise un uso moi limitado do vocabulario específico do tema tratado.*	*O vocabulario xeral é inadecuado e pobre, e non se fai uso dun vocabulario específico do tema tratado.*
	Obsérvase un uso variado e adecuado de	*Obsérvase un uso variado e adecuado de estruturas*	*Non se fai uso de estruturas gramaticais*	*Faise un uso incorrecto das estruturas gramaticais*

GRAMÁTICA ***10%***	*estruturas gramaticais complexas, sen erros.*	*gramaticais complexas, pero aprécianse algúns erros.*	*complexas, senón simples, e aprécianse algúns erros.*	*e aprécianse moitos erros.*
ORTOGRAFÍA ***10%***	*Non comete ningún erro ortográfico.*	*Comete un ou dous erros ortográficos.*	*Comete entre tres e cinco erros ortográficos.*	*Comete máis de cinco erros ortográficos.*
PRESENTACIÓN ***0´5%***	*A presentación do traballo é esmerada, coidada e atractiva, e inclúe recursos visuais (fotografías, gráficos...).*	*A maior parte da presentación do traballo é esmerada, coidada e atractiva, e inclúe recursos visuais (fotografías, gráficos...).*	*A maior parte da presentación do traballo é esmerada e coidada, pero non é atractiva e inclúe algún recurso visual (fotografía, gráfico...).*	*A presentación do traballo non é esmerada, é descoidada e non resulta atractiva, e non inclúe recursos visuais.*
ENTREGA ***0´5%***	*Cumpre o prazo establecido para a entrega do traballo.*	*Atrásase na entrega do traballo, pero faino no mesmo día do prazo establecido.*	*Atrásase na entrega do traballo un ou varios días despois do prazo establecido.*	*Non entrega o traballo no prazo establecido.*

6. Concrecións metodolóxicas.

6.1. Historia de la Filosofía de 2º Bach

A metodoloxía didáctica no Bacharelato debe favorecer a capacidade do alumnado para aprender por si mesmoe para aplicar os métodos apropiados de comentario e de análise de texto, definición conceptual e, ademais, tamén debe subliñar a relación dos aspectos teóricos das materias tanto coa vida cotiá coma con outras materias.

En relación co exposto anteriormente, a proposta didáctica de Historia da Filosofía responde aos criterios metodolóxicos seguintes:

-Adaptación ás características do alumnado de Bacharelato, ofrecendo actividades de acordo coas capacidades intelectuais propias da etapa.

-Autonomía: facilitar a capacidade do alumnado para aprender por si mesmo.

-Motivación: procurar espertar o interese do alumnado pola aprendizaxe que se lle propón.

-Integración e interdisciplinariedade: presentar os contidos cunha estrutura clara, formulando as interrelacións entre os contidos de Historia da Filosofía e os doutras disciplinas doutras áreas.

-Rigor e desenvolvemento de capacidades intelectuais de certo nivel (analíticas, explicativas e interpretativas).

Máis concretamente, estes criterios deben ter en conta os criterios de avaliación transversais a todo o temario de Historia da Filosofía de 2.º de Bacharelato, que son os seguintes:

Realizar a análise de fragmentos dos textos máis relevantes da Historia da Filosofía e ser capaz de transferir os coñecementos a outros autores ou problemas.

Argumentar con claridade e capacidade crítica, oralmente e por escrito, as súas propias opinións sobre os problemas fundamentais da filosofía, dialogan- do de xeito razoado con outras posicións diferentes.

Aplicar adecuadamente as ferramentas e os procedementos do traballo intelectual á aprendizaxe da filosofía, realizando traballos de organización e investigación dos contidos.

Utilizar as Tecnoloxías da Información e a Comunicación na realización e exposición dos traballos de investigación filosófica.

A forma de conseguir estes obxectivos queda, en cada caso, a xuízo do profesorado, en consonancia co propio carácter, a concepción do ensino e as características do seu alumnado.

Non obstante, resulta conveniente utilizar **estratexias didácticas** variadas, que combinen, do xeito en que cada un considere máis apropiada, as estratexias expositivas, acompañadas de actividades de aplicación, e as estratexias de indagación.

As estratexias expositivas

Presentan o alumnado, oralmente ou mediante textos, un coñecemento xa elaborado que debe asimilar. Resultan adecuadas para as formulacións introdutorias e panorámicas e para ensinar feitos e conceptos, especialmente aqueles máis abstractos e teóricos, que dificilmente o alumnado pode alcanzar só con axudas indirectas.

As estratexias de comentario e de análise textual

Presentan ao alumnado unha serie de materiais en bruto que debe elaborar, seguindo unhas pautas de actuación. Trátase de enfrontalo a textos, argumentacións e debates problemáticos nos que debe poñer en práctica e utilizar reflexivamente conceptos, procedementos e actitudes para así adquirilos de forma consistente.

As técnicas didácticas en que poden traducirse estas estratexias son moi diversas. Entre elas destacamos polo seu interese as tres seguintes:

- As tarefas sen unha solución clara e pechada, nas que as distintas opcións son igualmente posibles e válidas, para facer reflexionar o alumnado sobre a complexidade dos problemas humanos e sociais, sobre o carácter relativo e imperfecto das solucións achegadas para eles e sobre a natureza provisional do coñecemento humano. - O estudo de casos ou feitos e situacións concretos como instrumento para motivar e facer máis significativo o estudo dos fenómenos xerais e para abordar os procedementos de causalidade múltiple.

- As actividades de interpretación e de conexión das teorías que aparecen nos textos co marco xeral da filosofía do autor estudado.

6.2.-Filosofía de 1º Bacharelato

A metodoloxía didáctica no Bacharelato debe favorecer a capacidade do alumnado para aprender por si mesmo, para traballar en equipo e para aplicar os métodos apropiados de comentario e análise de texto, definición conceptual e, ademais, tamén debe subliñar a relación dos aspectos teóricos das materias tanto coa vida cotiá como con outras materias.

En Bacharelato, a relativa especialización das materias determina que a metodoloxía didáctica estea fortemente condicionada polo compoñente epistemolóxico de cada materia e polas esixencias do tipo de coñecemento propio de cada unha.

Ademais, a finalidade propedéutica e orientadora da etapa esixe o traballo con metodoloxías específicas e que estas comporten un importante grao de rigor científico e de desenvolvemento de capacidades intelectuais de certo nivel (analíticas, explicativas e interpretativas).

** Procede subliñar que neste curso o alumnado non ten como obrigatorio o uso do libro de texto da editorial Anaya, aínda que servirá de referencia a profesora.*

1. CRITERIOS METODOLÓXICOS

En relación co exposto anteriormente, a proposta didáctica de Filosofía elaborouse de acordo cos criterios metodolóxicos seguintes:

- Adaptación ás características do alumnado de Bacharelato, ofrecendo actividades diversificadas de acordo coas capacidades intelectuais propias da etapa.
- Autonomía: facilitar a capacidade do alumnado para aprender por si mesmo.
- Actividade: fomentar a participación do alumnado na dinámica xeral da aula, combinando estratexias que propicien a individualización con outras que fomenten a socialización.
- Motivación: procurar espertar o interese do alumnado pola aprendizaxe que se lle propón.
- Integración e interdisciplinariedade: presentar os contidos cunha estrutura clara, mostrando as relacións entre os contidos de Filosofía e os doutras disciplinas doutras áreas.
- Rigor e desenvolvemento de capacidades intelectuais de certo nivel (analíticas, explicativas e interpretativas).
- Variedade na metodoloxía, dado que o alumnado aprende a partir de fórmulas moi diversas.

Máis concretamente, estes criterios deben ter en conta os criterios de avaliación transversais a todo o temario de Filosofía de 1.º de Bacharelato, que son os seguintes:

1. Ler comprensivamente e analizar, de forma crítica, textos significativos e breves, pertencentes a pensadores destacados.
2. Argumentar e razoar os propios puntos de vista sobre as temáticas estudadas na unidade, de forma oral e escrita, con claridade e coherencia.
3. Seleccionar e sistematizar información obtida de diversas fontes.
4. Analizar e argumentar sobre propostas filosóficas, elaborando de forma colaboradora esquemas, mapas conceptuais, táboas cronolóxicas e outros procedementos útiles, mediante o uso de medios e plataformas dixitais.

2. ESTRATEXIAS DIDÁCTICAS

A forma de conseguir estes obxectivos queda, en cada caso, a xuízo do profesorado, consonte co propio carácter, a concepción do

ensino e as características do seu alumnado.

Non obstante, resulta conveniente utilizar estratexias didácticas variadas, que combinen, do xeito en que cada un considere máis apropiado, as estratexias expositivas, acompañadas de actividades de aplicación e as estratexias de indagación.

As estratexias expositivas

Preséntanlle ao alumnado, oralmente ou mediante textos, un coñecemento xa elaborado que debe asimilar. Resultan adecuadas para as propostas introdutorias e panorámicas e para ensinar feitos e conceptos; especialmente aqueles máis abstractos e teóricos, que dificilmente o alumnado pode alcanzar só con axudas indirectas.

Non obstante, resulta moi conveniente que esta estratexia se acompañe da realización polo alumnado de actividades, que posibiliten enlazar os novos coñecementos cos que xa posúe.

As estratexias de comentario e análise textual

Preséntanlle ao alumnado unha serie de materiais en bruto que debe elaborar, seguindo unhas pautas de actuación. Trátase de enfrontalo a textos, argumentacións e debates problemáticos nos que debe poñer en práctica e utilizar reflexivamente conceptos, procedementos e actitudes para así adquirilos de forma consistente.

O emprego destas estratexias está máis relacionado coa aprendizaxe de procedementos, aínda que estes levan consigo, á súa vez, a adquisición de conceptos, dado que tratan de poñer o alumnado en situacións que fomenten a súa reflexión e poñan en xogo as súas ideas e conceptos. Tamén son moi útiles para a aprendizaxe e o desenvolvemento de hábitos, actitudes e valores.

As técnicas didácticas en que poden traducirse estas estratexias son moi diversas. Entre elas destacamos polo seu interese as tres seguintes:

- As tarefas sen unha solución clara e pechada, nas que as distintas opcións son igualmente posibles e válidas, para facer reflexionar o alumnado sobre a complexidade dos problemas humanos e sociais, sobre o carácter relativo e imperfecto das solucións achegadas para eles e sobre a natureza provisional do coñecemento humano.
- O estudo de casos ou feitos e situacións concretas como instrumento para motivar e facer máis significativo o estudo dos

fenómenos xerais e para abordar os procedementos de causalidade múltiple.

- Os proxectos de investigación, estudos ou traballos de redacción habitúan o alumnado a afrontar e a resolver problemas con certa autonomía, a formular preguntas e a adquirir experiencia na busca e a consulta autónoma. Ademais, facilítanlle unha experiencia valiosa sobre o traballo dos especialistas na materia.

3. AS ACTIVIDADES DIDÁCTICAS

En calquera das estratexias didácticas adoptadas é esencial a realización de actividades por parte do alumnado, posto que cumpren os obxectivos seguintes:

- Afianzan a comprensión dos conceptos e permítenlle ao profesorado comprobalo.
- Son a base para o traballo cos textos e para fomentar as capacidades de comprensión, análise e razoamento.
- Permiten darlles unha dimensión múltiple aos conceptos, percibindo as súas conexións con outras nocións e a súa aplicación a diferentes ámbitos do coñecemento.
- Fomentan actitudes que axudan á formación humana do alumnado.

6.3.-Filosofía de 4º ESO

A área de Filosofía é concebida desde dúas perspectivas: a consecución de **obxectivos** curriculares a través dos contidos do currículo e o desenvolvemento de **habilidades** que favorezan a aprendizaxe dos alumnos ou das alumnas noutras áreas.

Neste proceso é necesario o **adestramento individual** e o **traballo reflexivo** de procedementos básicos da materia: a lectura e a argumentación sobre formulacións filosóficas, a expresión oral e escrita, as estratexias de análise, comprensión e reflexión sobre fenómenos, e a creación e conformación do carácter persoal.

Nalgúns aspectos da área, fundamentalmente naqueles que perseguen as habilidades de autonomía de pensamento e discernimento, o **traballo en grupo colaborador** achega, ademais do adestramento de habilidades sociais básicas e do enriquecemento persoal desde a diversidade, unha plataforma inmellorable para adestrar a competencia comunicativa.

Na área de Filosofía é indispensable a **vinculación a contextos reais** e a aplicación dos conceptos máis abstractos para mellorar a comprensión do alumno ou da alumna. Para iso, as tarefas competenciais propostas facilitarán este aspecto e permitirán a contextualización de aprendizaxes en situacións cotiás e próximas ao alumnado.

6.4.-Valores éticos de la ESO (1º, 2º, 3º e 4º)

Ademais dos principios que con carácter xeral están sinalados no apartado correspondente da Programación xeral para todas as materias do Departamento, resumimos aquí algunhas consideracións específicas en relación coa metodoloxía para Valores Éticos.

O proceso de ensinanza-aprendizaxe da materia Valores Éticos non se limita ao ámbito dos coñecementos. Unha materia que pretende unha formación integral do alumno, debe considerar tamén os procedementos que permitan a adquisición de capacidades e estratexias para un traballo autónomo e, ao mesmo tempo, o desenvolvemento de valores e actitudes de convivencia democrática que fagan posible a actitude crítica do alumnado e que faciliten a súa inserción na sociedade na que viven.

Deberá evitar as explicacións maxistrais dando protagonismo ao alumno. Trátase de que sexan os alumnos e alumnas, nun proceso continuo de intercambio de opinións, coñecementos e experiencias, tanto persoais como alleas, os encargados de construir a súa propia aprendizaxe.

Débense potenciar aquelas actividades orientadas a aprender a razoar e argumentar dun modo crítico e autónomo, tal e como ven recollido en nos obxectivos da materia.

O desenvolvemento das unidades didácticas que compoñen o programa da materia, iníciase cunhas cuestións iniciais que o profesor plantexará aos seus alumnos e alumnas na primeira sesión e que lle permitirá obter a información necesaria (detectar os seus

coñecementos e experiencias previos) para orientar o proceso de ensinanza- aprendizaxe e anticipar algúns dos conceptos máis importantes que se irán abordando ao longo da unidade.

Durante as seguintes sesións, os alumnos realizarán as actividades (individuais e de grupo) seleccionadas polo profesor entre as que se ofrecen tanto no libro de texto como na páxina web (recursos multimedia: curtas, contos, encrucillados, puzzles, etc.). As actividades propostas son moi numerosas e de diferente natureza, de feito algunhas delas requere o uso de internet e das novas tecnoloxías, polo que corresponde ao docente decidir, en función do tempo dispoñible e, sobre todo, do interese que teña suscitado a temática da unidade, se traballalas no aula de forma oral ou ben facelo por escrito. Deberá, ao mesmo tempo, considerar a conveniencia de que algunhas delas poidan ser realizadas na casa polo alumno, ou alumnos (se se trata dun traballo en grupo) para ser revisadas na próxima sesión.

Tamén existe a posibilidade, sempre que o grupo alumnado así o permita, o traballo por proxectos, isto é, de propoñer ao alumnado un proxecto de investigación cuns obxectivos concretos que deben lograr. Son eles, os propios estudantes, os que deben organizarse, conseguir a información, organizala e elaborala para responder á pregunta proposta ou para solucionar o problema plantexado. O resultado final pode ter distintos formatos: un folleto, unha campaña, unha presentación, unha investigación científica…

O punto de partida de todo o proceso de ensinanza-aprendizaxe deben ser os coñecementos previos do alumnado para proceder a partir de aí, con un espírito sempre construtivo, a unha análise crítica dos mesmos.

Conforme a este principio, propoñemos as seguintes orientacións metodolóxicas:

A aprendizaxe non ha de basearse exclusivamente nun proceso acumulativo no que as ideas son impostas externamente e vanse engadindo unas a outras. O profesor deberá evitar as explicacións maxistrais dando protagonismo ao alumno. Trátase de que sexan os alumnos e alumnas, nun proceso continuo de intercambio de opinións, coñecementos e experiencias, tanto persoais como alleas, os encargados de construír a súa propia aprendizaxe.

6.5.-Valores éticos de Bacharelato

En relación co exposto anteriormente, a proposta didáctica de Valores éticos elaborouse de acordo cos criterios metodolóxicos seguintes:

- Adaptación ás características do alumnado de Bacharelato, ofrecendo actividades diversificadas de acordo coas capacidades intelectuais propias da etapa.
- Autonomía: facilitar a capacidade do alumnado para aprender por si mesmo.
- Actividade: fomentar a participación do alumnado na dinámica xeral da aula, combinando estratexias que propicien a individualización con outras que fomenten a socialización.
- Motivación: procurar espertar o interese do alumnado pola aprendizaxe que se lle propón.
- Integración e interdisciplinariedade: presentar os contidos cunha estrutura clara, mostrando as relacións entre os contidos de Filosofía e os doutras disciplinas doutras áreas.
- Rigor e desenvolvemento de capacidades intelectuais de certo nivel (analíticas, explicativas e interpretativas).
- Variedade na metodoloxía, dado que o alumnado aprende a partir de fórmulas moi diversas.

Máis concretamente, estes criterios deben ter en conta **os criterios de avaliación transversais** a todo o temario de Valores Éticos de

Bacharelato, que son os seguintes:

1. Ler comprensivamente e analizar, de forma crítica, textos significativos e breves, pertencentes a pensadores destacados.
2. Argumentar e razoar os propios puntos de vista sobre as temáticas estudadas na unidade, de forma oral e escrita, con claridade e coherencia.
3. Seleccionar e sistematizar información obtida de diversas fontes.
4. Analizar e argumentar sobre propostas éticas, elaborando de forma colaboradora esquemas, mapas conceptuais, táboas cronolóxicas e outros procedementos útiles.

2. ESTRATEXIAS DIDÁCTICAS

A forma de conseguir estes obxectivos queda, en cada caso, a xuízo do profesorado, consonte co propio carácter, a concepción do ensino e as características do seu alumnado.

As estratexias expositivas

Preséntanlle ao alumnado, oralmente ou mediante textos, un coñecemento xa elaborado que debe asimilar. Resultan adecuadas para as propostas introdutorias e panorámicas e para ensinar feitos e conceptos; especialmente aqueles máis abstractos e teóricos, que dificilmente o alumnado pode alcanzar só con axudas indirectas.

As estratexias de comentario e análise textual

Preséntanlle ao alumnado unha serie de materiais en bruto que debe elaborar, seguindo unhas pautas de actuación. Trátase de enfrontalo a textos, argumentacións e debates problemáticos nos que debe poñer en práctica e utilizar reflexivamente conceptos, procedementos e actitudes para así adquirilos de forma consistente.

O emprego destas estratexias está máis relacionado coa aprendizaxe de procedementos, aínda que estes levan consigo, á súa vez, a adquisición de conceptos, dado que tratan de poñer o alumnado en situacións que fomenten a súa reflexión e poñan en xogo as súas ideas e conceptos. Tamén son moi útiles para a aprendizaxe e o desenvolvemento de hábitos, actitudes e valores.

As técnicas didácticas en que poden traducirse estas estratexias son moi diversas.

Entre elas destacamos polo seu interese as tres seguintes:

- As tarefas sen unha solución clara e pechada, nas que as distintas opcións son igualmente posibles e válidas, para facer reflexionar o alumnado sobre a complexidade dos problemas humanos e sociais, sobre o carácter relativo e imperfecto das solucións achegadas para eles e sobre a natureza provisional do coñecemento humano.
- O estudo de casos ou feitos e situacións concretas como instrumento para motivar e facer máis significativo o estudo dos fenómenos xerais e para abordar os procedementos de causalidade múltiple.
- Os proxectos de investigación, estudos ou traballos de redacción habitúan o alumnado a afrontar e a resolver problemas con certa autonomía, a formular preguntas e a adquirir experiencia na busca e a consulta autónoma. Ademais, facilítanlle unha experiencia valiosa sobre o traballo dos especialistas na materia.

3.AS ACTIVIDADES DIDÁCTICAS

En calquera das estratexias didácticas adoptadas é esencial a realización de actividades por parte do alumnado, posto que cumpren os obxectivos seguintes:

- Afianzan a comprensión dos conceptos e permítenlle ao profesorado comprobalo.
- Son a base para o traballo cos textos e para fomentar as capacidades de comprensión, análise e razoamento.

- Permiten darlles unha dimensión múltiple aos conceptos, percibindo as súas conexións con outras nocións e a súa aplicación a diferentes ámbitos do coñecemento.
- Fomentan actitudes que axudan á formación humana do alumnado.

Criterios para a selección das actividades

Propóñense actividades de diverso tipo para cuxa selección se seguiron estes criterios:

- Que desenvolvan a capacidade do alumnado para aprender por si mesmo, utilizando diversas estratexias.
- Que proporcionen situacións de aprendizaxe que esixan unha intensa actividade mental e leven a reflexionar e a xustificar as afirmacións ou as actuacións.
- Que estean perfectamente relacionadas cos contidos teóricos.
- Que teñan unha formulación clara, para que o alumnado entenda sen dificultade o que debe facer.
- Que sexan variadas e permitan afianzar os conceptos, traballar os procedementos (textos, imaxes, películas e outros documentos), desenvolver actitudes que colaboren na formación humana e atender á diversidade na aula.
- Que lles dean unha proxección práctica aos contidos, aplicando os coñecementos á realidade.
- Que sexan motivadoras e conecten cos intereses do alumnado, por referirse a temas actuais ou relacionados co seu medio.

Tipos de actividades

Sobre a base destes criterios, as actividades programadas responden a unha tipoloxía variada que se encadra dentro das categorías seguintes:

Actividades de ensino-aprendizaxe. A esta tipoloxía responde unha parte importante das actividades propostas seleccionadas pola

profesora en diferentes manuais.

Actividades de aplicación dos contidos teóricos á realidade e ao medio do alumnado. Este tipo de actividades, nuns casos, pódense refeir a un apartado concreto do tema; noutros casos, preséntanse como traballos de investigación ou reflexión persoal argumentada sobre algúns temas.

Actividades encamiñadas a fomentar a concienciación, o debate, o xuízo crítico, a tolerancia, a solidariedade...

Convén destacar na elaboración da metodoloxía específica que o tempo de rea- lización desta disciplina é de **50 minutos** semanais polo que resulta difícil conseguir certa continuidade entre as sesións e, por iso, é desexable organizar sesións con certa autonomía e distribuír o tempo exercitando as distintas actividades.

Comezarase por unha breve **explicación** teórica ou a **lectura** dun texto ou **proxección** dun video, continuando por unha reflexión en, finalizando cunha posta en común.

Seguindo os obxectivos expostos e dado o carácter eminentemente práctico da ética, o **diálogo** adquire o protagonismo indiscutible na formación da personalidade moral do suxeito. O verbalizar opinións e solucións e contrastalas coas outras posibilita iso que chamamos convivencia en tolerancia. O alumnado ten que aprender de forma práctica que o diálogo é o único vehículo que posibilita a solución a todos os nosos problemas de índole ético e político.

Con intención de promover a iniciativa do alumnado ao respecto poremos en práctica as seguintes **actividades**, que se complementarán con clases teóricas que lle sirvan de guía:

- Comentario de artigos de prensa, revistas, anuncios publicitarios, cancións, po- emas, discursos políticos, textos filosóficos ou científicos, etc. Instarase ó alumnado a sentirse protagonista na elección dos devanditos materiais.
- Proxeccións de películas, documentais ou debates televisivos, ou saídos de in- ternet de interese relacionados cos contidos

anteriormente citados e sempre acompañados dunha ficha previa que formule cuestións ou recomendacións sobre a proxección.

- Realización de debates sobre dilemas éticos moderados por dous alumnos/ás que concederán as quendas e anotarán as distintas valoracións. Respectaranse rigorosamente as quendas e finalizarase sempre cunha conclusión. Antes de ca- da debate traballarase con información de carácter teórico e contraposta sobre o tema a debater.
- Potenciarase a asistencia a actos culturais varios que teñan lugar na cidade ou nas inmediacións (conferencias, cinema, representacións teatrais, concertos musicais ou mesmo acontecementos deportivos...)
- Posible realización dunha lectura con claro contido ético e o seu posterior comentario per- soal e escrito. Preténdese que o alumnado se achegue á lectura con certo pracer e para iso escóllense lecturas curtas, actuais e de temática variada.

6.6.-Materiais e recursos didácticos

6.6.1.-Historia da Fiosofía

Este Departamento *non* esixe un determinado *libro de texto* para o uso do alumnado, aínda que recomenda como material de consulta calquera manual de Historia da Filosofía conforme ao actual plan vixente.

A profesora titular desta materia intentará mellorar os materiais que se podan empregar na **Aula Virtual**.

6.6.2.-Filosofía de 1º Bacharelato

A profesora elaborará o material didáctico. Este procederá de diversas fontes (manuais, libros de texto, literatura, audiovisual…), e o alumnado poderá dispor de todo o necesario na Aula Virtual, ademais de fotocopiado.

6.6.3.-Filosofía de 4º ESO

-Recoméndase o uso do libro de texto *Filosofía, Cuarto de ESO*, publicado por Vicens Vives. Non obstante, o profesorado poderá

escoller outro texto distinto, así como diferentes materiais impresos ou audiovisuais que de xeito complementario considere oportunos.

-Páxina web de recursos de filosofía do MEC: http://encina.pntic.mec.es/

-Recursos audiovisuais en distintos soportes para informar, realizar actividades comentario de texto e debate: Internet, películas, documentais, artigos de prensa.

-Selección de textos dos autores contemplados no programa.

6.6.4.-Valores éticos da ESO e BACHARELATO

A) E.S.O.Como guía para o profesor, recoméndase o **libro de texto** do alumno: "**VALORES ÉTICOS"** -Editorial Anaya-, Edición 2015. Non obstante, o profesorado da materia poderá empregar outros materiais escritos ou audiovisuais complementarios que considere apropiados, especialmente no Segundo Ciclo de ESO.

Recursos multimedia da páxina http://www.proyectoeduca.net/**:**

- Cortos
- Contos
- Puzzles
- Crucigramas
- Xogos online
- Herramientas 2.0…
- Novas tecnoloxías da información e a comunicación (smartphones, tablets e ordenado- res).

- Películas e lecturas recomendadas (novelas xuveniles), suxeridas ao alumnado por parte do profesorado da materia.

Na **AULA VIRTUAL** disporán, para cada unidade impartida**,** de ligazóns diversas para aclaracións de contidos, ou ligazóns a novas de diversos medios para a análise e reflexión.

B) BACHARELATO: O material didáctico básico (apuntamentos) será elaborado e proporcionado ao alumnado polas profesoras que imparten a materia nese nivel.

7. Criterios de cualificación e promoción do alumnado.

7.1. HISTORIA DA FILOSOFÍA

Unha vez aprobadas as tres avaliacións, a **cualificación final** do curso é a media aritmética de tódolos exercicios (exames e/ou recuperacións) realizados. Se ao longo do curso existe un progreso nas cualificacións, terase en conta para mellorar a media aritmética.

Avaliación extraordinaria: Aqueles alumnos que non superen a cualificación de 5 puntos no cálculo da media das tres avaliacións, deberán presentarse a un exame final de todos os estándares de aprendizaxe impartidos no curso, de características similares aos realizados durante o mesmo. A cualificación do exame establecerase sobre 10 puntos e o alumno deberá acadar, cando menos, 5 para superar a materia.

7.2.-Filosofía de 1º Bacharelato

Considérase que un alumno **aproba** a asignatura, e, polo tanto, **promociona**, cando a media aritmética das cualificacións dos tres

trimestres é igual ou superior a 5.

A recuperación nas cualificacións trimestrais

-Cando un alumno non acade nota suficiente para aprobar un trimestre, terá dereito a que se lle ofreza unha recuperación, consistente nunha proba do mesmo tipo que a da avaliación ordinaria.

-Se a recuperación o é da totalidade dos contidos do trimestre, a puntuación outorgada pasará a ser a cualificación total do trimestre.
-Se a recuperación é de parte dos contidos, a cualificación total se obterá do mesmo xeito que no trimestre correspondente.

-A cualificación total do trimestre seguirá a mesma escala de puntuación que na avaliación ordinaria, e se obterá segundo as mesmas porcentaxes e criterios.

A recuperación na cualificación final de xuño

En caso de que a nota final do curso non acade cualificación positiva, o alumno ten dereito a realizar unha proba de **"repesca"**. A proba será do mesmo tipo que as realizadas durante o curso. O alumno se examinara dos contidos correspondentes ós trimestres que ten suspensos, e deberá obter como mínimo unha nota de 5 puntos.
A cualificación desta repesca se outorgará seguindo os mesmos criterios que nas cualificacións trimestrais, en canto a escala numérica e fraccións decimais.

A recuperación na avaliación extraordinaria, se é o caso.

Consistirá en probas do mesmo tipo que as realizadas durante o curso. Considérase que un alumno aproba a asignatura, e, polo tanto, **promociona**, se acada unha cualificación igual ou superior a 5.
A cualificación da avaliación extraordinaria outorgarase seguindo os mesmos criterios que nas cualificacións trimestrais, en canto a escala numérica e fraccións decimais.

Como **NORMA XERAL**, o emprego de métodos fraudulentos, así como a tenencia de calquera tipo de material de apoio, apuntes, etc. relacionados coa materia, durante o exame, suporá un 0 no mesmo.

A non realización dun exame sen a debida xustificación suporá un 0 no exame e conlevará a perda do dereito a repetición d mesmo.

7.3.-Filosofía de 4º ESO

Unha vez aprobadas as tres avaliacións, a **cualificación final** do curso será a media aritmética das tres. Si ao longo do curso existe un progreso nas cualificacións, terase en conta para mellorar a media aritmética.

7.4.-Valores éticos de ESO e Bacharelato

Unha vez aprobadas as tres avaliacións, a **cualificación final** do curso será a media aritmética das tres. Si ao longo do curso existe un progreso nas cualificacións, terase en conta para mellorar a media aritmética.

Aqueles alumnos que dominen os contidos mínimos e vaian obtendo un rendemento académico notable na materia, -se todos os

imponderables do curso o permitisen- poderían realizar un **traballo de ampliación** –dirixido e orientado pola profesora- que suporá como máximo 1 punto, que sería engadido á cualificación final.

8. Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes.

Non se da ningún caso no actual curso 2021-2022.

9. Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente.

Co fin de poder mellorar a programación didáctica dos vindeiros cursos, recoméndase recoller na memoria final do curso os resultados da avaliación do alumnado por materias e cursos.

Realizar unha valoración para seleccionar as achegas do alumnado que poidan incorporarse á programación do curso vindeiro.

Realizar unha comprobación dos indicadores que se especifican na relación seguinte:

ESCALA: 1 2 3 4

1. Adecuación do deseño das unidades didácticas, temas a partir dos elementos do currículo.
2. Adecuación da secuenciación e da temporalización das unidades didácticas.
3. O desenvolvemento da programación respondeu á secuenciación e á temporalización previstas.

4. Adecuación da secuenciación dos estándares para cada unha das unidades.
5. Adecuación do grao mínimo de consecución fixado para cada estándar.
6. Asignación a cada estándar do peso correspondente na cualificación.
7. Vinculación de cada estándar a un ou varios instrumentos para a súa avaliación.
8. Adecuación da secuencia de traballo na aula.
9. Adecuación dos materiais didácticos utilizados.
10. Adecuación do libro de texto.
11. Adecuación do plan de avaliación inicial deseñado, incluídas as consecuencias da proba.
12. Adecuación das pautas xerais establecidas para a avaliación continua: probas, traballos....
13. Adecuación dos criterios establecidos para a recuperación dun exame e dunha avaliación.
14. Adecuación dos criterios establecidos para a avaliación final.
15. Adecuación dos criterios establecidos para a avaliación extraordinaria.
16. Adecuación dos exames, tendo en conta o valor de cada estándar.

10. Deseño da avaliación inicial e medidas a adoptar en función dos resultados.

Nas materias de Bacharelato non procede.

Nas materias de ESO, Valores Éticos e Filosofía de 4º, como teñen carácter **optativo**, non se presupón que o alumnado deba ter

coñecementos previos específicos.

11. Medidas de atención a diversidade e dificultades derivadas da fenda dixital.

En función dos intereses e as capacidades do alumnado poderán realizarse modificacións na proposta de traballos que tratarán de responder a calquera falla de adecuación que se observe entre as necesidades e as capacidades do alumno e os contidos da materia. Teranse en conta as posibilidades do alumnado para acceder aos dintintos medios e soportes analóxicos e dixitais. Tamén poderán modificarse os tempos e/ou condicións das probas e/ou actividades, sempre contando cun informe previo de ditas necesidades avalado polo Departamento de Orientación.

Rúbrica para avaliar a atención á diversidade:

TRATAMIENTO DA DIVERSIDADE INDIVIDUAL		MEDIDAS PARA A DIVERSIDADE	GRAO DE CONSECUCIÓN
DIVERSIDADE NA COMPRENSIÓN	Non ten ningunha dificultade para entender os contidos.	Seleccionar contidos cun grao maior de dificultade.	
	Entende os contidos, pero, en ocasións, resúl tanlle difíciles.	Seleccionar os contidos significativos de acordo á súa realidade.	
	Ten dificultades para en- tender os contidos que se plantexan.	Selecionar os contidos mínimos e expoñelos simplificando a linguaxe e a información gráfica.	

DIVERSIDADE DE CAPACITACIÓN E DESENVOVEMENTO	Non ten dificultades (alumnos e alumnas de altas capacidades).	Potenciar estas a través de actividades que lle permitan poñer en xogo as súas capacidades.	
	Ten pequenas dificultades.		
DIVERSIDADE DE INTERÉS E MOTIVACIÓN	Mostra un grande interese e moti vación.	Seguir potenciando esta motivación e interese.	
	O seu interese e motivación non destacan.	Fomentar o interese e a motivación con actividades e tarefas variadas.	
	Non ten interese nin motivación.	Fomentar o interese e a motivación con actividades e tarefas máis procedimentais e cercanas á súa realidade.	
		Seguir fomentando esta capacidade.	

DIVERSIDADE NA RESOLUCIÓN DE PROBLEMAS	Atopa solucións aos problemas que se plan texan en to das as situacións.		
	Atopa solucións aos problemas que se plantexan en al gunhas ituacións.	Propoñer problemas cada vez conmaior rado de dificultade.	
	Ten dificultades para resolver problemas nas situacións Que se plantexan.	Propoñer problemas de acordo ás súas capacidades para ir desenvolvéndoas.	
	Exprésase de forma oral e escrita con claridade e correción.	Propoñer tarefas que sigan perfeccionado a expresión oral e escrita.	
DIVERSIDADE NA COMUNICACIÓN	Ten algunha dificultade	Propoñer algun- has tarefas e Propoñer actividades co nivel necesario para que o alumnado adquira as ferra-mentas necesarias que lle permitan mellorar.	

	Ten dificulta- des para expresarse de forma oral e escrita.		

12. Concreción dos elementos transversais.

Nunha concepción integral da educación, os elementos transversais son fundamentais para procurar que o alumnado adquira comportamentos responsables na sociedade, respectando as ideas e as crenzas dos demais.

Elementos transversais, segundo DOG Núm. 120 Luns, 29 de xuño de 2015

1. A comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e da comunicación, o emprendemento, e a educación cívica e constitucional traballaranse en todas as materias, sen prexuízo do seu tratamento específico nalgunhas das materias de cada etapa.

2. A consellería con competencias en materia de educación fomentará o desenvolvemento da **igualdade efectiva entre homes e mulleres**, a prevención da violencia de xénero ou contra persoas con discapacidade, e os valores inherentes ao principio de igualdade de trato e non discriminación por calquera condición ou circunstancia persoal ou social.

Do mesmo xeito, promoverá a aprendizaxe da **prevención e resolución pacífica de conflitos** en todos os ámbitos da vida persoal, familiar e social, así como dos valores que sustentan a liberdade, a xustiza, a igualdade, o pluralismo político, a paz, a democracia, o respecto aos dereitos humanos, o respecto por igual aos homes e ás mulleres, e ás persoas con discapacidade, e o rexeitamento da violencia terrorista, a pluralidade, o respecto ao Estado de dereito, o respecto e a consideración ás vítimas do terrorismo, e a prevención do terrorismo e de calquera tipo de violencia.

A programación docente debe abranguer en todo caso a prevención da violencia de xénero, da violencia contra as persoas con discapacidade, da violencia terrorista e de calquera forma de violencia, racismo ou xenofobia, incluído o estudo do Holocausto xudeu como feito histórico.

Evitaranse os comportamentos e os contidos sexistas e os estereotipos que supoñan discriminación por razón da orientación sexual ou

da identidade de xénero, favorecendo a visibilidade da realidade homosexual, bisexual, transexual, transxénero e intersexual.

3. A consellería con competencias en materia de educación fomentará as medidas para que o alumnado participe en actividades que lle permitan afianzar o **espírito emprendedor** e a iniciativa empresarial a partir de aptitudes como a creatividade, a autonomía, a iniciativa, o traballo en equipo, a confianza nun mesmo e o sentido crítico.

4. No ámbito da educación e a **seguridade viaria**, promoveranse accións para a mellora da convivencia e a prevención dos accidentes de tráfico, coa finalidade de que os/as alumnos/as coñezan os seus dereitos e deberes como usuarios/as das vías, en calidade de peóns, viaxeiros/as e condutores/as de bicicletas ou vehículos a motor, respecten as normas e os sinais, e se favoreza a convivencia, a tolerancia, a prudencia, o autocontrol, o diálogo e a empatía con actuacións adecuadas tendentes a evitar os accidentes de tráfico e as súas secuelas.

13. Actividades complementarias e extraescolares.

Dentro das actividades extraescolares, o departamento proporá, cando a ocasión se presente, saídas ao teatro, conferencias, ciclos, cinema ou calquera evento que teña certa relevancia de carácter filosófico.

14. Mecanismos de revisión, avaliación e modificación da programación didáctica en función dos resultados académicos e procesos de mellora.

A avaliación é un instrumento para repensar se o programado vai por bo camiño. Ela é unha parte substantiva do proceso de ensino-aprendizaxe e posibilita obter información sobre as prácticas pedagóxicas para melloralas.

Nun escanario óptimo, o finalizar cada avaliación, se lle pode propoñer ao alumnado levar a cabo o seguinte análise: consecución dos obxectivos, procedementos propostos, aspectos a resaltar, aspectos a mellorar e dificultades observadas. A escala de valoración será de 0 a 5.

Despois de completar a autoavaliación, o profesorado do departamento reunirase para avaliar conxuntamente o traballo, cada trimestre.

Os criterios a valorar serán os seguintes:

- Planificación do proceso ensino e aprendizaxe.

Os contidos curriculares foron seleccionados debidamente, adaptados e diversificados.

Propuxéronse técnicas e estratexias variadas considerando diferentes perspectivas dos contidos a desenvolver e as características persoais e socio culturais dos alumnos.

Propuxéronse estratexias variadas para atender a avaliación das aprendizaxes, coherentes coa complexidade dos contidos involucrados e o desenvol- vemento de capacidades dos alumnos

Seleccionáronse os materiais didácticos axeitados cos contidos e capacidades a desenvolver.

- Mediación do proceso de ensino - aprendizaxe

Desenvolvéronse as sesións de aprendizaxe de acordo coa complexidade dos contidos e tendo en conta distintos enfoques e perspectivas.

Manexáronse estratexias, medios e materiais apropiados, considerando tipos de capacidades, modos diversos de aprendizaxe e características sociais e culturais dos alumnos.

Incentivouse aos alumnos a unha aprendizaxe máis alá de feitos ou datos, promovendo a argumentación de ideas, o establecemento de relacións, in- tegración e contextualización dos contidos.

Fomentouse a participación dos alumnos xerando diálogo e interese polo tema, tomando en conta os seus saberes previos ao longo de toda a sesión.

Seleccionáronse e usáronse distintas formas de avaliación e repaso considerando diferenzas persoais dos alumnos e incentivando unha visión crítica que mellore o seu desempeño.

Detectáronse e potenciáronse os puntos fortes dos alumnos e realizouse un seguimento e acompañamento aos que teñen dificultade na aprendizaxe, identificando causas, sexan estas persoais e/ou externas.

- Promoción dun ambiente propicio para a aprendizaxe

promovo a comunicación e un clima de igualdade, confianza, liberdade e respecto para unha mellor interacción cos alumnos e cos demais profesores. Fomentouse a comunicación e un clima de igualdade, confianza, liberdade e respecto entre os alumnos

Dialogouse de xeito respectuoso cos alumnos, inclusive fronte a posicións diverxentes.

Establecéronse relacións de respecto e valoración das diferenzas cos membros da comunidade educativa. Creouse e mantívose un ambiente organizado

Promovo a comunicación e un clima de igualdade, confianza, liberdade e respecto para unha mellor interacción cos alumnos e cos demais profesores. Fomentouse a comunicación e un clima de igualdade, confianza, liberdade e respecto entre os alumnos

Dialogouse de xeito respectuoso cos alumnos, inclusive fronte a posicións diverxentes.

Establecéronse relacións de respecto e valoración das diferenzas cos membros da comunidade educativa. Creouse e mantívose un ambiente organizado

15. Accións de contribución ao proxecto lector.